

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

3

marec 1982

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

marec 1982

3

letnik LXXXII izhaja od leta 1895

vsebina

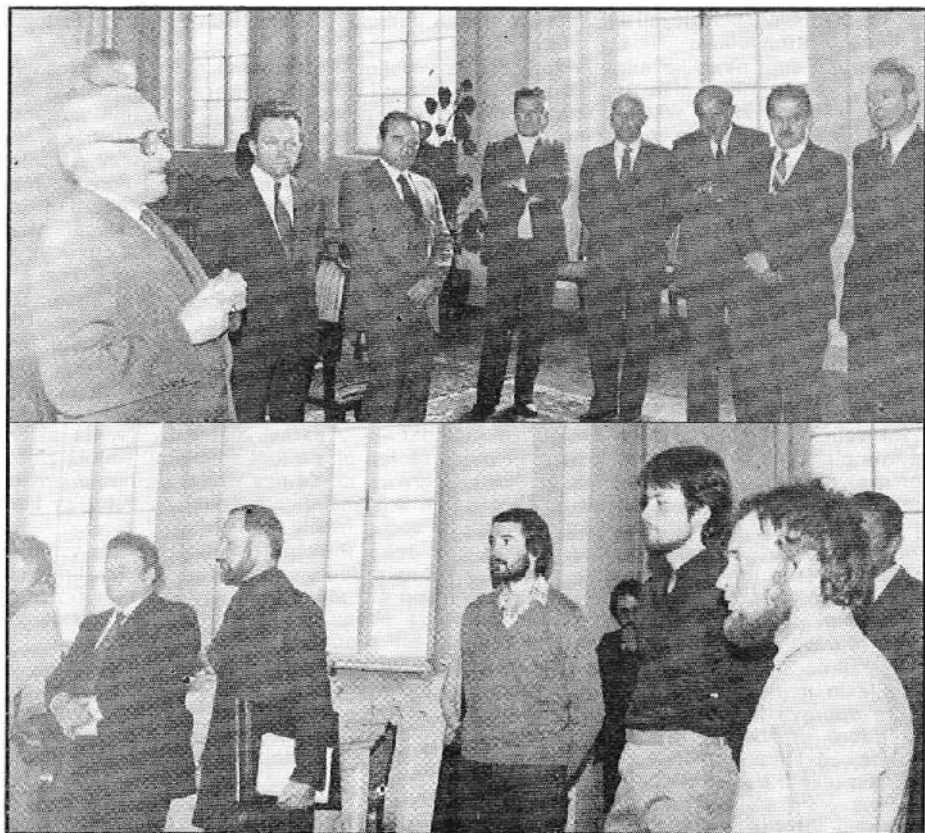
Tone Škarja	Ob južni steni Daulagirija	117
Drago Karolin	Obletnica planinstva pod Snežnikom	118
Stane Klemenc	Grenland '81	122
Franč Vrankar	Ozebnik	127
Miro Štebe	Kaladit Nunat — dežela ljudi — dežela gora	128
dr. Rajko Pavlovec	Planinski motivi na otroških ekslibrisih	131
Rudi Rajar	Perujska doživetja II.	133
Stanko Sreš	Noč na Korošici	136
Peter Repovš	V neznano	138
Jurij Senegačnik	Razvoj planinstva v Sloveniji in statistični podatki o planinstvu v luči nekaterih geografskih, zgodovinskih in drugih dejavnikov	140
	Društvene novice	146
	Varstvo narave	157
	Alpinistične novice	161
	Razgled po svetu	163
	Na kratko ...	168

Naslovna stran:

Skuta — Foto Miha Debevc

uredniški odbor

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana — Glavni in odgovorni urednik: Marjan Krišelj, p. p. 44 61109 Ljubljana. Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Ing. Janez Bizjak, Aleš Doberlet (fotografija), Stanko Hribar, dipl. oec. Božidar Lavrič, prof. Evgen Lovšin, prof. Tine Orel (tehnični urednik), Iztok Osojnik, dr. Miha Potočnik, Nada Praprotnik (varstvo narave in okolja), Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Ing. Albert Sušnik (fotografija), Franc Vogelšek, dr. Tone Wraber — Naslov: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri SDK 50105-678-47046, telefon 312 553. — Planinski vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 450 din, plačljiva tudi v dveh obrokih, za tujino 30 \$. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravl. glasilu; navedite vedno tudi stari naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odgovore do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov in slik ne vračamo. — Tiska in kliseje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Odprava na Daulagiri na sprejemu pri Viktorju Avblju, predsedniku predsedstva SRS, petek, dne 5. 2. 1982

Foto Dokumentacija PV

OB JUŽNI STENI DAULAGIRIJA*

TONE ŠKARJA

Pripadati majhnemu narodu je gotovo težje, kot biti član velike družbe. V morju človeštva, ki valovi, kipi in se vrtinči med seboj, je usoda narodne skupnosti močno odvisna od dejanj in nedejanj njenih članov, torej posameznikov. Majhnim narodom je manj kot drugim dovoljeno mirno živeti — vse, kar počno, je njihova zgodovina z vsemi posledicami.

Zgodovina nas je Slovence močno skubila in tlačila, in le v skrajnih stiskah smo našli moči in poguma za dejanja, da smo preživeli. Morda imajo zato pogumna dejanja toliko narodnega duha — ali obeležja, če hočete — v sebi; morda tudi zato do konca ne verjamemo — ali si ne upamo verjeti — da bodo uspela. Kot da gre vedno zares!

In res gre zares — tudi v našem planinstvu. Pred 100, 150 leti so Angleži, Francozi in drugi osvajali alpske širitisočake iz »čistega« športa — mi pa smo šele pred 90 leti postali organizirani planinci in se lotili gradnje koč in poti zato, da smo z naših dvatisočakov izrivali Nemce: šlo je bolj zares, kot je šport. V dvajsetih in tridesetih letih, ko so »razviti« alpski narodi reševali zadnje probleme Alp, na Everestu pa prišli že 8500 m

visoko, smo Slovenci plezali in plezali v stenah Julijcev in Kamniških Alp, da nas tujci še tu ne bi prehiteli.

Le po vojni smo nekoliko mirneje zadihali; razveseljevali smo sami sebe in se veselili svojih gora — dokler niso Angleži leta 1953 dosegli vrh Mont Everesta, najvišje gore sveta. To je bil izziv — saj ne bo za nas nič ostalo! Pa vendar je bila 1960. leta, ko smo mi prvič otipali Himalajo, že večina osemstisočakov osvojenih. Spet je šlo zares.

V dobrem desetletju smo morali dohiteti tiste, ki so bili pol stoletja pred nami. Uspelo nam je. Nismo bili zraven v zlati dobi Himalaje, pri vrhovih, smo pa dobili eno glavnih vlog pri največjih — zadnjih — problemih Himalaje: pri plezanju najtežjih sten in grebenov na najvišje vrhove Zemlje. Uspelo nam je tako, da smo izpuščali vsa privajanja, vse odprave za vaje, za spoznavanje, za trening: takoj je šlo na nož. Zgodovina je namreč hiter vlak.

Za nami so trajni dosežki našega alpinizma: Makalu, Gašerbrum, Everest in Lotse; tu imamo sedaj Daulagiri, našo najmanjšo odpravo. Najmanjšo zato, ker smo morali dokazati, da ni naša moč v nekem imaginarnem kolektivu, pač pa, da smo taki tudi kot posamezniki: — družba je lahko le toliko vredna, kot so vredni njeni člani. Še bolj majhna, kot bi smela biti, pa je bila zato, ker ni bilo denarja zanjo. Pri vprašanju, Daulagiri sedaj ali nikdar več — je šlo spet zares. Zato ni bilo varnostne naveze, ki bi zavarovala sestop, bili sta le dve jurišni. Vendar — v naravi alpinistov je, da sicer najraje plezajo v težkih stenah z dobrimi vrvmi, če teh ni, pa tudi s slabimi. Najbrž zato, ker gre veliko bolj zares, kot bi šlo za šport — gre za to, da nas vidijo, da nas priznajo tisti, ki nas včasih niso videli ali hoteli priznati. V Himalaji gre sedaj za tisto, za kar je že šlo pred 90 leti pri nas — ko smo tudi mi začeli hoditi v hribe.

Daulagirijeva južna stena v alpskem slogu, smo rekli. Brez poprejšnje priprave vzpona in taborov — le naveza, ki zapusti bazni labor z nahrbtniki, v katerih je vse za štirinajst dni življenja, plezanja, spanja. Naveza, ki mora priti čez steno na drugo stran, kajti nazaj po steni ni povratka v življenje. Naveza, ki mora verjeti v deset dni lepega vremena. Za to ni dovolj nahrbtnik z opremo, za to mora biti predvsem srce.

Južna stena Daulagirija kot celota je v svetovni areni alpinizma naše najpogumnejše dejanje in najbrž v njej sploh nima enakovredne primerjave. Hkrati je dokaz, da so dobre odprave lahko sestavljene le iz dobrih in sodelujočih posameznikov, prav tako kot dobre družbe. In končno je tudi dejanje, ki govori večno veljavno resnico, še posebej za tako majhno narodno skupnost, kot smo Slovenci: marsikaj se da hliniti, poguma nikoli. Vsaj tega še imamo.

* Uvodna beseda k predavanju v kinu Komuna, dne 28. januarja, ko so člani odprave predstavili svoj uspeh v J steni tega himalajskega osemstisočaka.

OBLETNICA PLANINSTVA POD SNEŽNIKOM

DRAGO KAROLIN

Planinci proslavljamo obletnice svojih društev navadno v kratkih obdobjih — na vsakih pet let; to je dobro, predvsem zaradi tega, ker so taki občasni spominski pogledi nazaj, na prehojeno pot, potrebni za oživiljanje planinske zavesti.

Delo v planinskih organizacijah je namreč — z majhno izjemo — še povsod prostovoljno žrtvovanje posameznikov za idejo planinstva — za nekaj, kar je kot veličastne gore vzvišeno nad vsakdanjostjo. Dejavnost je to take vrste, ki se ne da vrednotiti z denarjem in plačati, kakor se tudi ni moglo nikdar poplačati velikih dejanj, ki so jih naši predniki opravili za nas in za naše potomce.

Planinsko društvo Ilirska Bistrica proslavlja letos petinsedemdeseto obletnico ustanovitve. Ko se je namreč pisalo leto 1907, so ljubitelji planin ustanovili v tem kraju — pod vznožjem Snežnika — podružnico Slovenskega planinskega društva, ki je bila šestnajsta po vrsti. Središčno Slovensko planinsko društvo — s kratico SPD — so v Ljubljani organizirali že leta 1893.

V tistih časih je tod gospodarila avstroogrška monarhija in Ilirska Bistrica je bila skupaj s Trnovem še vas — saj je trške pravice dobila šele leta 1911. Čeprav je bila majhna, je imela na svojem območju sodišče, zemljiško knjigo, katastrsko upravo in še nekaj notarskih pisarn, kjer so v slovenskem jeziku uradovali notarji, razni koncipienti in narodno zavedni sodniki.

Le-ti so z vztrajnimi vlogami in s posredovanjem središčnega SPD v Ljubljani tako rekoč izbojevali pri nemškem lastniku snežniških gozdov dovoljenje, da so smeli člani podružnice s svojimi družinami hoditi na Snežnik. V dovoljenju, ki ga je prejela podružnica, pa je bila opomba in opozorilo, da smejo njeni člani uporabljati le tisto pot, ki jo bodo določili gozdarji. Markirati je dovoljeno, toda le z rumeno barvo, češ da bi rdeča motila gozdarje. Nadalje je zapisano, da morajo imeti planinci pri sebi izkaznice in jih na zahtevo gozdarskih oziroma lovskih čuvajev pokazati. Seveda je bilo trganje planik strogo prepovedano in kazen za vsak odtrgan cvet je bila ena srebrna krona. Postaviti postojanko na jasi pod vrhom Snežnika, ki bi bila planincem potrebna, pa lastnik kljub ponovnim prošnjam, ni dovolil, čeprav je bila podružnica pripravljena potrebno zemljišče preplačati.

Planinci so si torej morali urediti kočo daleč v kmečkih gozdovih, v sicer lepem, toda preveč globokem Črnem dolu.

Pohodi na Snežnik so bili organizirani tako, da so člani s svojimi družinami ob sobotah ali dneh pred praznik krenili na pot, prenočili v črnodolski koči in se zarana povzpeli na vrh. Kajpak so hodili le ob lepem vremenu v obeh smereh peš, saj še ni bilo avtomobilov, a ciljanje z živinsko vprego po slabih kolovozih bi bilo preveč mučno.

Pot skozi samotne gozdove je bila bolj prijazna, če je bil v skupini kakšen neustrašljiv mož. Gozdarskih stavb na Okroglini še ni bilo in tudi o zelenici na Sviščakih še ni bilo ne duha ne sluha. Tam, kjer je dandanes travnata jasa, so rasle buke in sredi med njimi je zeval globok požiralnik, v katerega se je ob večjem deževju stekala voda. Navzlic utrudljiv, deset do dvanajsturni hoji, pa je tovrstno planinsko romanje na ocvetličen Snežnik z večernim razvedrilom v Črnem dolu ostalo mladim in starim planincem v lepem spominu. Na gori, ki si jo je tako trdovratno lastil tuj fevdalec, se je iz leta v leto pogostejše oglašala slovenska govorica, slovenska pesem.

Podružnica je z vztrajnimi pohodi utrla in shodila gorsko stezo po prisojnem kraškem pobočju proti vrhu Snežnika, medtem ko so pred njo hodili nanj večinoma le po osojnih senčninah iz Loške doline, odkoder je speljana cesta do njegovega vznožja.

Tudi člani nekdanje tržaške sekcije nemško avstrijskega planinskega društva (DÖAV) so na senčnati strani postavili svojo prvo snežniško kočo — Schneeberghütte — ki so jo 12. 7. 1874. leta slovesno odprli in ob tej priliki uprizarili ob njej v verzih napisan skeč, v katerem so nastopale posebejljene gorske rože. Kroniko o tej proslavi, z besedilom skeča, so nato natisnili v posebni brošuri, v kateri so se tudi zahvalili lastniku gozdov za podarjeni les in gostoljubnost.

V začetku italijanske okupacije, leta 1922, je Ilirskobistriška podružnica doživela 15-letnico obstoja. V težkem ozračju, ko so se od juga približevali temni oblaki, so si planinci samo tiho čestitali s stiskom rok; slutili so, kaj jim okupator pripravlja. Toda prav ob tej

Ilirskobistriški planinci ob praznovanju 65-letnice

tihi petnajstletnici se je v podružnico vpisalo največ, in sicer 53 odraslih članov. Mladine in žensk niso šteli. Verjetno je to bilo priznanje in sočustvovanje javnosti.

Možje, ki so planinstvo vodili in so bili daleč naokoli znani kot narodno zavedni Slovenci, so se kmalu zatem umaknili v Jugoslavijo. Okupator je podružnico prepovedal in zaplenil njeno imetje.

Ko je sovražnik po vaseh pod Snežnikom požigal slovenske domove, streljal in obešal talce ter odvažal ljudi v internacijo, ni tođ nihče mislil na planinstvo. Zdravi gorniki so sicer hodili po gorah, ampak s puško v roki kot partizani, drugi pa so z njimi sodelovali kot člani OF.

Vojna vihra druge svetovne vojne je zlasti v krajih pod Snežnikom pustila za seboj požgane vasi in razdejane domačije; prizanesla pa tudi ni stavbam na območju snežniških gozdov. Poleg mnogo drugih so ognjeni zublji uničili planinski dom na Sviščakih, ki so ga italijanski vojaki s sodelovanjem gozdarjev in alpinističnega kluba sezidali leta 1926.

Njihovi arhitekti so namreč izkoristili kraški požiralnik, ki je bil za streljaj oddaljen, in vanj speljali vse odplake iz sanitarij, kuhinj in umivalnic planinskega doma. Na ta svojevrsten način so poceni rešili vprašanje odvajanja vodnih odplak iz doline, ki ima precej nižjo lego od terena, ki jo obkroža.

Nasproti doma so na golo posekali bukov gozd, izruvali štorovje in zravnali zemljišče, ki so ga nato posejali s senenim drobirjem gorskih trav, a ob robu okoli njega zasadili mlade smreke. Za zidanje doma so uporabljali sviž, to je mivkast pesek slabše vrste, ki ga je v to dolino skozi tisočletja nanašala deževnica iz bližnjih obronkov.

Ko je lepo izoblikovano in z zimzelenimi smrekami obdano zemljišče gosta trava pokrila in se je v njem od časa do časa prikazovalo novo cvetje, je postalo eno najlepših zelenic sredi snežniških gozdo.

Takoj po osvoboditvi leta 1945 je PZS na predlog Bistričanov podprla ožvitev planinske dejavnosti v Ilirski Bistrici, seveda po novih pravilih in pod novim imenom — Planinsko društvo Ilirska Bistrica.

Že na prvem sestanku istega leta so planinci sklenili, da bodo pregledali ruševine na območju Snežnika, če bi jih mogli uporabiti za planinske namene. Spriču obilnega udarniškega dela pri obnovi požganih vasi in domov pa so svoj sklep začeli izvajati šele leta 1951. Takrat so se z vne mo lotili zgradbe na Sviščakih, ki je za čuda ostala nepoškodovana v neposredni bližini požganega planinskega doma. Bila je njegova pritklina, sezidana za konjski hlev in so jo v ta namen med okupacijo tudi uporabljali. Planinci so jo s prostovoljnim delom preurejali v zavetišče, ki so ga opremili s pogradnimi posteljami, nabavili odeje, štedilnik, kuhinjsko omaro, posodo za kuhanje in drugo. Nasproti zavetišča so iz obdelanih kamnov sezidali majhno piramido v spomin na padle partizane.

Že v drugi zimi je bilo zavetišče izropano in razdejano. Odeje in posodo je bilo takrat težko dobiti in planincem je pošla volja, da bi vse spet nabavljali in popravljali, pa so ga raje zapustili.

Na občnem zboru leta 1958 je bilo društvo reorganizirano in je dobilo novo vodstvo; dobilo je nalogo, da uredi na ruševinah italijanske opazovalnice na Snežniku planinsko zavetišče. Razpadajoči vojaški objekt je namreč Vojna pošta št. 3908 leta 1951 izročila PZS z opombo, da ga lahko uporabi kot stavbo ali pa za gradbeni material. PZS je preureditev ruševin v zavetišče priporočila in preskrbela arhitekta, da je izdelal načrt, po katerem je domača občina izdala gradbeno dovoljenje.

Levji delež pri prvem urejevanju ruševin so opravili pripadniki JLA, nato pa so zidanje nadaljevali usposobljeni zidarji. Težave so bile glede denarja: v občinski blagajni so bila sušna leta in dosti boljše tudi ni bilo pri PZS, ki je mogla iz sklada za pomoč visokogorskim postojankam oziroma iz svojih subvencij prispevati le skromne zneske.

Ko je bilo zavetišče nared, ko so na njegovih oknih že odsevale večerne zarje in je ponoči zasvetila za njimi drobna luč, se je nedaleč spodaj pod vrhom pojavil nov problem. Na Snežnik so namreč začeli prihajati tudi motorizirani izletniki, ki so puščali vozila na ozki, ob strmem skalnatem pobočju speljani gozdni cesti, kjer se ni bilo mogoče izogibati ali celo obračati. To je povzročalo nejevoljo in izzivalo nesrečo.

Gradnja cest ne sodi med planinske dejavnosti, toda v tem primeru je društvo moralo ugrizniti v kisló jabolko, ker bi sicer tega nihče ne storil. S pomočjo pripadnikov JLA in Gozdnega gospodarstva v Postojni je zgradilo 1,8 km dolgi odcep ceste do višje ležeče ravnice; tam je uredilo prostor za parkiranje in obračanje. Zahtevno delo je bilo opravljeno v dveh poletjih.

»V tretje gre rado«, pravi pregovor in res so se znašli planinci pred tretjo nalogo, in sicer pred preureditvijo zapuščenega zavetišča na Sviščakih. Oskrbnikom, ki so hodili odpirat kočó na Snežniku, pa tudi marsikateremu izletniku, je prišlo prav kot zavetje pred nenadno nevihto, oziroma ob nezgodah pri hoji ali okvarah na vozilih. Zaradi posrečene lege z razgledom po zelenici in deloma tudi proti Snežniku so se pred njim ustavljali domači in tuji turisti.

Planinski dom na Sviščakih (1242 m)

Foto Maraž

Ker pa je dostopno tudi po cesti, nima statusa visokogorske postojanke in društvo ni moglo za njegovo popravilo dobiti pri PZS pomoči. Bilo je torej odvisno le od dotacij domače občine, prispevkov podjetij in prostovoljnega dela. Iz skromnih sredstev ni moglo zrasti nekaj velikega, lahko pa je vzkliklo nekaj lepega za planinstvo in za Sviščake, ki so postali po svoji naravni legi sami od sebe izhodišče za Snežnik.

In tako je poteklo deset let dela, prepletenega z zdravim razvedrilom in veselim doživetji v gorskem svetu, deset let planinskega dela, ki se ga nekdanji pionirji, dijaki nižje gimnazije in taborniki — sedaj že vsi odrasli moške in žene — radi spominjajo.

Dejavnost, ki je doslej potekala večinoma le po ozkih stezah in kočah proti Snežniku, se je kot gorski potok preusmerila v dolino in se prelila v reko, kjer se je razširila v široko razvejenost sodobnega planinstva.

Poleg središčne osemletke v Ilirski Bistrici je na območju občine še pet osemletnih šol in prav pri vseh teh je društvo potrkalo na vrata in na srca pedagoških delavcev, vzgojiteljev in starejše mladine. Potrebno jih je bilo pridobiti za nekaj, kar ne bo nadurno garaštvo, temveč le popestritev njihovega šolskega dela; za nekaj, kar bi lahko kot toplo sonce posijalo skozi okna v učilnico, na zvezke in knjige.

Pridobljene prostovoljce in prostovoljke, ki se jim je po žilah pretakalo že nekaj planinske krvi, je društvo poslalo na tečaj za planinske mentorje in vodnike, ki ga je organizirala PZS. Oboroženi z dobro voljo so potem na osemletkah organizirali planinske šole, kjer so z živo besedo in filmi prikazovali čudeže narave, posebno tista v gorah. Vzporedno s planinskimi šolami so nastajale šolske planinske skupine, kjer dobivajo pionirji prvo »lekcije« iz planinskega kodeksa, kaj smeš in česa ne smeš početi; kaj moraš storiti med hojo po poteh čez polja, po gozdovih in po gorah, pa tudi kako se moraš kot dober pionir vesti na izletih in povsod, doma in v šoli.

Začeli so se pionirski pohodi na bližnje holme, hribe in vrhove, za katere je društvo nabavilo štampiljke, da so jih lahko odtiskavali v nalašč za to pripravljene izkaznice. Pojavil se je častni znak: »Pionir-planinec«. Le-tega pa niso poklanjali za rojstni dan, temveč si ga je moral pionir trdo zaslužiti z vzponi na izbrane vrhove in z obvladanjem snovi planinske šole.

Za starejšo mladino so v okviru društva organizirali mladinski odsek, ki deluje samostojno, ima svoje sestanke, seje in zborovanja, prireja izlete in planinske plesse. Morebiten dobiček uporabijo za nabavo raznega inventarja, kot so na primer šotori in druge planinske potrebščine.

V programih društva so že štirinajsto leto vzponi na razne vrhove v Julijskih in Kamniških Alpah in na vršace drugih gorstev. Opravljajo jih skupine že utrjenih planincev, vedno pod vodstvom kakaga v gorništvu izkušenega člana.

Prav tako se vrste že štirinajsto leto planinska predavanja, ki jih prireja društvo za vse ljubitelje narave.

V prvi tretjini marca, ko Gregor v dolini že ptičke ženi, se bela zima še trdovratno bohoti tam gorl na Snežniku, kamor naravnava društvo že osmo leto zapored zimske vzpone, ki se jih udeležuje na stotine moških in ženskih ljubiteljev snežne beline.

Enako poimenovanje dveh vršacev: »Snežnik — Snježnik« in predvsem dobro sosedstvo dveh bratskih narodov, je dalo transversalo »Pot prijateljstva Snežnik — Snježnik«. Organizirali so jo planinci iz Ilirske Bistrice in PD Platak — Rijeka.

Ideja Poti prijateljstva je pripeljala ilirskobistriške planince do pobratenja s planinskimi organizacijami v drugih republikah. Pobratili so se najprej s PD Kamenjak v Rijeki, potem pa še z mnogimi drugimi društvi širom po Jugoslaviji.

Poleg vzgojne dejavnosti v dolini se je društvo od leta 1976 naprej ubadalo tudi z gradbenim delom pri koči na Snežniku, ki jo je moralo povečati in jo preurediti, saj kljubuje muhastemu vremenu že od leta 1958.

Lani pa je ta postojanka končno le dobila, kar je bilo nujno potrebno: lepo izoblikovano nadzidje z dvokapno streho, pokrito z rebrasto pločevino, izolacijo proti mrazu in vlagi. Za donajanje gradiva je društvo namestilo vlečnico; »potegnili« so jo od obračališča gorske ceste do vrha Snežnika. Zidarska in druga obrtna dela so opravili poklicni mojstri, mnogo pa so udarniško postorili planinci in radioamaterji, večkrat s pomočjo pripadnikov JLA.

Zaslужnih mož — narodnjakov — ki so pred petinsedemdesetimi leti prvič prižgali plamenico slovenskega planinstva pod Snežnikom, se društvo s ponosom spominja.

Ob 65-letnici ustanovitve je namestilo spominsko ploščo v črnodolski koči sodniku dr. Franu Kovči, med ustanovitelji podružnice izredno zaslužnemu in narodno zavednemu gorniku.

Tudi Bogumilu Brinšku, alpinistu, jamarju in fotoamaterju, je društvo uredilo marmornato ploščico na njegovi rojstni hiši v Trnovem.

Zadnji tajnik podružnice je bil Anton Kraigher, zato so člani društva ob pohodu na Titov vrh v Makedoniji poslali njegovemu sinu Sergeju planinske pozdrave. Zanje se je pismo zahvalil.

GRENLAND '81'

(Alpinistična odprava občine Domžale — PD Domžale, PD Mengeš)

STANE KLEMENC

Že l. 1974, ko smo bili še AS Domžale in Mengeš pri AO Kamnik, smo želeli organizirati odpravo na Grenlandijo. Zbirali smo podatke, medtem pa so na Grenlandiji bili za prvo hrvatsko odpravo l. 1971 še zasavski alpinisti, lani pa mariborski; pred letom dni pa smo začeli pripravljati prvo domžalsko odpravo. UO PD Domžale je to akcijo potrdil, potrdil pa je tudi vodjo. Na razpis smo izbrali osem članov odprave. Dva sta pozneje odpadla, drugih šest pa je z vodjo začelo zbirati denar, opremo in hrano. Pokroviteljstvo je prevzela TTKS Domžale. S posredovanjem Inex turista in zastopništva SAS iz Zagreba smo organizirali prevoz z Danske na Grenland. Na Dansko pa smo se pripeljali s kombijem, ki smo ga s pomočjo PD Domžale kupili, zdaj pa smo ga prodali.

Vodja odprave je pregledal dosti gradiva o odpravah na ta otok, veliko podatkov pa mu je dal na voljo Janez Bizjak (vodil je zasavsko odpravo in je tudi avtor knjige o Grenlandu). Odločil se je za neraziskano področje približno 180 km zračne razdalje SV od Angmagssalika na V obali Otoka, na začetku področja »Kronprins Frederiks Bjerger«, ko smo plezali na področju 35° 40' W in 66° 59' N, v doslej neraziskani samostojni skupini, ki smo jo imenovali »Titove gore«. Osvojili smo 25 vrhov (2800—3355 m), preplezali pa 29 smeri, visokih do 1070 m vseh težavnostnih stopenj.

Za zveze smo uporabljali dva radijska oddajnika STORNO; s posredovanjem AVTO-TEHNE smo ju dobili na Danskem. Žal pa nismo mogli dobiti radijske postaje z večjo močjo za zvezo z letališčem v Angmagssaliku. Prišla bi nam zelo prav. Naslednjim odpravam jo priporočamo.

Od leve proti desni stojijo: Janko Kos, finančno poslovanje odprave, roj. 1959, AO Domžale, štud. kemije; Matjaž Veselko, zdravnik odprave, roj. 1955, Klinični c., Ljubljana, AO Domžale; Franci Vrankar, roj. 1958, prod. ref., Volan, Ljubljana, AO Mengeš; Borut Veselko, roj. 1959, štud. med., AO Domžale, org. prehrane; čepijo: Miro Štebe, roj. 1953, novinar, RTV, AO Mengeš; Stane Klemenc, roj. 1950, vodja, vodja fotogr. ČGP Delo Stik, AO Domžale; Marko Grad, roj. 1958, gradb. teh. STC, TOZD Gradnje, AO Domžale

Foto Stane Klemenc

Naj omenimo še rojake Dolfija Rotovnika in Vlada Heborja pa Hani Rotovnik, ki so nam bili pri izvedbi odprave v veliko pomoč, predvsem kar zadeva naše bivanje in urejanje formalnosti v Kopenhagnu.

28. V. smo se s kombijem ob 8.00 odpeljali iz Domžal in naslednjega dne ob 9.00 prispeli v København. Tu smo urejali vse potrebno za odhod na Grenland (povezava z Dolfijem Rotovnikom; nakup dehidrirane hrane, opreme).

1. VI. smo poleteli iz Kopenhagna v Sandre Strom fjord — Z obala Grenlanda; odtod pa naslednjega dne na V obalo v Kulusuk in s helikopterjem na cilj. Pristali smo natančno na že doma določenem ledeniku (2290 m); postavili smo bazni tabor.²

3. VI. smo začeli plezati. Naveza Kos-Vrankar je osvojila 2980 m visok vrh — Medo,³ 280 m stene, 45°; (mengeško-domžalski), naveza Grad, M. Veselko, Štebe prepleza Induplati fjeld 2880 m, 45°, 530 m in se povzpne še na bližnji vrh 2830 m. Naveza Klemenc-B. Veselko osvoji 2800 visok Delo fjeld, 200 m III, IV+. Kos se vrne v bazni tabor, drugi osvoje še Dvojni vrh I, 260 m, 45°, Dvojni vrh II, 580 m, 40°—45°.

5. VI. je naveza Grad-Štebe osvojila Taša fjeld 2960 m, 680 m stene IV—V, 45°—50° naklonine.

Naveza Klemenc-Kos prepleza vrh v bližini GRS 2800, 520, 45°, II.

5. in 6. VI. Borut in Matjaž Veselko ter Vrankar osvojijo tri vrhove, visoke približno 3100 do 3250 m, stene 350 m, 45°, II, 320 m, 45°, 250 m, 45° — imena: Asassara, Asavavkit, M. fjeld.

6. in 7. VI. Zaradi sneženja smo ostali v taboru.

8. VI. Zjutraj sneži, okoli 9.00 ure preneha, piha zelo močan veter. Naveza Klemenc-Štebe osvoji Mali vrh 2910 m, 220 m, 45° ter Ljubljanski vrh 3050 m, 390, 40° (—20° C).

10. VI. Naveza Grad-Štebe osvoji Jugoslavija fjeld 3355 m, slovenska smer 1065 m, 55°—60°, V, sestop 560 m, 45°

Naveza Klemenc-Kos osvoji Domžale fjeld 3340 m, 1070 m spodnji del 40°, zgornji 50° do 50°.

65°, V—VI; sestop enako visok III, IV, 45°—50°.

Naveza B. in M. Veselko ter Vrankar osvoji Danski vrh 3230 m, 440 m, 40°, in Špik 3210 m, 410 m, 48°.

Od 11. do 15. VI. sneži in vihar, urejamo bazo.

16. VI. Naveza Klemenc-Kos prepleza ozebnik na Metka fjeld 2980 m, 540 m, 50°, II, isti dan osvoji še Beli vrh 3070 m, 680 m, 45°—60°.

Naveza Grad-Štebe prepleza 2870 m visoki Roki fjeld, 300 m, IV.

Naveza B., M. Veselko in Vrankar osvoji 3050 m visoki vrh, 150 m, stena 40°.

18. VI. Zadnje ture. Naveza Grad-Štebe prepleza Trzin fjeld 3020 m, 640, stena 40°—50°, IV+.

Naveza, brata Veselko in Vrankar prepleza 700 m visok ozebnik ekstremnih težav, 600 m, 45—60°, V, 100 m, 70—90°, VI. Izstopili so na višini 3100 m na 100 m višji vrh Mengeš fjelda se niso povzpeli, ker so bili izčrpani (16 ur plezanja).

Naveza Klemenc-Kos prepleza težko granitno steno Verinega vrha 3050 m, 700 m — spodnja polovica snežišče, zgornja polovica ocena V, mesta VI.

Od 19. VI. do 29. VI. pripravljamo opremo za odhod in čakamo na helikopter.

Vreme se je za kratek čas poslabšalo, potem spet lepo.

29. VI. okoli 11.00 prileti helikopter — prej ni mogel po nas, ker je bilo v Angmagssaliku 14 dni do višine 2000 m slabo vreme, mi smo bili pa na višini 2300 m. Ob 12.30 smo pristali v Angmagssaliku in se 30. VI. in 1. VII. čez Angmagssalik—Kulusuk—Sondro Strom fjord spustili v København. Glavno mesto Danske smo zapustili 2. VII. in naslednji dan 3. VII. ob 19.30 prispeli v Domžale.

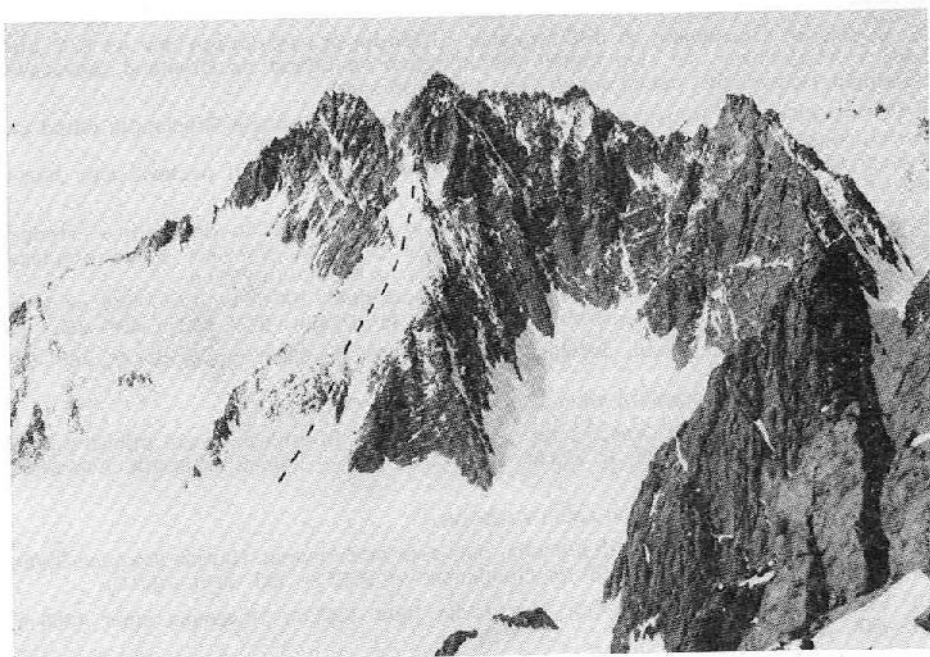
Matjaž Veselko:

Že ob pripravah smo ugotovili, da se bomo zaradi omejene nosilnosti v letalskem prevozu morali omejiti na najbolj nujno opremo. Medicinske preme naj bi bilo torej le za 30 kg.

Odločili smo se za najpotrebnejša zdravila v obliki ampul, kapsul, tablet in mazil. Če bi bila potrebna reanimacija, smo imeli pripravljen dihalni balon z valvulo in masko, airway, nekaj tubusov in Magilovo prijemalko.

Domžale fjeld (3340 m), levo Jugoslavija fjeld (3355 m), desno Danski vrh (3230 m)

Foto Stane Klemenc

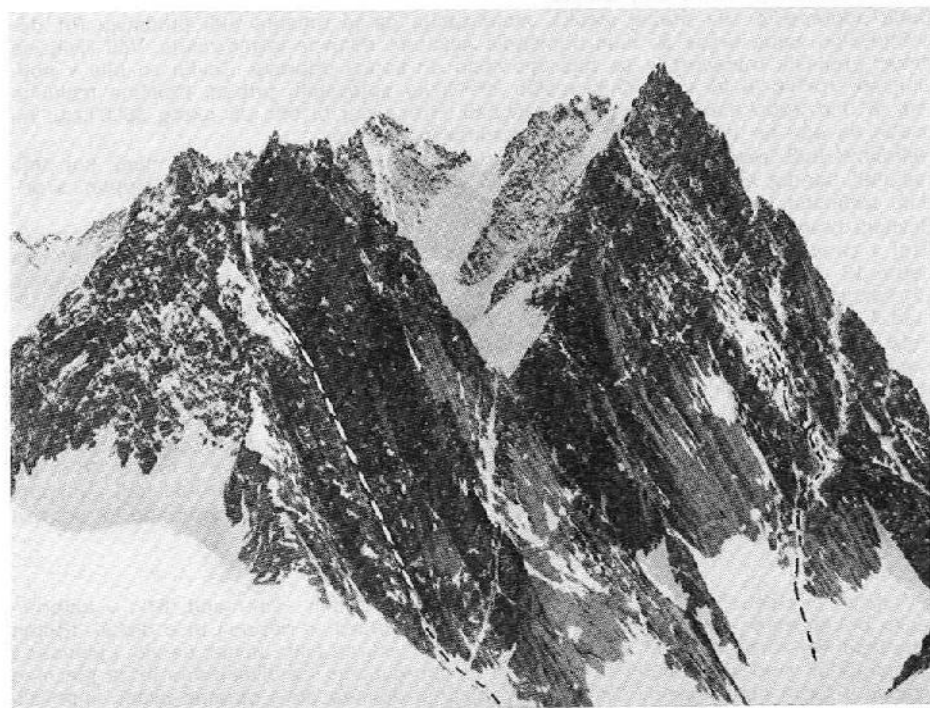

V Iglah smo osvojili štiri vrhove — Trzin fjeld (3020 m), Beli vrh (3070 m), Metka fjeld (2980 m), Roki fjeld

Foto Stane Klemenc

Mengeš fjeld (3200 m), Jugoslavija fjeld — (s preplezanima stenama)

Foto Stane Klemenc

Razpolagali smo z nekaj sistemi za infuzijo, z nekaj litrov infuzijskih tekočin, ki bi morale zadostovati za dva dni. V opremi so bile še gastične sonde, urinski in venski katetri, excirjske tase, tase za kolensko torokalno punkcijo, septični komplet, nekaj sterilnih prevez, zavoj Hexcelite, gaze Tullgras, nekaj atravmatske svile in Dexona ter nekaj sterilnih klin. Ta material so nam posodili v TOZD kirurške službe v Kliničnem centru. Vse je bilo sterilno pakirano v lahkih, plastičnih zavočkih, odpornih proti vlagi in udarcem.

Od prve vasi nas je ločilo 150 km praktično neprehodnih gorskih verig in razbitih ledenikov, zato je bilo, ob siromašni medicinski opremi, tveganje precejšnje. Tudi radijske zveze nismo imeli, zato na reševanje s helikopterjem nismo mogli računati.

Dogovorili smo se, da bomo zahtevnejše vzpone prihranili za konec odprave. Izkazalo pa se je, da bi bila hujša poškodba tudi v tem primeru lahko usodna, saj smo helikopter imeli na voljo šele 9 dni po dogovorjenem datumu. Na srečo poškodb in obolenj med odpravo ni bilo.

V devetih dneh čakanja na helikopter smo stradali; vsem je krvni pritisk precej padel, bilo je tudi nekaj omedlevic zaradi hipoglikemije. V tem obdobju sem pri spečih kolegih opazil t. i. Cheyne-Stokesovo periodično dihanje.

Dva dni pred odhodom se je Miru Štebetu nenadoma in brez jasnega vzroka poslabšal sluh. Že v Kopenhagnu ga je pregledal specialist — otolog, zdravljenje pa je nadaljeval v Ljubljani.

Razen polivitaminskih preparatov, ki smo jih jemali ves čas odprave in nekaj obližev, nismo porabili ničesar. Zdravila in nekaj sanitetnega materiala smo pustili pri gostoljubnem zdravniku v Angmagssaliku, ves izposojeni material pa smo vrnili Kliničnemu centru.

Borut Veselko:

Problemi hrane za našo odpravo so bili podobni problemom drugih: kakovost, različnost in okusnost, čim manjša teža — to zadnje nam je povzročalo največ preglavic, saj je bila omejena le na 200 kg, kar pomeni 1 kg na osebo na dan (JAHO — 2 kg/os. d.). Izbirati smo morali kar najbolj kalorično hrano in tako, da bi jo lahko pripravljali s kar najmanj kuhanja, saj je tudi gorivo (plin) precej težko. Različnost je bila tudi tokrat na zadnjem mestu, saj smo si pomagali z lažjimi začimbami. Glavna hrana je bila močnata »instant« hrana in sladkarije. Mesnih konzerv smo imeli razmeroma malo; uporabljali smo jih predvsem za prikuho k močnatim jedem. Nekaj suhe hrane smo pojedli na turah, drugo pa v omakah v taboru. V hribih naj bi jedli tudi dehidrirano hrano, vendar so nam sladkarije veliko bolj teknile.

Cena odprave je bila precej visoka, stabilizacija pa je omejila tudi sredstva. Pri dopolnjevanju zalog hrane so nam pomagale nekatere delovne organizacije. Vsa živila so dobro prenesla transport in so bila uporabna do konca odprave. Zavita so bila v polivinilaste vrečke te pa v odličnih velikih 20—40 kg potovalnih torbah. Količina različnih jedi je bilo treba precej natančno izračunati. Hrane naj bi bilo za okrog 3500 kcal. na osebo na dan ter po 2500 kcal. za sedemdnevno rezervo.

Nekaterih jedi, predvsem juh in dehidrirane hrane, smo pojedli precej manj, kot smo računali, vendar smo sedemdnevno rezervo kasneje, ko smo čakali na helikopter, s pridom izkoristili.

Seznam hrane (kg): mesne konzerve (različne) 11,5, (20 % mesa); pasulj s slanino 8,8; fižol v zrnju 10,5; djuveč 3,2; ribe 2,9; pašteta 1,2; mesni obrok 1,8; prekajena puranja bedra 12; majoneza; 2,1; tatarska omaka 2,3; polenta 4,9; pire krompir 12; prepečenec 12; špageti 2; kruh 7; čokolino, cornfleks ipd. 10; benco kakao 1; eurokrem tablice 12; med 8; suhe slive 2,75; suho mleko 15; sladkor 7; juhe različne 10,5.

Poleg hrane smo imeli še okrog 100 obrokov dehidrirane hrane, ki smo jo kupili v Kopenhagnu.

Hrane ni bilo na pretek, zato smo se odločili za skupno kuhinjo, razen na turah, kjer smo se hranili s suho hrano in sladkarijami.

Posebno poglavje v naši prehrani pa je bilo 9 dnevno čakanje na helikopter. Hrano smo omejili na 700 do 800 kcal. na dan. Dnevna poraba energije človeka v mirovanju in pri normalnih temperaturah pa je okrog 2000 kcal. Močno na tesnem smo bili tudi s plinom, zato smo jedli hladno ali le malo pogreto hrano. Prehrana je bila tako tudi na tej odpravi na hudi preizkušnji, vendar se je kljub smoli vse dobro izteklo.

Opombe:

¹ Vodstvo odprave Grenland '81 je izdalo tudi ličen bilten »Grenland '81«, v katerem lahko bralec najde še nekaj drugih zanimivih podrobnosti o odpravi in o deželi. (Bilten Grenland '81, zbral in uredil Stane Klemenc, tisk Tiskarna Iskra invest servis, Ljubljana.)

² Uporabljali smo alpinistično opremo, kot jo uporabljamo za bivakiranje in za plezalne vzpone v naših Alpah pozimi. Zaradi pomanjkanja denarja nove opreme nismo kupovali.

Člani smo dali na voljo svojo opremo, nekaj pa smo si je sposodili pri GRS Kamnik ali pri prijateljih.

³ Navadno alpinistične odprave še neosvojen in neimenovan vrh poimenujejo z imeni, ki jih izbere same. Tako smo ravnali tudi mi, ko smo imenovali večino vrhov z domačimi imeni, nekaj vrhov z eskimskimi imeni, en vrh pa Danska. To pomeni šele začetek uradne poti, ko je treba poslati na Danski geodetski inštitut — komisiji za Grenland, poročilo o odpravi, skupaj s predlogi imen za osvojene gore in ledenike. Komisija potem sklepa o sprejemu teh imen, ki jih potem, ob ponatisih zemljevidov, vpisujejo vanje. Ta postopek se navadno vleče več let.

OZEBNIK

FRANC VRANKAR

Na prvi ogledni turi smo debelo zijali v mogočne vrhove in stene okoli nas. Veliko pozornost je vzbudil vrh z veličastnim ledenim ozebnikom sredi stene. Vse nas je spominjal na prosluli super-kuloar v Mt. Blanc du Taculu. Bili smo enotnega mnenja: To bi bil vzpon! Ampak, v teh okoliščinah ga je bolje pustiti pri miru. Na Grenlandiji je pač tako — ko stopiš iz helikopterja (ali ladje), si odvisen od tistega, ki je ob tebi oziroma kar imaš s sabo, vse do vnovičnega prihoda helikopterja (ali ladje). Še večkrat smo hodili pod to steno, ugibali, premišljevali, zmajevali z glavami, prepričevali drug drugega in ker je v vsakem alpinistu kanček ekstremista, smo se na koncu tudi odločili, da bomo ozebnik preplezali.

Moram reči, da smo se med ostalimi turami z Matjažem in Borutom dodobra spoznali. Zaupali smo drug v drugega, kar je v takšni steni nujno. Pri načrtovanju vzpona smo pričakovali, da se bomo umaknili bolj strmim lednim skokom v skalno steno. Tako je našo opremo, poleg ledne, sestavljala tudi skalna (klini, zatiči, lestvice). Za plezanje smo uporabili eno vrv. Prvi v navezi je preplezal raztežaj, druga dva pa sta plazala vsak z eno prižemo. Zadnja dva sta nosila tudi nahrbtnika z rezervno vrvo in preostalo opremo. Velik zaveznik nam je bila neprekinjena svetloba, kajti tako je odpadla težka oprema za bivačiranje.

18. 6. 1981 pred eno uro zjutraj smo zapustili bazo. Vzrok, da smo tako rano odšli, je bila bojazen, da nas v najbolj strmih delih stene — ta je bilo za dve tretjini — ne bi ujelo popoldansko sonce. Vstopni raztežaji so pripadli Borutu. Po ne preveč strmim snegu in kasneje ledu smo dokaj hitro napredovali do prvega ledenega skoka. V tem delu smo dodobra izpilili naš sistem napredovanja. Večino raztežajev je potekalo naravnost navzgor, zato sta zadnja dva lahko plezala istočasno. Pogoji za to so bili dobro zavrtani ali zabiti stojišči klini. Med vzponom je to pomenilo mnogo manj utrujanja in zmrzovanja na neudobnih stojiščih.

Obotavljivo je Borut zaplezal v navpični led. Po nekaj metrih zadevo »spelje« in hitro je v boljšem svetu. Ko je prva ovira za nami, se počutimo bolje. Pridobivamo pravi občutek za plezanje v sirmem ledu. Nadaljevanje predstavlja razširjen del ozebnika s trdim črnim ledom. Prečimo v desno, kar nas pripelje v zoženi najbolj strm del ozebnika. Preplezamo nekaj kombiniranih mest (led-skala) in se znajdemo pod pravim lednim slapom. Ogledujemo možnosti v levi skalni steni. Zdi se nam prestrma; previsna je in brez pravih razčlemb. Torej v slap. Vodstvo naveze prevzame Matjaž. Prepleza še en neprijeten kombiniran raztežaj in si uredi stojišče na majhnem skalnem pomolu. Vsi trije preučujemo možnost, kako bi nadaljevali. Kakšnih pet metrov prepleza Matjaž v desnem skalnem delu slapa. Nato ga led postavi pred dejstvo. Nekaj metrov prozornega steklenega ledu mora splezati, da doseže boljši led sredi slapa. Z Borutom zaman stegujeva vratove, previsne skale nad stojiščem zakrivajo pogled na kočljivo Matjaževo plezarijo. Mraz začne gristi v roke in noge. Na naju se vsipljejo majhni slapiči pršiča z zgornjega dela ozebnika. Vse naokoli postane megleno in turobno. Borut si momlja tisto: »Iz jame Mart'n ne pride več v'n...« Na debelo s kremo zaščitene ustnice ga naredijo čudnega, mrzlega klovna. Poživlja ga rdeča barva čelade. Prijatelj nad nama pa preživlja hude ure.

Sam sebi namenim kratko pranje možgan. Ko smo odšli na Grenlandijo, sem najdražjim obljubil, da se ne bom spuščal v težko-tvegano plezarijo. Opravi sem mnogo vzponov na neosvojene vrhove, toda hotel sem še več. Čutil sem se sposobnega za nekaj večjega. S takimi soplezalci je mogoče opraviti velika dejanja. Kdo bi razumel alpinista, če še sam sebe ne razume. Želel sem vse to, zdaj pa me je strah. Več kot dve uri je Matjaž potreboval za 30 m slapa. S trdimi rokami in nogami se zaženem ob vrvi. Po nekaj metrih obvisim na vrvi kot riba na suhem. Res, treba bo bolj previdno. V levo roko pri-

žemo, v desno cepin in počasi navzgor. Imenitno delo je opravil Matjaž. Ko pridem do njega, mu čestitam, kot bi bili že na robu stene. V odgovor me skromno zaprosi za košček čokolade iz nahrbtnika.

Zdaj sem na vrsti jaz! Takoj nad slapom nam stena podari manj strm raztežaj. Nad njim pa zopet ledeni skok. Ni ga veliko, toda treba je udariti 3-krat, 4-krat, da okel zagrabi. Najteže je iz skoka izplezati. Brž ko strmina popusti, že je na ledu pršič. Skušam ga izplezati tako, da se z obema rokama zagrabim za čvrst skalni rogelj. Dvignem se, toda spredaj je zopet led. Na eni roki ne morem obviseti, zato se moram spustiti nazaj in izplezati z ledno tehniko. Po nekaj metrih zapre zadevo skalni skok. V desni je ozek gladek kaminček. V najožjem delu je zasut s snegom. Končno pripraskam do sredine, ko se vse dobro zopet konča. Uspe mi zabiti skalni klin, vendar je najprej vse pokrito s tankim požledom. Praskam z drezami, pršič pod nogami se mi spodrsuje. Nekako stopim na zabiti klin. Cepin primem povsem na koncu ratišča in po mnogih poskusih zagrabi v milimetrski led. Dovolj, da sem v boljšem svetu. Ves tresoč se pripravi stojšče in pokličem nestrpna prijatelja. Seštevek tega raztežaja je zlomljen okel kladi, nekaj izgubljenih klinov in okrvavljeni členki na rokah. Dovolj, da se odpovem vodstvu naveze. Zadnji ledeni raztežaj mojstrsko izpleza Matjaž. Zopet navpičen leden skok. Izstop pa mu otežuje pršič. S tem je najbolj strm del ozebnika za nami. Nadaljevanje je lažje, moti nas le pršič in klože. Po nekaj raztežajih nas obsije sonce. Noge pa postajajo vse težje. Pri razcepu zavijemo v desno. Ozebnik se zopet zoži, strmina naraste. Izredno veliko pršiča, spodaj pa led in skala. Pri kopanju stojšča se Matjažu zlomi bajla. Boru mu odstopi svoj cepin. V nadaljevanju se ozebnik zoži v pravi žleb. Na koncu slutimo rob stene. Veselje skalni počasno Matjažovo napredovanje. Vzpodbujava ga in draživa, na koncu že kolneva. Opraviti ima z neizmernimi količinami pršiča, naloženega v navpični, krušljivi steni. Sproža prave plazove, vmes so tudi skale spoštljivih dimenzij, ki se jim v paničnem strahu umikava na levo in desno. Stiskam zobe in pesti, rotim Matjaža, ki se s tatinskimi gibi goljufa čez naložene skale pod vrhom in uspe. Z Borutom se zaženeva v ta zadnji raztežaj. Pršič ne daje nobene opore, zato se vlečeva po vrvi. 20 m pod robom se skrijem pod previs in upam, da skale, ki jih proži Borut, ne bodo presekale vrvi. Zabite klince pulim kar z roko in po nekaj metrih se zvalim čez rob. Otopeli, prazni in utrujeni se nemo spogledujemo. »Še sestop, še to moramo izpeljati«, si govorimo in si kuhamo nekaj toplega.

Spomnim se na obljubo, ki sem jo dal sinu Gregorju. Pred odhodom mi je dal igračko — drobnega puhačnega piščančka, ampak s pogojem, da mu ga prinesem nazaj. Poiščem ga v prsnem žepu. »Kajne, da bo šlo!« mu zašepetam in verjamem tako kot sin meni. Opomba: Ozebnik v SZ steni Mengeš fielda — višina smeri 700 m. 18. 6. 1981 plezali: Borut Veselko, Matjaž Veselko in Franc Vrankar. Čas vzpona: 17 ur — skupaj s sestopom 22 ur. Ocena: V, VI, 600 m, 45°–60°, 100 m 70°–90°.

KALADLIT NUNAT – DEŽELA LJUDI – DEŽELA GORA

MIRO ŠTEBE

Veter, sneg in sonce so zbrisali naše sledi. Vrhovi se spet samotno bleščijo v polarni svetlobi. Takšni so kot prej. Nič ne moti njihove tišine, le veter jim pripoveduje daljne zgodbe, ledeniki ječijo pod njihovimi nogami, mraz jim ledeni žlebove.

Pa vendar je zdaj drugače. Ti daljni vrhovi so nam izdali del svojih skrivnosti. Kamnite piramide — možici na vrhovih pripovedujejo o našem obisku, o naših naporih in veselju. Na zemljevid Grenlandije so vrisana slovenska imena, delček domovine smo pustili na daljnem severnem otoku.

* * *

Helikopter je ropotal nad razkopanimi ledeniki, se vzpenjal čez gorske hrbte, se izogibal koničastim vrhovom; sonce se je igralo z njegovo senco.

Pilota sta varno izbirala pot; prvi je na kolenih držal zemljevid in s svinčnikom iskal prehode med gorskimi verigami, drugi pa je upravljal inštrumente. Neštetokrat sta že krožila po modrini grenlandskega neba, letala nad fjordi, kjer se rojevajo ledene gore, se stiskajo ledene plošče. Neštetokrat sta že letala nad prepadnimi stenami gora, se razgledovala nad vrhovi. Rada imata grenlandsko naravo, ki je tako skopa, kruta, pa

vendar tako bogata, raznolika. Rada imata ljudi, ki ljubijo svobodo, ki želijo premakniti meje skrivnosti, ki jih zanima, kaj je »tam čez«. Ljudi, ki hočejo spoznati še nepokvarjeno, naravno, pristno. Ljudi, ki želijo preizkusiti svoje sile s prabitjo.

Tudi onadva sta pionirja, mejaša, tudi onadva pomagata razkrivati tančico naravnih skrivnosti; s tem pa žal vnašata klice civilizacije belega človeka na daljni sever.

Bili smo jim enaki, zato sta nas rada popeljala čez gore, daleč, daleč tja, kjer prej še ni bilo alpinistične odprave.

Stiskali smo se med opremo, se stegovali drug čez drugega in vzkliki začudenja in veselja so se trgali iz naših ust. Koliko gora, vrhov, sten?! Generacije in generacije alpinistov bodo imele še obilo dela. Dolgo bodo še reševali probleme grenlandskih gorskih verig. Le manjši del vrhov so alpinisti že obiskali, predvsem tistih »lepših«, lažje dostopnih. Mi smo leteli dalje. Hoteli smo tja, kjer pred nami še ni bilo nikogar.

* * *

Baza je bila postavljena. Štirje drobni šotorčki pod granitnimi in ledenimi velikani, sedem fantov v neskončni beli puščavi, 180 km od prvega človeškega naselja, vmes tri gorske verige in štirje ledeniki. Helikopter je že zdavnaj odropotal. Ko sem gledal drobno izginjajočo piko na nebu, sem premišljeval, kakšna bo glasba teh motorjev, ko bo čez tri tedne prišel po nas. Vsaj upal sem, da bo priletel, da bosta pilota v množici gora našla našo skupino.

Sonce je že zašlo za mogočno steno nad našimi šotori in mraz se nam je zagrizel v prste in nosove. Še zadnji čaj in zavlekl smo se v šotore, se pogreznili v puh ter čakali na spanec. Pa kar ni hotel priti. Preveč je bilo vtisov, doživetij, vprašanj. Kako bo v teh ledenih velikanih? Koliko jih bomo osvojili? Ali bomo kos nalogi?

Noči ni bilo. Sonce v času odprave namreč ni zašlo, le bližnje gore so nam ga zakrile. Z vrhov smo ob polnoči lahko videli, da se je Sonce le približalo Zemlji, jo poljubilo in že nadaljevalo svoj sprehod po nebu. Noč smo si pričarali le s kapo potegnjeno čez oči.

* * *

Alpinistična promenade! Sonce se mi upira v obraz, me boža s toplimi žarki; dereze lepo prijemljejo v srenu položnega grebena, vezi med vrhovoma gore, ki smo ji kasneje dali ime Dvojni vrh. Ne vem, kako je prišlo do tega, ampak na tej gori smo se zbrali vsi člani odprave (le Janka je v bazo priklenil glavobol), pa vendar smo šli po grebenu vsak zase. Nenavezani, ločeno, vsak s svojimi mislimi in načrti.

Ta dan smo bili že vsi na drugih vrhovih. Ko smo plezali nanje, je snežilo in oviral nas je veter, mraz nam je pil energijo, zdaj pa je toplo, mirno in razgled je enkraten. Nebo je umito, na eno stran se vleče ledena ravan »notranjega ledu«, ledenega pokrivala Grenlandije, ki se na sredini otoka zdebela tudi na 3000 m. Ta ledeni jeziki prodira s severa, pred seboj pa guba gorovja, grmadi granitne verige. Na drugi strani se pogled čez ledenik sprehaja po snežnih vrhovih drugih gorskih skupin. Nešteto vrhov je. Tisti kupolasti očiak je Mount Forel (3360 m), drugi najvišji vrh Grenlandije. Mogočen je, vendar so vrhovi, ki jih opazujem v naši skupini, silnejši, drznejši, bolj kiplijo v nebo. Rad bi bil na Mount Forelu in opazoval našo skupino.

Vsi se zberemo na glavnem vrhu. Obvezno fotografiranje z jugoslovansko, slovensko in dansko zastavico, stisk rok, smeh, potem pa hiter spust po strmem pobočju.

Zaradi razpok se navežemo, potem pa jih preskakujemo. Ves čas drsimo skupaj s snegom, se prekopicujemo in se smejemo. Razposajeni smo kot otroci. Seraki nad nami so le dobro ozadje za fotografije, njihove grožnje preslišimo. Na ledeniku od utrujenosti kar popadamo na tla. Dolgi so grenlandski dnevi. Snamemo dereze, ostanemo pa navezani, preveč je razpok. Čaka nas še dolga hoja po predirajočem se snegu v bazo. Ves čas nam je pred očmi, približati pa se noče.

V bazi čaka Janko s čajem.

* * *

Sesedel sem se v snegu. Tudi Marko je že skočil čez krajne počvi v štiri metre nižje ležeči sneg. Ni se mu udrlo pod nogami in vzpon je končan. 14 ur sva potrebovala za vzpon na 3355 m visoki Jugoslovanski vrh.

Za nama so strmi ozebniki, pekoče bolečine v podplati ob koncu 90-metrskih dvojnih raztežajev, konec je navpičnih ledenih skokov, konec je izdajalskih slojev suhega snega na zmrznjeni podlagi. Za nama so prehodi v skalah, ki so mi razžrli prste na rokah, konec je granitnih previsov in kaminov, ki sem jih pordečil s krvjo razprskanih kolen. Za nama je negotovost, strah pred sestopom v neznano. Za nama je vrh, ki ga krasi štirimetrski »žandar«.

Čutiva le še utrujenost. Neprestano zeham in pri tem mi krč ne pusti zapreti ust. Zaspanosti ne čutim, a vendar zeham. Lakote ne čutim, tudi žejna nisva. Le v bazo bi

želela. K prijateljem, v tople spalne vreče, v udobje. Noge neznansko pečejo, kar težko jih premikam po ravnem. Mare še fotografira steno, po kateri sva sestopila, meni pa je dosti vsega.

Na vrhu sem bil še zagrizen, še sem pazil na vsak gib. Pozorno sem opazoval prijatelja, ki mu je bilo malo pod vrhom slabo. Verjetno od utrujenosti in negotovosti zaradi sestopa. Na vrhu se je že bolje počutil.

Odločila sva se za sestop naravnost po strmi ledeni steni. Vedela sva, da nimava moči za vzpon čez novi vrh, ki naju je ločil od sedla, kjer sva videla sledi sestopa tovarišev. Morala sva naravnost navzdol. 50° naklona, led in plaziči suhega snega, kopanje varovališč, ki so bila bolj počivališča kot pa varna zaščita pred padcem. Vedela sva, da ne smeva pasti in nisva padla.

Opotekala sva se v bazo. Zmagovalca. Kakšna zmagovalca neki! Utrujeni, klavni senci, ki ju le volja še žene naprej. Brez misli, topa. Zmagoslavje in misli pridejo kasneje.

Tovariši so bili že v bazi na toplem. Tudi oni so imeli za seboj težak dan. Stane in Janko sta bila na Domžalskem vrhu, drugem najvišjem vrhu v naši skupini. Tudi dolg in zahteven vzpon. Matjaž, Borut in Fračišek so bili bolj na ogledni turi, pa vendar so osvojili dva vrhova. Uspešen dan je bil. Midva pa sva samo padla v šotor in dihala, dihala. Potem je zaropotal kuhalnik. Čaj, mnogo čaja. Toplota se je razlila po telesu. Začutila sva lakoto, zaspanost. Življenje se je vračalo. Terjalo je počitek.

* * *

Nedelja je. Doma ta čas Marjan Kralj po radiu predvaja popevke. Na televiziji nekakšna nadaljevanka, alpinisti so se že vrnili iz sten, planinci s svojih izletov. Ob morju se je že začela sezona.

Ali še veš, kakšna je poletna noč ob morju, ko je okrog tebe tema, prava tema, svetijo le zvezde in veter nad morsko gladino meša zvoke glasbe iz bližnjega hotela, glasove skržatov v borovcih in pesem valov na obrežnem pesku? Ti pa božaš nežno, mehko kožo dragi in ji na uho šepetaš sladke neumnosti. Kako daleč je še to? Ali bomo še veseljačili, se smejali, pili pivo iz steklenic?

V bazi nisem vzdrljal. Nisem prenesel tih pogledov tovarišev, ki so neprestano strmeli v smeri, iz katere smo pričakovali helikopter. Dosti mi je bilo zabijanja časa, igranja kart, pasjanse, taroka, remija in drugih iger brez žara in vneme. Le da mine čas, da se zamotimo. Dnevi brez dela so dolgi, na Grenlandiji ni niti noči. In to dolgo upanje, dvomi.

Prijatelji so danes našli novo zabavo. Iz zlomljenega ročaja snežne lopate so rezljali kipe-tupilake, zle duhove za pilota in žensko, ki bi morala poslati helikopter po nas. Že teden dni zaman čakamo na zloženi opremi. Misli se neprestano ukvarjajo z vprašanji: Kaj je narobe? Zakaj ne pridejo po nas? Ali nas ne morejo najti? Ali bomo vzdrljali? Ali naj gremo sami, peš k obali?

Hodim po širnem ledeniku. Večerni hlad je že pomrznil sneg. Le malo se mi udira. Hodim in hodim. Pred menoj so pred leti prečkali ta ledenik le člani neke japonske odprave in mogoče je kdaj, v preteklosti, tu čez poganjal svoje pse kak osamljen eskimski lovec. Pozabim na skrb. Uživam mrzlo, divjo lepoto prostranstva, praznine. Uživam ob svoji ničevosti, majhnosti in vendar se zavedam samega sebe. Gledam mehko polarno svetlobo, čarobno igro senc in se nastavljam vetriču z zahoda, ki mi v obraz nosi drobne kristalčke. Lepa, mogočna je ta pokrajina, a tako hladna, negostoljubna do vsiljivcev. Da ti lepe slike, občutke, doživetja, ki jih ne moreš pozabiti, vzame ti vse. Potegne te vase.

Lepa je tudi naša skupina. Titova skupina. Opravili smo 80 vzponov, kot prvi osvojili 25 vrhov in preplezali 29 smeri. Lepa bera. Potrudili smo se in opravičili zaupanje. Vse smo dali od sebe. Kako smo bili samo veseli pred dobrim tednom, ko smo se vrnili z zadnjih in res težkih vzponov! Bili smo prepričani, da je konec, da nas čaka le še pot domov. Zdaj pa to čakanje!

Na ledeniku smo zapisali velik SOS. Še nikoli nisem prosil pomoči. S prenosnimi radijskimi oddajniki smo vsako uro klicali na pomoč. Veter je čez noč zbrisal naš SOS, oddajniki so ostali nemi. Le še strmeli smo tja, odkoder naj bi prišla rešitev. Ponoči so nas budili ropotajoči šumi iz notranjosti ledenika, njegovo ječanje, kloktanje vode, lomljenje serakov, padanje kamnitih plazov. Nikoli si nisem mislil, da je Grenlandija — dežela tišine tako polna glasov. Prej jih nismo slišali. Zdaj pa smo čakali helikopter, čakali pesem njegovih motorjev.

Vrnil sem se v bazo. Nedeljska večerja. Namesto vsakodnevnega čokolina je Borut previdno razdelil dva zavitka prepečenca na sedem delov. Bili so enaki, pa vendar smo žrebali vrstni red, po katerem smo izbirali zalogaje. Borut je narezal še sedem tankih kolesc salame in sira. Vrstni red je bil zdaj obrnjen. Tudi količina majoneze, ki jo je vsak stisnil iz tube, je bila natanko odmerjena, timijana, origana, curryja pa hrena in česna je vsak dobil, kolikor je le želel. Nisem še jedel tako pobožno. Kako smo hrustljali vsako drobtinico in uživali v okusu! Želodci so bili prazni. Že sedem dni smo dobivali

le močno omejene obroke, danes pa smo pospravili zadnje priboljške. Ostale so nam v glavnem le še juhe in nepriljubljena dehidrirana hrana. Po treh tednih izjemnih naporov so telesa zahtevala hrano, energijo. Koliko časa še lahko zdržimo? Po večerji, ki je bila pravzaprav tudi naše kosilo, se je začelo obvezno igranje kart. Igranje kart do jutra, ki ga ni, saj polnočno sonce odganja temo in spanec. Začelo mi je tuliti v ušesih.

Po 9 dnevih čakanja, upov, dvomov, strahu zaropota jekleni ptič nad nami. Rešeni! Vračamo se! Tovariši vriskajo, skačejo, objemajo pilota, rešitelja. Tupilaki so dobri duhovi, za srečo pilotov. Vkrčamo se. Še zadnji pogled na mesto tabora, ki ga ni več, zadnji obrat. Na svidenje naša skupina gora. Skupina veselja, veselja in obupa. Še zadnji posnetki iz zraka in že letimo proti obali. Gledamo senco helikopterja. Obkrožajo jo mavrični krogi — glorijska. Prav je tako!

PLANINSKI MOTIVI NA OTROŠKIH EKSLIBRISIH

DR. RAJKO PAVLOVEC

Ob koncu leta 1981 so na Osnovni šoli Komenda-Moste v Mostah odprli veliko mednarodno razstavo otroških ekslibrisov. Društvo Exlibris Sloveniae, Osnovna šola Komenda-Moste in revija Pionir so pripravili široko akcijo med otroci, starimi do 14 let. Na razpis se je oglasilo veliko otrok iz 104 šol. Poslali so blizu 3000 ekslibrisov. Otroci so bili kar iz desetih držav: Avstrije, ČSSR, DDR, Francije, Italije, Poljske, ZSSR, Velike Britanije, Zvezne republike Nemčije in Jugoslavije. Strokovna žirija je izbrala okrog 460 ekslibrisov, ki so jih pokazali na razstavi. Med imenitnimi otroškimi izdelki pa bi jih razstavili še veliko več, če bi upoštevali samo kakovost.

In kaj je ekslibris? O tem je Planinski vestnik že poročal.* Naj na kratko še enkrat povemo. Ekslibris je največkrat grafično lepo oblikovan listek, na katerem je poleg zanimivega motiva ime in priimek lastnika ekslibrisa in napis »ex libris«, kar po naše pomeni »iz moje knjižnice«. Ekslibris nalepimo na notranjo stran sprednjih knjižnih platnic in s tem povemo, kdo je lastnik knjige. Ekslibris torej izraža lastništvo. Ker je na njem navadno lepa risba, je obenem ekslibris okras knjige. Največkrat uporabljajo umetniki grafične tehnike. Ekslibrise delajo danes pretežno v linorezni in lesorezni tehniki, nekoliko manj v bakrorezu, jeklorezu in drugih tehnikah. Dober ekslibris naj nekaj pove o lastniku. Recimo, če je lastnik ekslibrisa navdušen planinec ali alpinist, bo umetnik na ekslibrisu rad prikazal planinski motiv. Seveda je fantazija izdelovalca ekslibrisa neomejena. Lahko se v motivu opre na lastnikov poklic, se poigra z njegovim imenom (npr. Kolarju naredi kolo in podobno).

Izredno zanimivo je opazovati na ekslibrisih otroško domišljijo in iznajdljivost. To v Sloveniji že dobro poznamo, saj je bila leta 1974 razstava otroških ekslibrisov slovenskih otrok in leta 1978 jugoslovanskih otrok. Sedaj je šel razpis v mednarodne razsežnosti, tako da je razstava ob koncu leta 1981 pokazala izredno kakovost ekslibrisov.

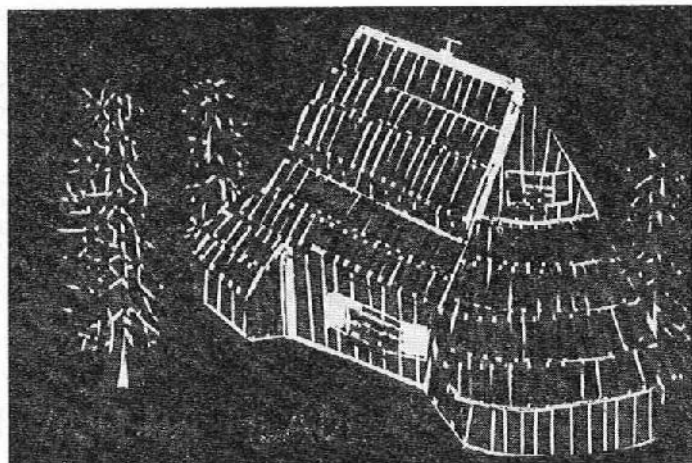
Med otroci je vedno precej takih, ki radi hodijo v gore. Zato ni čudno, da so se planinski motivi pojavili tudi na mednarodni razstavi otroških ekslibrisov. Oglejmo si jih nekaj!

Na nekaterih ekslibrisih je planinska oprema, visoki čevlji (sl. 1, ekslibris Toni Konicija z Osnovne šole Josip Broz Tito v Predosljah; sl. 2, Ervin Vodopivec, OŠ Matija Vlačič, Labin; sl. 3, Miro Pavlekovič, OŠ Matija Vlačič, Labin). Franci Mubi je na ekslibrisu prikazal klin z vponko (sl. 4, OŠ Predoslje). Otroci z Osnovne šole Komenda-Moste so nekajkrat posegli po motivih z Velike planine, tako tudi Milena Hlade, ki je uporabila značilni pastirski stan (sl. 5). Tudi kmečka peč je lahko iz gorskega sveta (sl. 6, I. Ravnikar z Osnovne šole Peter Kavčič v Škofji Loki).

Takih in podobnih motivov je bilo še več, kar seveda kaže, da so otroci svojo ljubezen do planin radi prenesli tudi v ekslibris. Morda bi kazalo med našimi otroki celo pripraviti razpis za izdelavo ekslibrisov s planinsko tematiko?

* R. Pavlovec: Ekslibrisi med planinci. — PV, 71, št. 6, 280—283. Ljubljana, 1971.

PERUJSKA DOŽIVETJA II.

RUDI RAJAR

Tako torej, sinoči sva se po temi in v megli »privlekla« iz baze v sedlo na Kitaraju. Kakih 5400 m visoko sva, vrh Kitaraja pa je še dobrih 600 m višje. Kaj zdaj? Vreme je še naprej slabo. V tej vlažni megli in vetru ne vidiva niti pet metrov daleč.

Dopoldne še lenariva in čeprav nisva pri najboljših močeh, pa nimava prave višinske bolezni. Boli me glava, Lenči pa je slabo, sicer pa je vse prekrasno! Le to trapasto vreme! Popoldne se vendar megle nekako razkade in da bi bila bliže vrhu, pa tudi, ker sva že sita poležavanja, se odpraviva s sedla na drugo stran, kjer je treba dobrih 100 m niže na ravnico. Spotoma se spet motoviliva po precejšnji strmini in spet začutim, da sem prekleto zanič. Ali bova jutri sploh prišla na vrh, tudi če bo vreme v redu?

Ko ravnava prostor za šotor, skozi meglo posije sonce. Zoprnno toplo, vlažno in južno postane in naj me vzame vrag — dvakrat zamahnem s cepinom, potem pa padem v sneg in nekaj minut ležim, preden lahko spet vstanem. Ali je to še posledica moje bolezni? Lenča je le malo boljša.

Zvečer je spet vse megleno in že skoraj odpišem vrh; še enega dne ne moreva napraviti tu; hrane je že skoraj zmanjkalo. Ko pomolim glavo iz šotora, se mi prikaže kot privid ves Kitaraju v soncu z najinim grebenom in vrhom vred. Hipoma pozabiva na utrujenost, slabo voljo. Seveda, za jutri imava še dovolj moči za vrh. Vsa optimistična pripraviva opremo, skuha še čaj za jutraj, da si prihraniva dolgotrajno topljenje snega, čutari spraviva v spalni vreči, da ne bi ponoči zmrznili, in skušava zaspati. Vstala bova že ob petih, da bova imela še dovolj časa za vrh in za vrnitev. Še 600 m je do vrha. Čutim, da bova imela še dovolj moči, čeprav najbrž ne bova uživala tako, kot bi lahko. Še enkrat pa vendarle ne bo treba gor!

Ko pomolim zjutraj ob petih glavo iz šotora, prekolnem vse svetnike, kar jih poznam — okrog naju je sama megla, vlaga, veter. Prekleto — ne moreva in ne moreva se sprijazniti, da ne bo nič z vrhom. Dol, pa spet znova? Kako je to daleč! Ali bo drugič sploh vse v redu — zdravje, vreme? Še dve uri se vsa zamorjena valjava v šotoru, potem pa začneva pripravljati robo; vrnila se bova v dolino. Ko zlezem na plano, zatulim od besa. Kitaraju se nama spet ves v soncu roga v obraz. Kaj zdaj? Gor ali dol? Čez nekaj minnt je na srečo spet vse megleno in kmalu se vlečeva kot cunji v breg proti sedlu. Ta utrujenost in čemernost je tudi duševne narave: če bi zdajle rinila v soncu proti vrhu, sem trdno prepričan, da bi bilo tudi s kondicijo povsem drugače.

Strmina na drugi strani me malo skrbi, pa gre precej lažje kot zadnjič ponoči, saj sta tudi nahrbtnika lažja in šotor sva pustila na oni strani. Na ledeniku se začno težave. Še vedno je gosta megla, padlo pa je kakih 15 cm snega in le s težavo slediva gazi. Nenadoma je nikakor ne najdeva več. Prekleto, ali bova res morala še enkrat bivakirati?

Na srečo imava vsaj spalno opremo s seboj. Potrebna sva toplote, hrane, zraka, tovarišev, dol morava!

Skušam pametno premisliti, kaj lahko storiva. Vrneva se do zadnje točke, kjer sva še prepričana, da sva na sledi. Potem buljim v tla in obžalujem, da nisem Winetou, ki bi po prevrnjeni snežinki sklepal, kje je hodil sovražnik. Eden od naju ostane na gazi, drugi pa rine v nekaj različnih smereh vsak s svojo teorijo. Nobena ne obvelja. Končno odnehava. Še najpametneje je, da sedeva in čakava, če se bo morda kaj razkadilo. Vsaj moči ne bova trošila. Da bi med tem labirintom razpok, kjer gre malo gor, malo dol, malo levo, malo desno, malo pa nazaj, našla v dolino, ni govora.

Tolažim se lahko le z odličnim gorenjskim pregovorom: »Bo že kok, še zmerom je b'lo kok, pa bo tud' zdej kok!« Pa je res b'lo »kok«! Nenadoma se megle tako vzdignejo, da se za silo vidi dolina. Ravno sem obložen z zadnjimi ostanki hrane, zato se Lenča zapodi do roba, kjer je po njeni teoriji pot. Krik me prestraši: »Evo, vidim jo, vidim jo, tu spodaj je!«

Naj ji bo, res je ona v tej smeri že prej iskala. Hvala bogu, ob mraku sva že v bazi ob toplém ognju in še toplejši družbi; uničujeva Janezovo čorbo. Človek sploh ne zna ceniti čudovitega udobja na trdih koreninah v šotorčku, dokler ne doživi kaj podobnega. In kaj me pozdravi zjutraj, ko pogledam iz šotora? E, kaj pa drugega kot »šajba«, prava, pristna »šajba«. Hribovci dobro vedo, kaj to pomeni: kristalno čisto in sončno nebo brez oblčka. Človek bi se pregriznil.

Seveda ni govora, da bi ta dan kam šla. Še ves dan počitka bo skoraj premalo. Zato pa ostali, ki so tri dni prelenarili in prekvartali v šotoru, kar zbežajo proti sedlu. Srečno, fantje!

Kakšen užitek je počivati, lenariti, jesti in se greti na toplem soncu. Ko se po kosilu pretegujem, kar čutim, kako mi ležeta riž in krompir po žilah.

Že ob šestih se spraviva spat in zjutraj dobre volje odmarširava. Danes je veselje hoditi: Nebo je brez oblčka, ledenik je prekrit z lesketajočim se svežim snegom; nahrbtnika lahka, midva aklimatizirana. Že ob 4 h popoldne sva na sedlu in malo pozneje na drugi strani pri šotoru. Janez in Rudi si kuhata juho — prišla sta že z vrha. Poročilo je dobro: našla sta prehode do grebena, tam dalje je sicer treba varovati, ni pa hujših težav. Romana in Andreja pa še vidimo na severnem pobočju. Sta že blizu vrha, ubrala sta jo desno od Kranjske smeri, po severnem pobočju. Janez in Rudi jo kar ubereta v dolino, čeprav je že pozno. Bo pa le doli bolj udobno in — več za pod zob.

Popoldne je v severnem kotlu, kamor se upira sonce (smo na južni polobli) prava sahar-ska vročina, ko pa se shladi, se zbaševa v šotor. Vreme bo tokrat prav gotovo še držalo. Ob sončnem zahodu sta fanta ravno na vrhu. Gotovo bosta bivakirala. Privoščil bi jima prostor v najinem šotorčku, častna beseda, ampak — vseeno prav pride, da se ne gnetemo vsi štirje v dvojčku!

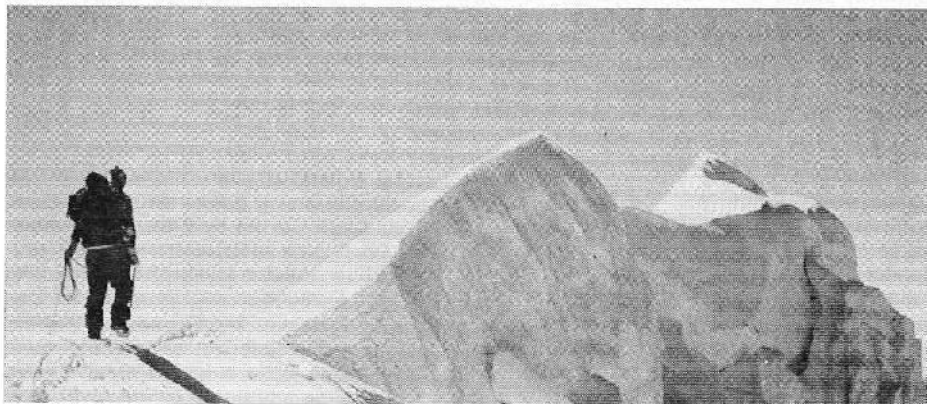
Zjutraj sva ob petih že na nogah. Še vedno »šajba«. Kot utrgana psa sva, ko zapustiva šotor. Po sledovih greva in nikjer ni težav. Kmalu srečava Andreja in Romana.

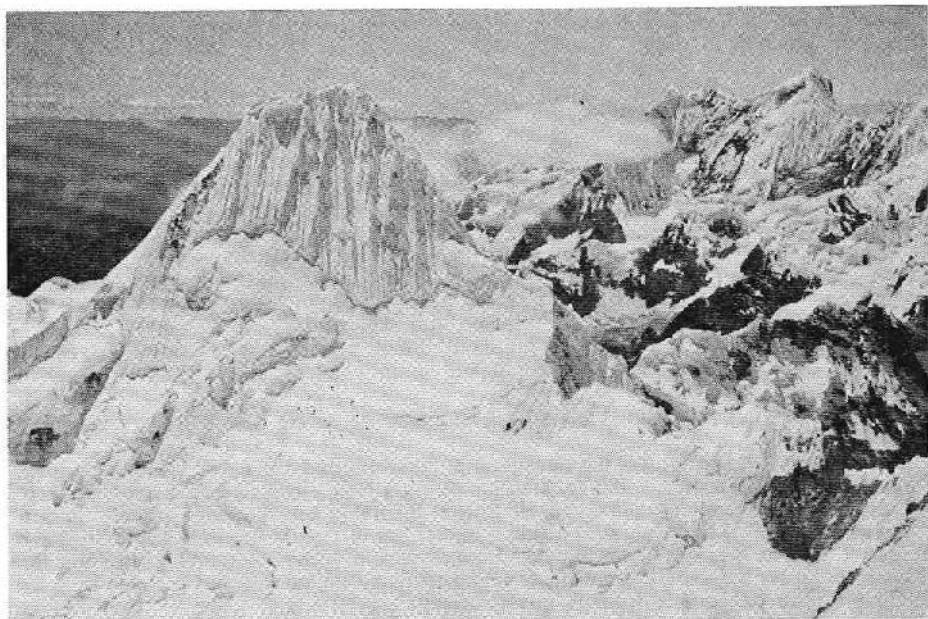
»Kar dobro sva spala,« nama zagotavlja Andrej. Hm, na višini 6000 m in samo v vestonih, si mislim, čeprav vem, da ne lažeta; srečna sta, ker sta dosegla cilj, drugo ni važno.

Kmalu prideva do grebena. Malo ostrejši je, kot sem mislil, kljub temu skoraj zavriskam od sreče. Grebenško plezanje imam najrajši. Prost si, skoraj kot bi bil na nebu, na vse strani je le modro nebo in razgled. In tale greben tu je prav sanjski. Sneg je ravno prav

In tale greben je prav sanjski ...

Foto Lenča in R. Rajar

Alpamayo in grebeni Pucahirce

Foto Lenča in R. Rajar

trd, da dereze dobro primejo, varovati je sicer treba, ampak ni tako težko, da bi mi to zmanjšalo užitek in me prikrajšalo za razgledovanje. Tole bo spet nepozaben dan, morda najlepši od vseh mojih dni. Zdaj že vidim, da bova prišla na vrh. Srečen sem tudi, da sem končno lahko tudi Lenči dal nekaj tako lepega.

Greben mi je skoraj prekmalu konec. Hitro sva prišla na vrh. Pozna se nama, da sva že prespala tri noči na 5400 m. Razgled je enkrat. Precej gora sem že oblezel na petih celinah, še vedno pa mislim, da so Andi — točneje Cordillera Blanca — najlepši na svetu. Saj to ni samo moje mnenje. Takih ostrih in drznih belih grebenov, ojstic in sten nisem videl nikjer drugje. Vsaj ne tako lepih. Pred nama kipi v nebo »najlepša gora sveta«, Alpamayo, ki je s te strani res fantastična. Nekoliko je nižji od naju, sicer pa je kot na dlani. Pa spet neverjetni greben Pucahirce in piramidasti »Poln ledu«. Tudi vse meni znane gore vidim: Huascaran, Chopisalc, Pisco. Ej, ni še konec veselja, k vam še pridem čez nekaj dni, to je gotovo.

Žal je greben tako oster, da lahko na vrhu samo čepim ob cepinu, za oba hkrati pa sploh ni prostora. Nič zato. Ti pogledi nama bodo ostali v srcu vse življenje. Še dolgo bova živela od njih.

Nazaj grede mi je kar žal, da je že končano. Vendar, kljub vsemu postajava utrujena. Ob treh popoldne naju ob šotorčku pričakujeta Andrej in Roman s čajem, in skupaj se zapodimo v dolino. Zvečer smo že v bazi, bogatejši za nepozabno doživetje.

Naslednji dan doživimo vrh veselja, ko se pokaže naš ariero Mario — s polnim tovorom hrane: trideset jajc, makaroni, kruh, čokolada, živa kokoš in — PIVO, reci in piši pravo, pristno plzensko pivo v steklenicah po 0,6 litra. Razkošje na višini 4300 metrov! Vsak dobi po eno steklenico. Blaženi se po kosilu valjamo na soncu.

Popoldne pa jo z Lenčo že mahneva v dolino. Izkoristiva priložnost in vso težko robo naloživa na Mariovega osla, nama pa je ostalo le nekaj hrane in šotorček, pa troje jajc in steklenica piva, ki sva jo prihranila. Vodstvo prevzame Andrej, kot smo se že dogovorili v Ljubljani. Prijatelji imajo še nekaj ciljev v tej dolini, naju pa vlečejo nova doživetja — rada bi poleg gora spoznala še deželo in ljudi.

Zvečer sva že ob jezeru. Tu najdeva imeniten prostorček. Ko je šotorček postavljen, zakuriva ogenj in po večerji in pivu še dolgo leživa pod milim nebom. Doživiva večer, ki ga ne bova nikoli pozabila. Zdaj je šele prišla prava sprostitev, ko je glavni cilj za nama. Morda je tudi to eden od odgovorov na vprašanje: Zakaj v gore? Bolj se mučiš, bolj si utrujen, živčen, in bolj te je strah — bolj doživljaš popolno sprostitev. Potem, ko si cilj dosegel, se ti vse zdi zelo lepo in preprosto. Problemi so lahko rešljivi, zmagaš jih z zagonom in veseljem do življenja. Vse gre kar tako mimogrede.

Naslednji dan je še bolj čudovit. Prav nič se nama ne mudi, zato imava zdaj čas za vse, kar sva gor grede zamudila. Ta dolina je neverjetno lepa. Potka se skoraj ves čas

vije ob potoku, ki šumi čez brzice in slapove, čezenj pa se kot streha veje pisanega cvetočega grmovja in drevja. Ko pogledaš pod veje, se ti zdi, da teče potok skozi čudovit predor, vendar se gladina kljub temu blešči v sončnih žarkih, ki prodirajo skozi zeleno streho. Vsa dolina je v cvetju in je polna zelene ali rumene trave. Rad bi vzel nekaj tega lepega s seboj, zato neprestano fotografiram. Vendar sva danes, doma, oba mnenja, da so slike sicer zelo lepe, niti približno pa ne dajo tistega pravega vzdušja, ki ga doživljaš »na mestu samem«.

Popoldne sva v vasi. Zdaj, zdaj bo odpeljal kamion v dolino. Indijanec Juan, pri katerem sem hranil nekaj opreme, mi takoj vse vrne, do zadnje podrobnosti.

Kamion opravi še zanimivo potovanje do naslednje vasi, ki leži še više. Imava vse mogoče sopotnike: dva ameriška alpinista (ki sta najela indijanskega vodnika, zdaj pa preklinjata kot Turka, ker ju je pripeljal v napačno dolino), velikanski sveženj trsja, vsa nališpana Indijanka v srebrno vezeni obleki pa dve ovci in še nekaj razcapanih Indijancev. Midva pa sva najboljše volje od vseh ljudi na svetu.

Zvečer v Carasu poljščeva najboljši (in edini) hotel s ponosnim imenom »La Sulssa Peruana«. Dobiva celo »banjo« — kopalnico, in to vse za skupno 8 naših »jurjev«! Počutiva se kot Američana.

V kopalnici se ohladi, kajti voda je tako ledena, da si kaj več kot to nisva mogla privoščiti.

Večerja! Kakšno razkošje! Za dva »jurja« si si lahko naročil zrezek s posebno perujsko omako, potem pa seveda pride še »tortilla di verduras«, ocvrta jajca z zelenjavo, pa še kaj. Ko sva po treh porcijah sita, odkrijeva, da imajo tudi pommes frites z jajci in malemu dečku gre kar na smeh, ko nama komaj sproti nosi te dobrote na mizo. Pa le pojdite v gore in dva tedna, ob hudem garanju jejte le čorbe, prepečenec in suhe fige (včasih pa še tega ni). Šele tedaj boste lahko razumeli najino veselje.

Naslednje jutro pa nama pripravlja nova doživetja...

NOČ NA KOROŠICI

STANKO SREŠ

Hodiva z Zalko z roko v roki proti Kocbekovemu domu na Korošici. Sonce sije, toplo je; kar plavava po stezi, ki drži čez velikanski stadion pred domom. Tih je. Zdi se, da nikjer nikogar ni. Ko vstopiva, zadene Zalka v temnem hodniku ob jedilnici ob steklenice; le-te se začno kotaliti in se razbijati. Strahovito žvenketa.

Zbudi me žvenket razbitega stekla. Sedim v zatohli jedilnici, ko je nekdo prevrnil mizo pri peči, polno steklenic. Komaj sem zadremal in zasanjal, že sem se zbudil kakor že tolikokrat to noč. Prižgem baterijo, da bi pogledal na uro. Šele dve po polnoči je! Tako počasi teče čas to noč!

Na moji levi se zgane Štefan: »Koliko je ura?«

»Šele dve! No, še tri ure pa bo jutro,« tolaži sebe in tudi mene.

Da, da, še se bom presedal na stolu, ki sem si ga priboril zvečer. Vsaj stol imam! Še kar udobno se lahko naslonim na mizo in poskušam spati in sanjati. In čakam na jutro. Dom je poln. Sredi septembra so mnogi planinci prišli sem pod vrhove; z njimi smo prišli tudi mi. Naša skupina šteje trideset planincev. Ko smo včeraj popoldne prihajali v dom, je bil oskrbnik ves v skrbeh, kam s toliko ljudmi. Mi smo prihajali iz Robanovega kota, cele kače so se vile tudi iz Kamniške Bistrice in z Ojstrice. Že popoldne je bilo kar tesno v domu. Ne bi bil rad v oskrbnikovi koži. Pa smo se vseeno sporazumeli in se potrpežljivo porazdelili po vseh kottičkih v domu. In zdaj vsak po svoje čakamo odrešilnega jutra.

Včeraj popoldne se nas je le šest iz naše skupine povzpelo na Ojstrico, kljub nizkim oblakom in megli. Rahlo je celo rosilo. Drugi »naftaši« (večji del naše skupine je z lendavske Nafta) pa so rajši sedli h kartam in upali, da bo drugo jutro lepše vreme. Kljub slabemu vremenu je bil naš vzpon lep. Srečni smo bili na vrhu, saj je Ojstrica ena najlepših naših gora. Ko smo se vrnili, smo se pomešali med družbo. Hitro je minil večer in kar naenkrat je prišla ura, ko je oskrbnik zapovedal mir in ugasnil luč. No, in s tem trenutkom se je pravzaprav začela dolga noč. Sprva je bilo dovolj veselih šal; smeh se ni in ni poлегel. Počasi je vse utihnilo in ljudje so skušali zaspiti. Štefan je nekje iztaknil odejo in je legel na tla, sam sem se pa raje odločil za stol in za mizo.

»Stanko!« se je čez nekaj časa oglasil Štefan.

»Ja?«

Vrh Ojstrice
s Kocbekovim domom
na Korošici

Foto Franc Peršek

»Pretrdo je tu spodaj. Še paziš na moj stol, rad bi se vrnil k mizi.«

»Kar pridi! Stol je še prost,« sem ga povabil.

Štefan je spet našel svoj stol, se naslonil na mizo in čez nekaj časa je že bilo slišati žaganjem grčavega debela. Potem je imela svojo predstavo Dara. Poskušala je biti glavna v skupini pevcev, pa ji je nagajala intonacija. Komaj, komaj smo ji dopovedali, da naj petje preloži raje na kdaj drugič, ko bo treba manj poguma pa še čas bo bolj primeren. Na moji desni se je mučila mlada mati s svojim otrokom, ki je spal na mizi. Uboga ženska! Verjetno vso noč ni zatisnila očesa v strahu, da otrok ne bi padel z mize. Še dobro, da je dobila odejo, da ga je z njo skrbno pokrila.

Počasi se je vse le nekako pomirilo in poskušal sem, naslonjen na mizo, zaspati. Iz prve dremavice sem se prebudil okrog polnoči. Zrak v jedilnici je bil gost, da bi ga lahko rezal. Žaganje lesa vseh profilov in grčavosti je bilo slišati iz raznih smeri. Vzdihovali so ljudje gledali na uro. Moja soseda na desni je pazila na otroka, Štefan na levi pa se ni dal motiti in je žagal.

Moral sem na zrak. S težavo sem se prerinil med ljudmi in po ozkem hodniku na prosto. Lepa zvezdna, a mrzla noč je bila. Streslo me je. Pa sem vseeno nekaj časa globoko vdihoval sveži zrak. Ja, zjutraj gremo še enkrat na Ojstrico. Vrnil sem se na svoj stol v jedilnico v topli težki zrak. Še pet ur pa bo.

In spet dremujem, se prebujam, poslušam razne žage in potem sanjam o soncu, Zalki in o praznem domu.

Zbudi me žvenket stekla; ugotovitev, da je šele dve po polnoči, je precej težka. Nekaj časa še sedim in se mučim, potem pa se spet pretipam na prosto. Zdaj je že vse drugače. Zvezde so izgubile in zameglilo se je. Kdo ve, če bomo zjutraj šli na Ojstrico? Nadiham se, se ohladim in se vrnem na stol. Tudi Štefana slišim, kako se tihotapi na

prosto. Naslonim se na roko in poskušam spati. Pa mi uspe le za nekaj minut, potem pa spet gledam na uro in sem razočaran, ker sem imel občutek, da sem dolgo spal. Tudi drugi so vedno bolj nemirni; prižigajo lučke in gledajo na uro, hodijo na plano in sploh...

Končno je le ura pet. Spet grem pred hišo. Sprejelo me je presenečenje — snežinke tiho plešejo okrog doma. Tudi Štefana najdem pa Milana in druge.

»Nič ne bo z Ojstrico danes,« meni Štefan.

»Dobro je bilo, Stanko, da si nas včeraj skoraj s silo spravil na vrh,« je hvaležno ugotovil Milan.

Dom se počasi prebuja. Zadiši po čaju. Torej je oskrbnik že pri svojem delu.

Opravimo se v megleno jutro. Snežinke so vse redkejše, ko hodimo po spodnji poti proti Planjavi. Dolga kača nas je. Štefan, ki je naš vodja, odloči, da moram hoditi zadnji.

Kar vesel sem tega, ne maram gneče v gorah.

Hodim lepo počasi, zadnji. Zaostajam. Pridružijo se mi Katka, Dara, Marija in Metka.

Pravzaprav zaostajajo pa zaradi njih hodimo zelo počasi. Drugi izginejo v megli.

Prigovarjam jim in jih vzpodbujam. Pa se le počasi pribijamo skozi meglo po ozki in strmi stezi. Srečujemo planince, ki prihajajo s Kamniškega sedla.

Na Sukalniku pa nas čaka razkošje. Megla izgine in vse obsije svetlo sonce. Čudovito je. Obstanemo in uživamo. Potem pa smo hitro pri koči na Kamniškem sedlu, od koder je še razgled lepši.

Dolgo, težko noč na Korošici smo že pozabili, v sončnem dnevu se spuščamo proti Okrešlju in se razgledujemo okrog po strmih vrhah. Tudi Ojstrica je med njimi, vsa vitka je in ostra. Moje spremljevalke so očarane.

Res, čudovito je, tako da še bolj zaostajamo in se nam ne da iz tega gorskega razkošja. Pa vseeno moramo v dolino, kjer nas čaka avtobus, ki nas bo odpeljal v ravno Prekmurje, kjer bomo spet hrepeneli po naših lepih gorah.

V NEZNANO

PETER REPOVŠ

Kam, le kam spet gredo ti hribolazci? To je bilo edino vprašanje vseh tistih »pravih«, ki jim dišijo le izleti v tuje gore, ker baje vse domače vzpeline in ravnine že preveč poznajo.

Tudi nas, prijavljene, je zanimalo, kam nas bo popeljal naš »vodja« Gubina, a je na vsako tako vprašanje našel »salamonski« odgovor. Ura odhoda je bila pozna. Daleč ne bomo šli! Prav smo imeli! Vreme v Novem mestu ni kazalo kaj prida, upali pa smo, da nas bo sonce že pravi čas obsijalo, ker je Jože tudi z »direktorjem« sončne uprave sklenil pogodbo o dobavi lepega vremena.

Poln avtobus je zapeljal proti Zagrebu. Vneti pristaši stav so začeli navijati vsak za svojo smer: Kum, Lisca, Mrzlica, Sljeme... Jože se je smejal, območja današnjega obiska pa ni izdal. Za nami je sopihal nemški enonadstropni avtobus, ki je nosil veliko barvno sliko na prednjem steklu. Pozdravili smo ga z nahrbtniki in že je nas prehitel. Kmalu za Krakovskim pragozdom smo zavili na desno, za Krško. Mogoče gremo gledat Jedrsko, nato pa na Sremič in na okoliško hribovje?

Šofer nas vozi po desnem bregu Save, začinjene z ostanki »napredne« tehnologije in raznimi že kar obveznimi okraski. Mar res smeti kar same letijo v naše reke, jame, gozdove? Z malo dobre volje in manj trkanja na prsi, da za varstvo narave dovolj storimo, bi marsikatera rečna lepota ostala naravna!

Zavili smo proti gradu, v katerem so nekdanje izdelovali zelo dober »trapistovski« sir in čokolado, žalostni priči iz zadnje vojne — bil je zbirališče zavednih Slovencev — pregnancev. Od tu jih je okupator pošiljal v Nemčijo, od koder se mnogi niso vrnili, in v Srbijo. Malo naprej nas pozdravlja veličastna bazilika. Se bomo ustavili? Gremo kar naprej pod Bohorjem. Tudi rudarsko Senovo nas ne ustavi. Po neštetih ovinkih, med čudovito obarvani griči smo prišli v tesno dolino še čiste Bistrice.

Na pobočju Orlice stoji razpadajoč grad iz 13. stoletja. Že smo v Podsredi. Jože postane živahen, se bomo ustavili kje v bližini. Res je. Smo v Trebčah, rojstnem kraju Marije Broz, Titove matere. Postanek se je prilagel. Prehodili smo celo kotlino, si ogledali muzej — hiško Titove tele in se povzpeli do kmetije, rojstne hiše Titove matere. Bilo je tako zanimivo, da kar nismo mogli od lončenih posod, burkel, starih slik... Čas, namenjen za postanek, smo morali podaljšati. Po jasnem nebu je krožil velik kragulj. V teh krajih ima še mir.

Cesto do Bistrice so popravljali, zato smo naredili ovinek — po Kozjanskem. Tu in tam se še vidijo ostanki potresa, večinoma pa življo ljudje že v novih ali popravljenih hišah. Vozimo se skozi Kozje, Lesično, šli bi tudi v Podčetrtek, pa smo se predolgo zadržali v Trebčah. Bomo Atomske toplice in Olimje pustili za drugič? Že smo v kraju Bizeljsko. Jože ni več skrivnost. Pove, da bomo izstopili pred Gorskim domom na Svetih gorah ob Sotli. Avtobus nas iztrese, mi pa dobrote iz nahrbtnikov v naše krulče želodce. Okrepčani smo začeli trgati podplate svojih čevljev. Cele štiri ure smo sledili Jožetu, po potju in brezpotju. Zibelka mu je tekla v teh krajih, pa vse steze pozna, tudi tiste, po katerih že dolgo nihče hodil ni. Zaraslo jih je grmovje, pa ni nobenega, da bi ga posekal. Ob poti nas pozdravi alpski nageljček. Šipka in kostanja je vse polno. Tudi brezovke, zelo dobre gobe, staknemo v visoki travi. Šli smo mimo s slamo krite domačije; okoli nje je vse polno hrušk. Zakaj bi naših skoraj sto rok ne pomagalo pobrati teh okusnih sadežev? Kot bi mignil ima gospodar vse prazne posode polne, zato vseh hrušk nismo pobrali. Vseeno je bil kmet vesel, kar presenečen, veselili smo bili tudi mi, saj smo storili nekaj dobrega.

Spustili smo se mimo vinogradov v Pišce, se odžejali v bistrem izviru Gabrnice in se fotografirali pred mlinskim kolesom, ki žal že davno miruje. Pot je vizugala med trjem. Napaberkovali smo še nekaj grozdja, ki so ga obiralci, šolarji, pozabili potrgati. Kar naenkrat smo v čudovitem gozdu. Pozdravljajo nas mogočne sekvoje, platane, bori, brini, ciprese, smreke, kdo bi le vedel za vsa imena!

Tu bi kar ostali in uživali v zdravem zraku. Toda pot je še dolga, kar naprej v hrib nas vleče. Za nekaj trenutkov smo se ustavili v gradu, ki smo ga komaj našli, tako je skrit v tistem lepem gaju, čeprav stoji na vrhu grajskega hriba.

V Pavlovi vasi, kmalu za staro cerkvijo Sv. Jodrti, premaga nekatere žeja, druge pa kostanj. Prijazna starejša ženička dovoli Janku, da »nacuka« vino iz soda brez pipe — po cevi skozi veho, zase in za žejne. Nekaj kapljic se kar prileže, kar je dobra, lanska letina, mošt pa še ni zrel. Marjeta kar prostovoljno pomaga pripraviti solato. Kako rada bi jo gospodinja obdržala za »ta mlado«, a kaj, ko Marjetke mi ne damo, saj jo doma čaka mož. Pot nas je vodila navzdol do avtobusa. Vodič je dobro obrazložil šoferju svoj načrt, saj nas je na pravem mestu čakal. Še nekaj nam je vodja priskrbel: Čudovito domačo večerjo, pri »kmečki turistki« — Urški Kunej. Bila je že tema, a vseeno smo bolj čutili čudovit razgled po Bizeljskem, saj je ta lepo urejena hiša prav na vrhu Oklukove gore.

Nekateri utrujeni, vsi pošteno lačni smo kar kmalu pospravili pripravljene dobrote. Dan je bil pri kraju, naša radovednost potolažena. Stavci so izgubili, vsi pa smo bili istega mnenja: še mnogo je krajev, ki so nam neznani!

Upajmo, da bomo v naslednji sezoni lahko pozdravili nove planince v naših vrstah in skupaj z »Gubinčem« in drugimi vodniki odkrivali skrite lepote naših krajev. Skupaj bomo šli, da bomo še bolj prepričani: »Domovina, ti si kakor zdravje!« Slovenija ti si zaklad, živimo, poznamo pa tako malo tvojih lepot!

Pridruži se nam še ti — bralec, da bomo skupaj romali po tej naši lepi zemlji slovenski!

PLANINSKI DOM NA ŠIJI — KOFCE (1528 m)

Odprt je od 1. maja do 1. oktobra. Informacije o njem pa daje Života Otaševič, Kranj, Dražgoška 7, telefon (064) 22 356, telefon na Šiji, ki dela, ko je planinski dom odprt pa je (064) 50 304.

V domu je deset sob s 40 ležišči, v jedilnici je pa za 30 sedežev prostora. Kuhinjo lahko uporabljajo gostje, če so v domu dlje kot 24 ur; opremljena je s posodo in priborom za 30 gostov. Za uporabo kuhinje ni treba plačati odškodnine, temveč je treba plačati le nočnino po ceniku PD Planinac pri V. P. 1098 Kranj. Člani PZJ imajo pri nočnini popust.

7. Plaz v Bosovi grapi, Brana — Dodatek: Plazovi v sezoni 1980—81, PV 1/82, str. 30

Alpinist S. K. in pripravnik J. M. sta 7. 3. 1981 ob 9. uri vstopila v Bosovo grapo v Brani. Ob 9.55 je M. zajel plaz mokrega snega in ga izpod drugega skoka odnesel pribl. 200 m globoko. Ustavil se je, napol zakopan, v izteku plazu, kjer so mu pomagali soplezalec in še pet drugih planincev. Na srečo so ga naglo odstranili, kajti poznale je po isti plaznici pridrselo še najmanj 20 plazov.

J. M. je plaz opazil, še preden ga je zajel, znebil se je palic, ni pa se mogel več izmakniti plazovini.

Plaz je sprožila napovedana otoplitev.

J. M. je bil poškodovan, vendar poškodbe niso bile usodne.

S poti prvih partizanov Soteska—Rovtarica—Dražgoše. Letošnji 25. Pohod po stezah partizanske Jelovice Foto Jože Dobnik

RAZVOJ PLANINSTVA V SLOVENIJI IN STATISTIČNI PODATKI O PLANINSTVU V LUČI NEKATERIH GEOGRAFSKIH, ZGODOVINSKIH IN DRUGIH DEJAVNIKOV

JURIJ SENEGAČNIK

Planinski vestnik že več let objavlja izčrpne statistične podatke o planinstvu. Za obdobje pred 1. svetovno vojno lahko iz PV dobimo v glavnem le podatke o številu podružnic, o članstvu in postojankah. Za obdobje po 1. svetovni vojni, od leta 1926 do 1940 so delno tudi na voljo podatki o ležiščih in o domačih ter tujih obiskovalcih; po vojni pa lahko zasledimo tudi podatke o številu nočitev. Prav tako vsako leto dobimo podatke o naročnikih PV, investicijah, o nesrečah in reševalnih akcijah, ki pa jih tu ne bomo obravnavali. Zanimiva je obravnava teh statističnih podatkov skozi celotno zgodovino planinske organizacije.

Planinstvo kot del turizma se je lahko pojavilo šele tedaj, ko si je človek uspel omogočiti take življenjske pogoje, v katerih so bile zagotovljene njegove primarne potrebe in ko je imel na voljo prosti čas in materialna sredstva. Gorski prostor s svojo reliefno razgibanostjo je seveda eden od pogojev za razvoj planinstva, enako odločilni pa so tudi družbeni dejavniki. Za začetek planinstva je namreč potrebna pobuda, ki pa ne prihaja vedno iz vrst prebivalstva, ki živi pod gorami. Prišla je praviloma iz urbaniziranega okolja (Strojin, 1973). Struktura planincev po karakteristikah kraja bivanja še danes kaže, da je zanimanje za izlete v gore večje v mestih kot pa na podeželju. Ta interes je močnejši v krajih z boljšo infrastrukturno opremljenostjo (Petrovič-Hošek-Momirovič, 1974).

Kadrovska osnova za planinska društva je nastajala pri neagrarnem prebivalstvu. V 19. stoletju je v Evropi prišlo do večjega gospodarskega razvoja, zasnovanega seveda na novostih v industriji in prometu. Posledica hitrega porasta proizvodnje in produktivnosti dela je — povečano število tistih, ki razpolagajo s prostim časom in sredstvi za rekreacijo. Planinstvo je bilo tako kot druge oblike turizma v začetku ekskluzivno in pristopno samo višjim družbenim slojem. Ustanavljanje prvih planinskih organizacij v drugi polovici 19. stoletja pa je pomenilo, da so se začeli za rekreacijo v gorah zanimati tudi srednji sloji (Berljak, 1976). Tako je bila leta 1857 ustanovljena prva planinska organizacija v doželi industrijske revolucije — v Angliji. Isti razvoj se je v Sloveniji zakasnil za nekaj desetletij.

Prvi pristopi na slovenske gore so znani že iz prejšnjih obdobij. Nekateri naši najvišji vrhovi so bili osvojeni že v drugi polovici 18. stoletja. Pri tem pa je šlo v glavnem le za dejanja posameznikov. V prvi polovici 19. stoletja so, poleg pastirjev, lovcev in nabiralcev zelišč, obiskovali naše gore predvsem tuji naravoslovci in to iz znanstvenih nagibov. Krog obiskovalcev gora se je začel malce širiti v drugi polovici, ko so zahajali v naše gore tudi domači izobraženci. Nov impulz je pomenila gradnja prvih železnic v Sloveniji. Ko je stekla železnica iz Ljubljane v Trbiž, so se s tem močno povečale možnosti za bolj številan obisk najbolj atraktivnih delov naših gora. Začela se je tudi gradnja planinskih poti in postojank.

Z ustanovitvijo nemško-avstrijskega planinskega društva (DÖAV) leta 1874. ki je tudi v Ljubljani osnovalo svojo Kranjsko sekcijo, se je začelo ponemčevanje slovenskih gora. Eden glavnih vzrokov za ustanovitev Slovenskega planinskega društva leta 1893 je bil narodno obrambni vidik, saj je bilo potrebno ustaviti ta val potujčevanja. Vendar, to ni bil edini vzrok. Glavne motive in vzroke za ustanovitev SPD bi lahko strnili v treh glavnih točkah:

ugoden naravni potencial (gorski svet — zlasti Alpe);

narodno obrambni vidik;

družbeni sloji, ki je razpolagal s sredstvi in s prostim časom.

Prvi dejavnik predstavlja sicer enega od pogojev za planinstvo, vendar sta bolj pomembna druga dva dejavnika. V drugih republikah SFRJ (z izjemo SR Hrvaške) se je ta razvoj namreč zakasnil, čeprav imajo ugodne naravne pogoje. O drugem dejavniku je bilo že veliko napisanega, saj so ta del planinske zgodovine različni avtorji precej podrobno obdelali. Pomen tretjega dejavnika pa najlažje razberemo iz imenika članov SPD leta 1895 v PV, ki kaže tudi poklicno strukturo 384 članov, med katerimi sta bili le dve ženski. Največ je bilo inteligence in drugega prebivalstva višjih socialnih slojev, zaposlenega v tistih gospodarskih panogah, ki jih danes štejemo med terciarne in kvartarne. Tako je bilo kar 18 % vseh članov trgovcev ali trgovskih pomočnikov, prosvetnih delavcev je bilo 10 %, prav toliko jih je bilo zaposlenih tudi v različnih pravnih službah. Vseh ostalih poklicev v upravi, uradih in podobnem — je bilo 28 %. Skupaj to tvori že večino članov.

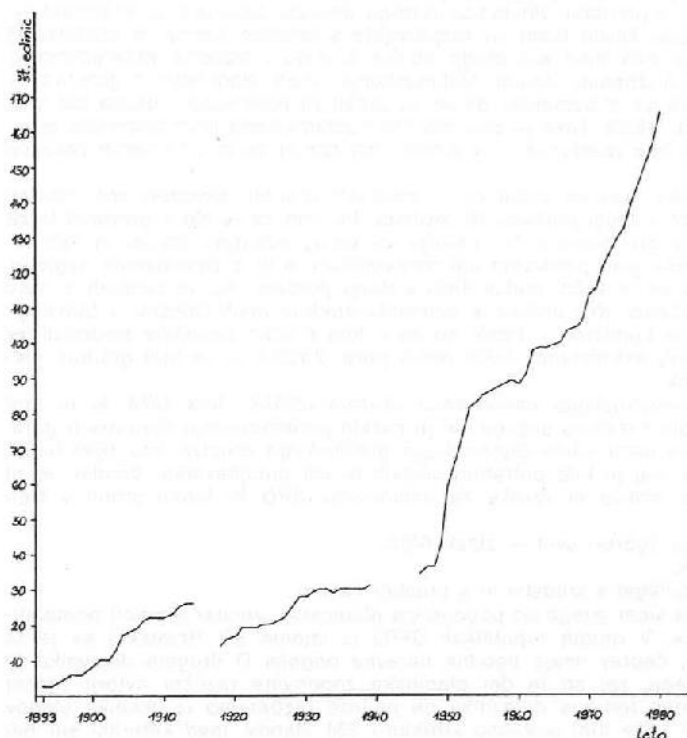
Ta struktura se je do danes, še zlasti v obdobju po osvoboditvi, bistveno spremenila. Opozoriti pa je treba še na dejstvo, ki smo ga do danes v planinski zgodovini vse preveč zanemarjali.

Pobude za planinstvo prihajajo iz urbanega okolja, smo rekli. Urbanizacija je tesno povezana z industrializacijo. Delež članov PD od vsega prebivalstva v občinah je bil v Sloveniji leta 1979 najvišji (nad 15 %) v občinah Hrastnik, Ravne na Koroškem, Jesenice in Radovljica, ki jih je Vrišer (1977) glede na industrializacijsko stopnjo leta 1971 opredelil kot izredno ali vsaj močnejše industrializirane občine. Po drugi strani pa so imele tedaj z izjemo Gornje Radgone vse tiste občine, ki jih je isti avtor za leto 1971 opredelil kot neindustrializirane, najmanj (do 3 %) prebivalstva, včlanjenega v PD. Vsi-ljuje se domneva, da bi za Slovenijo lahko zelo posplošeno rekli: čim višja je industrializacijska stopnja, več prebivalstva se ukvarja s planinstvom. Od te poenostavljene sheme odstopajo nekatere občine, kot sta npr. Metlika in Ribnica, ki planincev skoraj nimata, čeprav sta leta 1971 spadali med zmerno industrializirane občine.

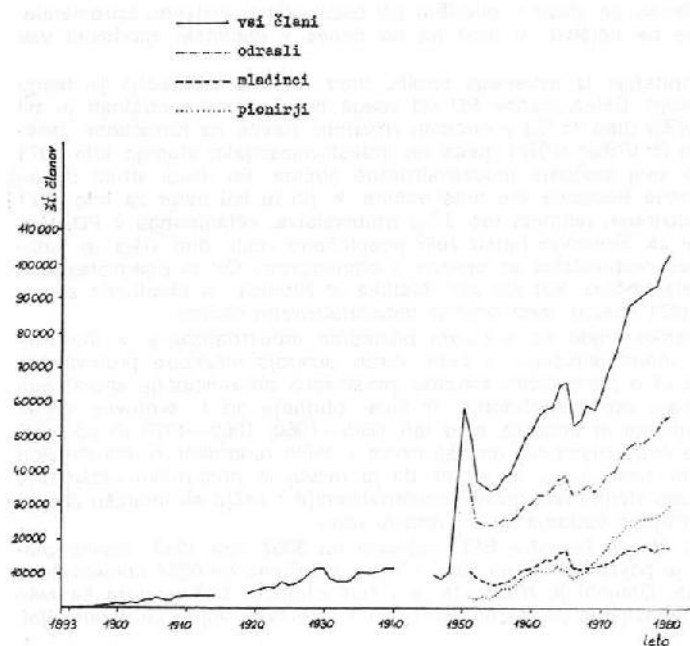
Po Klemenčiču (1980) lahko glede na socialne posledice industrializacije v Sloveniji govorimo o petih fazah industrializacije, o petih fazah razvoja strukture prebivalstva klasične agrarne družbe in o petih fazah procesa prostorske diferenciacije socialnega razvoja. Te faze zavzemajo različna obdobja, in sicer obdobje do 1. svetovne vojne, obdobje med obema vojnima in obdobja med leti 1945—1960, 1960—1970 in od 1970 do danes. Dejstvo, da je delež planincev najvišji ravno v naših rudarskih in industrijskih centrih oziroma območjih, nas navaja na misel, da je razvoj in prostorsko razširjanje planinstva v grobih potezih sledilo tem fazam industrializacije z večjo ali imanjšo zakasnitvijo. Predvsem je tu mišljeno obdobje po 2. svetovni vojni.

Do 1. svetovne vojne je število članstva SPD narastlo na 3337 leta 1913, število planinskih postojank pa se je povzpelo kar na 35. To leto so evidentirali 8584 obiskovalcev v slovenskih postojankah. Omeniti je treba, da je v tem obdobju bližina gora še zelo odločilno vplivala na ustanavljanje podružnic SPD. Do 1. svetovne vojne so ustanavljali

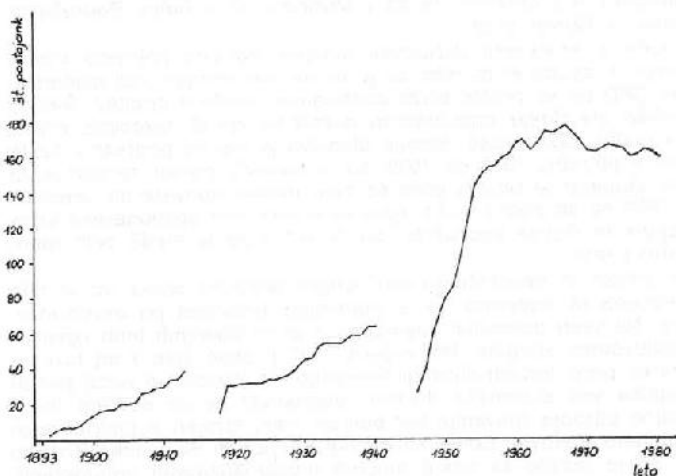
Število enot planinske organizacije (podružnic, planinskih društev) v letih 1893—1980 — (Vir: Planinski vestnik 1895—1981)

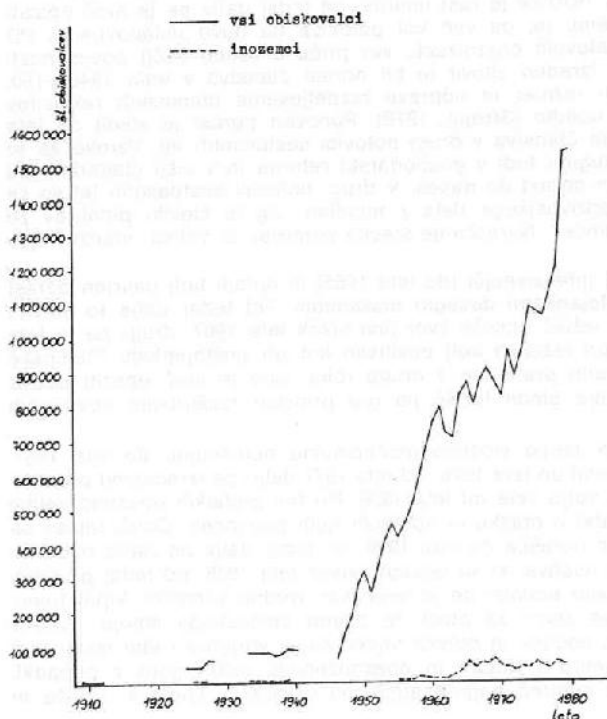
Članstvo v planinski organizaciji v letih 1893—1980 — (Vir: Planinski vestnik 1895—1981)

Število planinskih postojank v letih 1893—1980 — (Vir: Planinski vestnik 1895—1981)

Število obiskovalcev planinskih postojank v letih 1909—1980 — (Vir: Planinski vestnik 1910—1980)

podružnice v nekaterih večjih slovenskih krajih, z izjemo Štajerske. Tam so podružnici ustanovili v Rušah pri Mariboru in v Mozirju, ne pa v Mariboru ali v Celju. Podružnico iz Mozirja so potem prenesli v Gornji grad.

Po 1. svetovni vojni je SPD s krivičnimi državnimi mejami izgubila polovico bivših podružnic s četrtno članstva, z izgubo Primorske pa je bil močno okrnjen tudi izletniško rekreativni prostor. V roke SPD pa so prešle bivše postojanke nemških društev. Število postojank in kapacitet ležišč sta dokaj enakomerno naraščala do 2. svetovne vojne. Leta 1939 je 63 postojank nudilo 2223 ležišč. Število članstva in število podružnic se je prostorsko najbolj razširilo v obdobju 1919 do 1929, ko je največji porast zaznamovala tudi industrija. Tudi v tem obdobju je bližina gora še zelo močno vplivala na ustanavljanje podružnic. Po letu 1930 so se začele čutiti posledice svetovne gospodarske krize v stagnaciji obiska postojank in števila podružnic, pri članstvu pa je sledil celo rahel padec in potem zelo umirjena rast.

Kljub številnim človeškim žrtvam in opustošenju med drugo svetovno vojno, ko je bila večina naših postojank uničena ali izropana, se je planinska dejavnost po osvoboditvi izredno močno razmahnila. Na vseh področjih zasledimo v prvih povojnih letih izjemen porastek v primerjavi s predvojnimi stanjem. Po Vrišerju (1977) lahko šele v tej fazi po osvoboditvi govorimo o zares pravi industrializaciji Slovenije. Ta proces je tedaj postal osnovna gospodarska politika vse slovenske družbe. Izoblikoval se je značilni industrijski polmeseč ali razvojno ogrodje Slovenije kot bolj ali manj strnjen industrializiran pas od Gorenjske čez Ljubljano, Zasavje, Celje, Slovenske Konjice in Slovensko Bistrico do Maribora. Mimo tega se je razvilo še nekaj močnih industrializiranih aglomeracij. Na teh industrializiranih območjih se nahajajo tudi največje zgostitve planincev. Klemenčič (1971) ugotavlja, da razdobje industrializacije med leti 1951 in 1961 pomeni višek dinamike prostorskih učinkov dnevne migracije delovne sile. Za to povojno fazo do leta 1960 je značilna tudi največja disperzija na novo ustanovljenih PD po Sloveniji v kar 48 krajih. Planinstvo se je začelo širiti v planinsko bolj ali manj prazen prostor — v Pomurje, Dolenjsko, Notranjsko in Primorsko. PD so začeli ustanavljati po večjih delovnih kolektivih in čedalje več članstva je prihajalao iz delavskih vrst. Zdi se, da sta v povojnem obdobju industrializacija in urbanizacija postali dve od najvažnejših gibal za razvoj planinstva.

Industrializacija je po letu 1960 še napredovala. Okrepila se je v že industrializiranih predelih, razširila pa se je na še neindustrializirano podeželje ter izoblikovala še nekaj novih središč (Vrišer, 1977). V zadnjem desetletju je začela ponekod v Sloveniji industrializacijska stopnja nazadovati v korist terciarnih dejavnosti.

Če zasledujemo povojno naraščanje števila PD, opazimo, da je to število sunkovito naraščalo do leta 1950, do leta 1970 se je rast umirila, od tedaj dalje pa je moč opaziti spet močnejši porast. Vzrok temu je, da več kot polovica na novo ustanovljenih PD zadnja leta nastaja v okviru delovnih organizacij, kar priča o vedno večji povezanosti na relaciji delo — rekreacija. Izredno silovit je bil porast članstva v letih 1946—1950, vendar je zaradi gospodarskih razmer in odprave razdeljevanja planinskih rekvizitov število članstva potem precej upadlo (Strojin, 1978). Ponoven porast je sledil od leta 1956 do majhnega padca števila članstva v drugi polovici šestdesetih let. Vzroke za to je treba iskati verjetno med drugimi tudi v gospodarski reformi in v višji članarini. Od tedaj dalje pa je opazen močan porast do danes. V drugi polovici šestdesetih let so se začeli kazati tudi rezultati intenzivnejšega dela z mladino, saj je število pionirjev že leta 1969 prerastlo število mladincev. Naraščanje števila pionirjev je veliko intenzivnejše od števila mladincev.

Število postojank beleži najprej intenzivnejši (do leta 1955) in potem bolj umirjen porast do leta 1967, ko je z 177 postojankami doseglo maksimum. Od tedaj dalje to število pada oziroma stagnira. Število ležišč doseže svoj prvi višek leta 1967, drugi pa je leta 1975. V glavnem pa je razvoj pri ležiščih bolj pozitiven kot pri postojankah. Planinske postojanke namreč v zadnjih letih prehajajo v druge roke, zato je moč opaziti padec oziroma stagnacijo. Boljše stanje glede ležišč pa gre pripisati razširitvam obstoječih planinskih koč.

Pri obisku planinskih postojank lahko sledimo močnejšemu naraščanju do leta 1961, počasnejšemu naraščanju z nihanji do leta 1976, od leta 1977 dalje pa izrednemu porastu. Podatki o številu nočitev so na voljo šele od leta 1956. Pri teh podatkih opazimo velika nihanja. Zlasti so zanimivi podatki o obisku in nočitvah tujih planincev. Obisk tujcev se začne zviševati šele leta 1963 in narašča do leta 1969, od tedaj dalje pa rahlo pada ali stagnira. Podobno velja za tuje nočitve, ki so dosegle višek leta 1968, od tedaj pa sledi padec ali pa stagnacija. Nad temi podatki se je vsekakor vredno zamisliti, kljub temu, da so podatki za nočitve in še zlasti za obisk le ocene dejanskega stanja. Vzroke za upadanje oziroma stagnacijo nočitev in obiska tujcev pa je verjetno treba iskati tudi v prenatrpanosti postojank, nemiru v kočah in onesnaženosti naših gora z odpadki. Obisk tujcev v naših gorah je namreč najpogostejši na območjih Triglava, Vršiča in

delno na najvišjih vrhovih Kamniških Alp. Ta področja pa mnogo obiskujejo prav domači obiskovalci.

Planinstvo se je v slovenskem prostoru razvilo kot posledica različnih geografskih, historičnih in drugih faktorjev in procesov v eno najbolj množičnih rekreativnih dejavnosti. Brez dvoma lahko tudi v prihodnje pričakujemo njegov nadaljnji intenzivni razvoj. Na koncu velja poudariti, da je v tem sestavku nakazan vpliv samo nekaterih dejavnikov na razvoj planinstva. Nikakor pa ne moremo mimo številnih drugih, ki jih na tem mestu nismo omenili, pa so lahko celo pomembnejši. Naj omenimo samo dejstvo, da je planinska aktivnost marsikje najtesneje povezana z iniciativnostjo in delavnostjo društvenih delavcev ali mentorjev na šolah. Za res kompleksen prikaz problematike razvoja planinstva pogrešamo zlasti bolj poglobljene sociološke raziskave. Kljub nekaterim tovrstnim delom namreč diskusija o socialni strukturi planincev še vedno ni zaključena.

Literatura:

1. Darko Berljak, Planinarstvo kao tradicionalni oblik turizma, Diplomatska naloga, Fakultet ekonomskih nauka, Zagreb 1976.
 2. Vladimir Klemenčič, Prostorska diferenciacija Slovenije po selitveni mobilnosti prebivalstva, Geografski zbornik XII/1971.
 3. Vladimir Klemenčič, Nekl socialni uzroci i posledice prostornih uticaja industrijalizacije Slovenije, Geographica slovenica 10, Ljubljana 1980.
 4. Petrovič-Hošek-Momirovič, Športno rekreativna dejavnost Slovencev, Visoka šola za telesno kulturo, Ljubljana 1974.
 5. Tone Strojín, Planinstvo kot družbeni pojav nove dobe, Telesna kultura 1—2/1973.
 6. Tone Strojín, Oris zgodovine planinstva, Ljubljana 1978.
 7. Igor Vrišer, Industrializacija Slovenije, Ljubljana 1977.
- (Opomba: Sestavek smo priredili po diplomski nalogi J. Senegačnika z naslovom Planinstvo v slovenskem prostoru, pri kateri je bil mentor prof. dr. Vladimir Klemenčič.)

ROBLEKOV DOM NA BEGUNJŠČICI — 1657 m (prej 1757 m)

Dom so zgradili leta 1933 planinci PD Radovljica. Prvega maja 1943. leta je bil požgan (skupaj z Valvasorjevim domom), na novo so ga zgradili leta 1946.

Od leta 1946 ga oskrbuje PD Radovljica.

Dom nosi ime po Hugonu Robleku — lekarnarju, pobudniku planinstva v naših krajih. Umrl je tragično pri požgu Narodnega doma v Trstu.

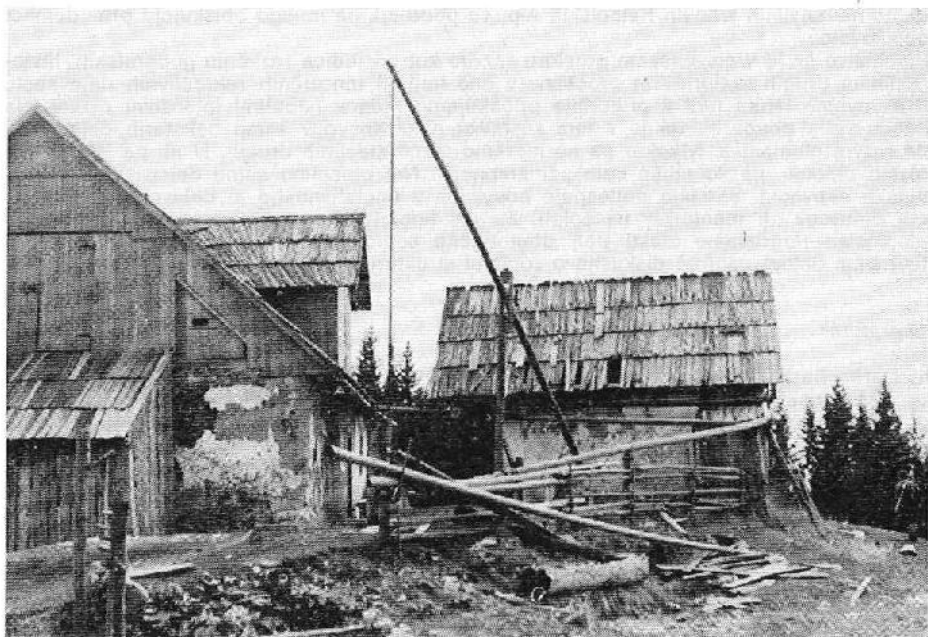
Izhodiščne točke: na vrh Begunjščice, k Valvasorjevemu domu, na Dobrčo, na Zelenico.

Kapaciteta: 35 ležišč v sobah in na skupnem ležišču.

Dom je odprt od 1. 6. do zadnje nedelje v septembru oz. 30. 9.

Informacije: Planinsko društvo Radovljica, 64240 Radovljica, in Verena Mencinger, Na Vrtači 3, 64248 Lesce.

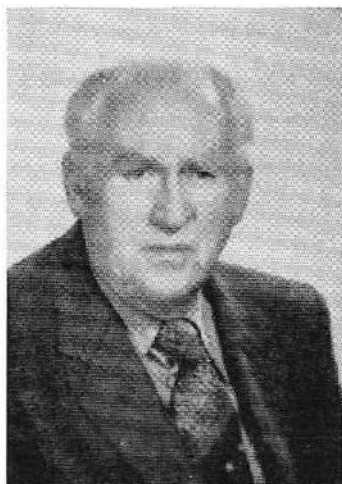

Kmetlja umira ... Planinšek

Foto T. Škarja

društvene novice

RADO LAVRIČ

Rado Lavrič se je rodil 13. 3. 1907 v Radečah pri Zidanem mostu. Pet razredov osnovne šole in 4 razrede meščanske šole je opravil v Krškem (1912—1923), enoletni trgovski tečaj (1923) in šestmesečni Krištofov tečaj (1947) pa v Ljubljani.

Svojo prvo službo je leta 1923 nastopil pri dr. Ivanu Dimniku, advokatu v Krškem. Pozneje je bil zaposlen na sodišču v Sevnici, oblastnem finančnem inšpektoratu v Ljubljani, dr. Josipu Lavriču, advokatu v Ribnici in do pomladi 1928. leta na Križmanovi žagi

v Ribnici, ko je odšel za 9 mesecev k vojakom v Trebinje. Po vrnitvi v Ljubljano je bil več kot pol leta brezposeln, potem pa se je začasno zaposlil pri manufakturi Ilirija v Ljubljani, novembra 1929 pa je bil sprejet v redno službo pri upravi policije v Ljubljani. Tu je bil vse do osvoboditve uradnik kontrole cen in pozneje referent za policijske prestopke.

Že v začetku okupacije je Rado v nekaterih akcijah sodeloval z OF. Zaradi suma so ga na jesen 1942. leta zaprli. Po mesecu dni se je vrnil na svoje delovno mesto in se je s posredovanjem tov. Lovrečiča spet povezal z OF. Zaradi sodelovanja z OF so mu čas od 1941 do 1945 všteli v delovno dobo.

Po osvoboditvi je bil do 15. 2. 1946 zaposlen pri notranji upravi MLO v Ljubljani kot vodja odseka za pobijanje nedovoljene špekulacije in gospodarske sabotaže.

Dne 16. 2. 1946 je Rado nastopil službo upravnega tajnika Planinskega društva Slovenije, ki je imelo svoje prostore v Grafiki na Masarykovi cesti. Ko je bil konec februarja 1946 izvoljen Odbor za planinstvo in alpinistiko pri Fizikalni zvezi Slovenije, so bili Rada imenovali za upravnega tajnika tega odbora. Leta 1948, ob ustanovitvi Planinske zveze Slovenije, je Rado ostal na delovnem mestu tajnika in je to delo opravljal vse do svoje upokojitve 31. 12. 1967, oziroma honorarne zaposlitve do 30. 9. 1968. Potreba pa je pokazala, da je moral ostati na delu še do 31. 10. 1968, ko je uvažal v delo novega tajnika.

Tov. Rado je med službovanjem na PZS prejel za delo številne nagrade in priznanja. Med drugim tudi srebrni častni znak Planinske zveze Slovenije (1961), zlati častni znak Planinske zveze Jugoslavije (1962), zlati častni znak Planinske zveze Slovenije (1967), jubilejno plaketo Planinske zveze Slovenije (1967) in zlato značko Zveze telesnokulturnih organizacij Jugoslavije (1967). Prejel pa je tudi dvoje državnih odlikovanj in sicer: Red dela z zlatim vencem (1976) in Red republike s srebrnim vencem (1978).

Tovariš Rado Lavrič je umrl 9. 1. 1982, ko bi skoraj praznovali 75. obletnico njegovega rojstva. Na zadnji poti so ga spremlili tudi številni njegovi prijatelji, znanci, planinski sodelavci skoraj iz vseh planinskih društev v Sloveniji; zadnje slovo pa mu je izkazalo tudi blizu 50 društvenih praporov.

Predsednik Planinske zveze Slovenije tov. Tomaž Banovec je v poslovnem govoru med drugim povedal tudi tole:

»Planinska organizacija, ki ji je Rado posvetil življenje, je vsem dobro znana. Ta čas po osvoboditvi je bil za slovensko planinsko organizacijo izredno pomemben. To je bila doba polna življenja, poleta in ustvarjalnosti. Gore smo približali našim najširšim množicam in tudi našim sosedom. Veliko smo storili in veliko bomo še storili. Težko je to delo pripisati zaslužnim posameznikom, če pa to storimo, moramo omeniti pokojnega Rada Lavriča, saj je z nami več kot četrto stoletja delal v planinski organizaciji, ko smo razvijali vrsto pestrih planinskih dejavnosti.

Kolikokrat smo se po skupščinah, po sejah, po akcijah srečali z njim! Pri delu smo vselej čutili njegovo navzočnost. Prvi je začel, zadnji je odnehal, kot dober gospodar, ki ne gre spat, dokler ni vse postorjeno, pa še potem ne ve, če je počitek že zaslužil. Tak je bil Rado, povsod v organizaciji se je razdajal, da bi lahko storil še več, da bi bil še več z nami, z delom, s svojimi sposobnostmi, voljo, znanjem, značajem, s svojo osebnostjo v celoti.

Radi smo ga imeli mladi planinci, plezalci, gospodarji, reševalci, markacisti in številni sodelavci v planinskih društvih. Velik del Slovenije je prepotoval, bil je živ leksikon za društva in posameznike. Bil je zdrav, soliden, vedno dovolj miren in še vedno dovolj strog in dosleden; prav tak, kot smo ga potrebovali in kot smo si ga zamišljali.

Od tedaj, ko se je aktivno vključil v naše delo, ni bilo spora ali težavne situacije, v katero bi ne bil vpleten ali pa bi je ne bil sprožil. Funkcijo, ki mu je bila zaupana v naši organizaciji, smo slovenski planinci na skupščinah vedno znova potrjevali in ga vedno znova volili. Ta najodgovornejša profesionalna dolžnost v naši organizaciji je istočasno pomenila, da smo mu zaupali, ga imeli radi in da smo ostali vselej prijatelji. To smo potrjevali tudi ob nekaterih njegovih jubilejih.

Vedno znova smo ugotavljali, da je tovariš Rado odličen profesionalni delavec, poleg tega pa še zlahten in poštenovalec. Njegov delovni čas je bil zato velikokrat dvojen, dopoldne v delovni skupnosti, popoldne z nami, ob koncu tedna z društvom. Veliko njegovih prostovoljnih dejavnosti je tudi trajno vgrajenih v temelje naše organizacije, od sodelovanja pri oskrbnih in drugih težavah, pri obnovi in gradnji planinskih postojank, organiziranju planinskih društev, do pripravljenosti, sprejeti vsakega planinskega delavca v Ljubljani ob kateremkoli času.

Bil nam je v oporo in pomoč, uravnaval je prenapete in neučakane in spodbujal bolj počasne in previdne. Dajal je ton organizaciji v celoti, pa tudi sama organizacija je vplivala nanj. Nič ni presenetljivega, če je svoje zadnje intimno doživetje posvetil, že hudo bolan, zadnji številki Planinskega vestnika in zadnji skupščini. Če je le mogel, je skrbel za to naše glasilo, zlasti za njegovo materialno osnovo.

Ko ste prebirali poročila naše zadnje skupščine, ste lahko opazili, da je bilo v poročilih in v drugem gradivu vgrajenega veliko njegovega dela. Tako smo tudi poleg vseh

druženih in častnih priznanj, ki si jih prejel v svojem plodnem življenju, v osmrtnico mogli napisati:

Njegovo nesebično in vzorno delo bo trajno vgrajeno v temelje slovenskega planinstva.

Tiho smo upali, da bo svojo bolezen premagal in da bo še nekaj časa med nami. On verjetno še bolj, kot njegovi prijatelji v planinski organizaciji, v društvih oziroma vsi tisti, ki smo si delili prostor, delo, čas ter težave na Taboru, Likozarjevi in Dvoržakovih — tu smo se s pokojnikom največ srečevali.

Tudi drugi so upali, da bo njegova narava premagala še en napor, vendar je usoda hotela drugače.

Ostal bo še dolgo v mislih med nami. Na ljubljansko pokopališče, kateremu ga izročamo, gledajo Julijci in Grintovci. Na poteh v teh gorah in drugih poteh bo živel z nami, z vsemi, ki smo ga v njegovem polnem življenju imeli priložnost spoznavati in sodelovati z njim.

Slava njegovemu spominu!»

Tone Bučer

V SPOMIN NA TOVARIŠICO DANICO FRANCELJ

Neusmiljena novica, ki je ob koncu prazničnih dni prinesla žalost v mnoge naše domove, je prizadela tudi ljubitelje gora pri PD Kranj.

Iz naše sredine je iztrgala vestno sodelavko, vzgojiteljico številnih mladih planincev in pravo planinsko tovarišico, našo Danico.

Ko sem prišel pred 15 leti k društvu, je Danica tam že pridno delala. Našel sem jo sredi dela. Sodelovala je pri nas ustanavljanju enega prvih mladinskih odsekov v okviru PZS. Že takrat je prevzela mentorstvo mladih planincev na šoli v Predosljah. Za to delo je imela vse vrline. Neskončno je bila zagledana v lepote naših gor in čudovito pokrajino. Z vsem srcem se je predajala svojemu lepemu in plemenitemu poklicu. Rada je imela mlade in za delo z njimi ji ni bilo nikoli žal prostega časa.

Vedno dobre volje, pripravljena sprejeti vsako zadolžitev, je s svojo vedrino in nasmehom osvajala srca mladih in starih.

Vsa leta je bila članica odbora mentorjev pri pionirskem odseku PD Kranj.

S polno mero optimizma nas je vzpodbujala, če smo bili slabe volje. Zaradi svoje velike skromnosti se ni ozirala na to, da okolje pogosto njenega dela ni pravilno ocenilo. Ves čas nam je bila dober sodelavec in zvest prijatelj.

Koliko prostih dni je žrtvovala planinstvu in mladim, da bi jim odprla oči za vse lepote, ki jih premore naša lepa domovina, da bi jih vzgojila v dobre in poštene državljane. Samo naših skupnih izletov z mladino je bilo čez sto. Koliko pa je bilo tistih, ko se je na pot odpravila sama s svojo planinsko skupino. Potem so bili tu še sestanki, razne

prireditve in druge dejavnosti. Tovarišico Danico smo vedno lahko poprosili za pomoč, saj ni znala nikoli odkloniti nobene prošnje. Za vse njeno delo v društvu in za ves njen prispevek k razvoju planinske dejavnosti smo se ji le skromno oddolžili s častnimi priznanji, ki jih podeljuje planinska organizacija. Že pred leti je za tvoje delo prejela bronasti in srebrni častni znak PZS.

Najlepše priznanje pa so ji bili tisti, ki jih je že kot odrasle srečevala na planinskih poteh. Vesela je bila, da njen trud ni bil zaman, saj so ti mladi ostali še naprej zvesti ljubitelji gora.

Draga Danica, tvoj sedež v sejni sobi je osamel. Nič več ne boš z nasmejanim obrazom stopila skozi vrata, da bi nas razvedrila. Pogrešali te bomo na naših planinskih pohodih, še posebno pa tvoji varovanci iz šole, ki si jih več kot poldrugo desetletje varno vodila po planinskih stezah od Pohorja do Triglava, od Storžiča do Slavnika.

Kruta smrt je storila svoje.

Tvoja kri je poškropila daljne korziške gore, čeprav si naše gore nadvse ljubila. Vendar se tvoj lik vrača med naše vršace in z nami v srcu boš tudi ti, ko se bomo sprehajali med zelenimi dolinami in s soncem ožganimi stenami naših gora, ki si jih imela tako rada.

Danica, hvala ti za vse, kar si storila za razmah našega planinstva, tvoj lik dobrega človeku pa bo kot svetel simbol ostal neizbrisen v našem spominu.

Franci Benedik
načelnik Pionirskega odreda
PD Kranj

* * *

UČENCI OŠ »JOSIP BROZ TITO« IZ PREDOSELJ O DANICI

Nekega dne smo gazili sneg proti Malenskem vrhu. Sprva smo bili snega veseli, ko pa ga je bilo vse več in ko je mraz pritiskal vse huje, bi raje videli, da ga sploh ne bi bilo. Vso obleko, kar smo jo imeli, smo dali nase. A mraz je bil vedno hujši. Vsi smo bili premočeni in premraženi. Če ne bi bilo drugih planincev, bi kar obrnili. To smo priznali tudi tovarišici. Ta pa nam je rekla: »Vsaka gora je preizkušnja zate. Če jo premagaš, si močnejši od nje, če pa te zavrne, vedi, da zanjo še nisi dorastel.« »Torej je ta gora močnejša od nas!« je vzkliknil Borut.

»Mogoče, a poskušajte vzdržati, tako boste gori dokazali svojo moč!« mu je odgovorila tovarišica. Kmalu smo premagali goro in prispeli na vrh. Če nas ne bi tovarišica vzpodbujala, bi gotovo pred goro klonili.

Jure Markič, 6. b

Na planinskih poteh veliko pomeni tudi dobra volja. Na dolgih in napornih pohodih so vsako tarnanje, češ da sem utrujen in da ne bom nikoli prišel na vrh, preglasili marsikatera pripomba, bodrenje in priganjanje tovarišice Danice. Znala se je šaliti in sodelovati z nami. Sploh ni bila kakšna zoprna »tršica«, ki se prepira kot jesihar in ničesar ne dovoli. Bilo je prijetno z njo v družbi in je ne bi zamenjali za nikogar.

Nekoč smo pozabili Jureta. Na tovarišičino pobudo smo mu napisali na razglednico šaljive pozdrave. Največ besede je pri tem imela tovarišica. Napisala je: »Jure, prihranili smo ti naraven tuš (dež) in 20 din. Ali srce še joka, ha ha ha...«

Ljubila je gore in nam o njih marsikaj povedala, pa tudi o tem, kako je sama hodila v gore v svoji mladosti.

Bila je tudi radodarna. Vedno je razdelila svoja jabolka, čokolade in druge dobrrote. Vse to je vzela s seboj samo zato, da bi nas razveselila.

David Masten 6. b

Nepozabni spomini so ostali, naše v gore zaljubljene tovarišice pa ni več. Z njo vred smo mladi planinci odkrivali lepote gora. Navajali nas je na to, da naravo samo gledamo in jo pustimo tako, kakršna je bila pred našim prihodom. Nekoč smo se ustavili na Ratitovcu. Zamaknili smo se v cvetoč travnik, na katerem so se sončili žareči encijani. Ta pogled nam je tovarišica rada omenjala in zdelo se mi je, da ga ves čas nosi v srcu.

Toni Kancilja, 6. b

Šli smo na izlet na Jezersko. Hodila sem v 3. a razred, tovarišica Danica pa je bila razredničarka 3. b razreda, zato je tudi ona odšla z nami. Po ogledu mejnega prelaza smo se še malo okrepčali. Ko smo pomalicali, smo dali ostanke v koš, nekateri učenci pa so jih vrgli kar na tla. A njeno skrbno oko je vse to videlo. Opozorila jih je: »Prosim, poberte ostanke in jih vrzite v koš! Nikdar ne smete metati odpadkov na tla!« Sošolci so pobrali papirčke, tovarišica Danica pa je še dodala: »Moji planinci ne bi nikdar storili kaj takega.«

Martin Selan, 7. a

ZNOVA VEČ ČLANOV

Že kar 15 let zapored Bistričani spremljajo dejstvo, da je članstva vedno več. Tako je bilo tudi lani, ko je doseglo svojstven rekord in je zdaj kar 1452 članov. Tako je kar vsaki deseti občan Ilirsko bistriške občine povezan s planinskim društvom.

Število članstva raste tako pri članih kot pri najmlajših, cicibanih in pionirjih. Žal pa že nekaj let vztrajno pada število mladine. Dejstvo je, da mladi po končani osnovni šoli odhajajo na šolanje v druge kraje in se tako odružujejo tudi planinstvu v domačem kraju.

Vsekakor bo potrebno odkriti nove oblike dela z mladino, ki bodo mlade pritegnile v društvene dejavnosti tudi v tem kritičnem obdobju. Odpraviti pa bo treba čimprej tudi organizacijske težave v samem mladinskem odseku, ki društvo tarejo že nekaj let.

Gotovo je osnovna karakteristika ilirsko bistriškega planinskega društva prav delo z mladino. Cicibani in pionirji-planinci sestavljajo kar pet šestin vsega članstva. Živahna planinska dejavnost veje iz vseh vzgojno-varstvenih zavodov, kjer delujejo planinske skupine cicibanov-planincev, in na vseh osnovnih šolah v občini, kjer so

Cicibani-planinci
PD Ilirska Bistrica na
Bledu

Cicibani čestitajo
pionirjem-planincem na
njihovem planinskem
večerju

Cicibanl na izletu na Božičnem vrhu

pionirji-planinci povezani v svoje planinske skupine.

Letna občinska srečanja cicibanov-planincev in pionirjev-planincev sodijo med največje manifestacije mladine v občini in se jih udeležuje od 200—400 mladih planincev.

Vojko Čeligoj

NOVA PLANINSKA SEKCIJA

PD Logatec je dobilo novo zelo »močno« planinsko sekcijo v Kombinat lesne industrije z imenom Planinska sekcija KLI Logatec.

Sekcija ima 40 članov. Ustanovitev sekcije je podprla športna komisija in pa predstavniki sindikata KLI. Po posvetu s športno komisijo in PD so za načelnika izvolili Marjana Gregoriča.

Na ustanovnem sestanku so tudi pripravili načrt dela za letos. V program so uvrstili več izletov na bližnje vrhove, pa tudi v Julijske in Kamniške Alpe. Veliko pozornost posvečajo planinskemu izobraževanju. Skrbeli bodo, da bo čim več članov obiskovalo planinske seminarje in tečaje za planinske vodnike, za varstvo narave in varstvo pred snežnimi plazovi.

PD je na seji sklep o ustanovitvi sekcije v tem največjem delovnem kolektivu v občini Logatec z veseljem sprejel, saj bo društvu sekcija pri planinskem delu dosti pomagala. To pa ponuja tudi vzpodbudo

in zgled drugim delovnim organizacijam, ko naj bi začele razmišljati o ustanavljanju planinskih sekcij.

Novi planinski sekciji v KLI želi matično PD mnogo uspeha in si tudi želi tvornega sodelovanja.

Janez Čanžek

VEČER TRANSVERZAL

V januarju so se člani PD Zabukovica zbrali na večeru transversal. Bilo je to v domu društva upokojencev, kjer so lani dobili svoj društveni prostor. Namen zbora je bil, da bi skupaj obudili spomine na prehojena pota v minulem letu. To je bil že drugi večer, ki je imel podoben namen. V decembru se je namreč zbrala skupina pohodnikov po kapelski in ogulinski planinski poti na planinski postojanki Hom; tu so obudili spomine na to pot in si ogledali diapozitive, med seboj pa so si izmenjali tudi izkušnje o fotografiranju planinskih motivov.

Na zborovanju v januarju je bilo več kot 100 planincev, med njimi jih je bilo 61, ki so prejeli eno ali več transversalnih značk. Značke so podelili pred predavanjem, ki ga je imel tov. Danilo Škerbinek. Ob tej priložnosti je Škerbinek podelil 7 častnih znakov PZS, predstavnik MDO Savinjska pa 6 plaket MDO za delo v letu 1981.

V uvodnem govoru, pred podelitvijo transversalnih znakov, je predstavnik društva

poudaril, da to ni edina podelitev za leto 1981. Tako so člani PS KIL Liboje že podelili 46 značk transverzale Grebengrad, ki so jo skupaj prehodili, člani PS Sigma Žalec so na svojem običnem zboru podelili 26 značk Trdinove poti, ki so jo opravili skupaj. To pot so namenoma izbrali za leto 1981, ko smo praznovali 40-letnico vstaje in so tako med drugim obiskali tudi Bazo 20 na Rogu in druge kraje, znane iz NOB, ki se vrste na Trdinovi poti. Tudi podelitev osvojenih značk za Planinsko pot po Medvednici in za Partizansko planinsko pot po Medvednici (30 osvojenih značk), je bila simbolično povezana z NOB. Po pohodu ob spomenikih NOB v domači KS so te značke podelili ob zaključku pohoda na planinski postojanki Hom.

Podelili so tudi značke Istrske planinske poti in to na zborovanju ob 60-letnici stavkovnega gibanja v Libojah. Istrsko planinsko pot so obiskali ob 60-letnici Labinške republike.

V društveni kroniki je zapisano:

- da so člani PD Zabukovica doslej obiskali 46 transverzal,
- da so do 1. 1. 1981 osvojili 1053 različnih značk,
- da so lani osvojili 420 različnih značk,

— skupaj pa so osvojili 1473 različnih značk.

Med člani društva je 42 članov, ki so prehodili Slovensko planinsko pot, najbolj priljubljena je domača Savinjska planinska pot, zelo je obiskana Zasavska in Saleška pot.

20 članov društva ima bronasti znak »planinar-transverzalec«, trije imajo srebrni znak, eden pa zlatega.

Na zaključku poročila je predstavnik društva povabil navzoče, da se udeležijo Pohoda krajanov, ki ga organizira PD Prebold ob svoji desetletnici.

Mimogrede: tega pohoda se je udeležilo 700 pohodnikov iz različnih društev, najstarejši je bil star 79 let.

Po podelitvah, po poročilu, se je razvil živahen razgovor o delu za letošnje leto. Med drugim je bilo dogovorjeno, da mora biti naslednje leto dokončana osrednja republiška transverzala na Hrvaškem in da je potreben še večji poudarek na domačih poteh in spominskih pohodih ob spomenikih NOB, od Osankarice, Porezna do pohodov ob spomenikih NOB v Savinjski dolini. Letos načrtujejo štiri take pohode.

Franco Jezovnik

SPD GORICA — 70 LET

Lani je SPD iz Gorice praznovalo 70-letnico obstoja in delovanja. Tej obletnici je bila posvečena prireditev, ki so jo pripravili v obliki slovesne akademije. V novem slovenskem kulturnem domu pa so odprli prigradno jubilejno razstavo dokumentov in fotografij o planinski dejavnosti. Na sliki je predsednik SPD Stara Gorica Vlado Klemše, ko pozdravlja navzoče na otvoritvi omenjene razstave.

Foto SPD Stara Gorica

PLANINSKA AKADEMIJA

V žalskem »nebotičniku«, v Hmezadovi dvorani, je bila v decembru (11. 12. 1981) krajša planinska slovesnost v počastitev 40-letnice vstaje, ko so podelili tudi priznanja planinskim delavcem. Organizacija je bila v rokah PD Žalec (Srečko Meh). Moški pevski zbor Svobode Petrovče je zapel nekaj pesmi (Stoji na gori partizan, Ob večerni uri, Pleničke je prala, Fantje, kam bi zdajle hodil, Trenti). Za recitacije pesmi na temo NOB so poskrbeli učenci OŠ Žalec (vodila je Silva Cafuta), slavnostni govornik pa je bil predsednik IO občine Žalec Jože Jan. Njegove besede o delu in prizadevanju planinskih društev so veljale MDO, ki združuje 26 PD. Bistveno je še vedno prostovoljno delo planincev in se prav gotovo pozna pri angažiranju družbenih sredstev.

Predsednik MDO Adi Vidmajer in tajnik Franci Ježovnik sta podelila 97 priznanj. Med nagrajenci je tudi GRS — postaja Celje (50-letnica), Šaleški AO, občinski štab TO Žalec, prejšnji predsednik občine Vlado Gorišek in Jože Jan, ki imata oba veliko zaslug tudi pri razvoju planinstva v občini Žalec. Priznanje so dobili tudi Janez Kmet, Danilo Škerbinek, Tine Orel in drugi. Za priznanja se je v imenu vseh zahvalil predsednik celjskega PD Dušan Gradišnik.

Predsednik MDO je slovesnost zaključil z zahvalo za opravljeno delo in z vabilom za srečanje v gorah — na prvem letošnjem zimskem pohodu na Osankarici.

B. J.

ŠOLSKI PLANINSKI VEČER

Zadnje dni minulega leta smo se pionirji-planinci osnovne šole Dragotin Kette v Ilirski Bistrici zbrali na rednem planinskem večeru.

Veseli smo ugotovili, da nas je v 16. letu delovanja šolske planinske skupine že več kot 500 mladih planincev. Zbranim smo poročali o pestrem planinskem delu lani, izvolili smo nov odbor, pripravili bogat delovni program in se zahvalili mnogim tovarišem učiteljem za njihovo pomoč.

Ogledali smo si še barvne diapozitive s planinskih poti nas mladih, in zabavne risanke. Ob koncu nas je obiskal Dedek mraz in nam podaril sladka darila.

Metka Čeligoj

POHOD »PO POTEH POHORSKEGA BATALJONA«

V nedeljo, 3. januarja, je bil zimski pohod v počastitev zadnje bitke Pohorskega bataljona. Ta boj so bili borci Pohorskega bataljona 8. januarja 1943. leta. Na Osankarici se je zbralo v zgodnjih jutranjih urah okrog 450 planincev in so šli na priporočeno zadnjega boja pri Treh žeblih; tam so se udeležili komemoracije. Nastopali so učenci OŠ iz Zreč in Slovenskih Konjic. Občuteno izvajanje programa je naredilo močan vtis na udeležence pohoda. O junaški poti in še bolj o junaškem zadnjem legendarnem boju Pohorskega bataljona je planincem spregovoril kustos muzeja NOB tov. Lojze Penič. Planinci so po programu spontano zapeli nekaj znanih partizanskih pesmi.

Po spominski slovesnosti, ki so jo dobro pripravili učenci iz Zreč in Slovenskih Konjic, so planinci šli v strnjeni koloni do Rogle; večina jih je bila iz PD MDO Savinjska. Pohoda pa so se udeležili tudi planinci PD Matlica iz Ljubljane, iz Murske Sobote in iz Gornje Radgone. To je bil že 4. pohod po vrsti. Prav gotovo pa bi bilo udeležencev še več, če se ne bi to dogajalo prvo nedeljo po novoletnih praz-

Pionirski odbor poroča
o svojem delu,
29. 12. 1981

nikih. Na cilj na Rogli so planinci prispe-
li v zelo kratkem času, potrebovali so le
tri ure in pol, sicer pa je bilo tudi vreme
nadvse ugodno. Na Rogli so se po pogo-
stitvi ob poskočnih vižah ansambla Comet
iz Zreč še sproščeno zavrteli.

Organizator 4. uradnega pohoda »Po poteh
Pohorskega bataljona« PD Zreče je svojo
nalogo uspešno opravil. Prihodnje leto bo
potekal pohod ob 40-letnici te bitke. Da
bomo to obletnico res dostojno proslavili,
bo potrebno ponuditi PD Zreče več mate-
rialne in moralne pomoči. Tu bi lahko so-
delovala tudi PZS, saj bo pohod prerasel
občinske in pokrajinske okvire.

Menim, da ne bi bilo odveč, če bi dan
pred spominskim pohodom organizirali po-
hod mladincev iz Celja in Maribora. To je
vsakoletna praksa pred pohodom na Stol.
Mladincem in morda tudi pionirjem-planin-
cem bi se lahko priključili še pripadniki
teritorialne obrambe in pripadniki enot
JLA. Pohod »Po poteh Pohorskega bata-
ljona« bi moral postati skupen pohod Ma-
ribora in Celja in vse Slovenije. To bi bila
najboljša oddolžitev 69 padlim borcem
bataljona, ki so v hudih dneh boja proti
okupatorju v zimskih razmerah sredi za-
sedene Evrope darovali svoja življenja
za svobodo.

Med udeleženci pohoda so bili pionirji,
mladinci in najstarejši planinci, kar kaže,
da prehaja tradicija NOB na pravo pot.

Na svidenje na 40. jubilejnim pohodu v
počastitev zadnje bitke Pohorskega bata-
ljona v letu 1983!

Milan Gombač

OSMIČ NA ZASNEŽENI SNEŽNIK

Že osmo leto se sredi meseca marca sto
in sto planincev iz vse Slovenije, sloven-
skega zamejstva in sosednje Hrvaške,
odpravi v organizirani koloni na zasneženi
vrh Snežnika. Dobri dve uri hoje po snežni
gazi, po varovani in vijugasti poti do Za-
vetišča na Velikem Snežniku in nato še
skok do vrha je gotovo izjemno doživetje
za vse.

Tako bo tudi letos, v društvenem jubilej-
nem letu, ko marljivi organizatorji vabijo
na VIII. zimski vzpon na Snežnik. Lanski
rekordni obisk, več kot 3500 udeležencev,
bodo letos planinci najbrž presegli.

Zimski vzponi na Snežnik so postali naj-
večja športno-rekreativna manifestacija v
ilirsko-bistriški občini pa tudi v celotnem
delu Slovenske Primorske. Še posebej je
razveseljivo, da ta manifestacija, ki jo orga-
nizacijsko sicer vodi domače planinsko
društvo, tako uspešno povezuje več kot
150 soorganizatorjev iz vrst radioamater-
jev, smučarjev, delavcev zdravstvenega do-
ma, gozdarjev, članov ZZB NOB, RK, teri-
torialne obrambe, postaje milice, JLA, ci-
vilne zaščite ter mnoge domače delovne

kolektive, brez katerih tako obsežne na-
loge ne bi bilo moč izpeljati dovolj uspeš-
no.

Zimski pohodi na Snežnik so vsa leta
posvečeni spominu na junaške boje borcev
Istrskega partizanskega odreda v krajih
pod Snežnikom. Predstavniki odbora te
partizanske enote so že l. 1977 ob 3. zim-
skem vzponu izročili domačim planincem
listino o prevzemu stalnega pokroviteljstva
nad to prireditvijo. Na Snežnikovem te-
menu se ob pohodih vrstijo spominske slo-
vesnosti. Borci Istrskega odreda obujajo
spomine na dogodke med NOB, ko so prav
snežniški gozdovi neštetokrat dajali varno
zavetje premnogim borcem, mnogim pa
tudi zadnje domovanje. Njim v spomin vsa-
ko leto ponesejo smučarji na smučeh z
vrha Snežnika venec svežega cvetja k spo-
meniku padlih na Sviščake. Lani pa je v
imenu vseh udeleženk položila k spome-
niku cvetje tudi tov. Anica Stirle-Debevc
iz Jesenic, dolgoletna, tudi za domače pla-
ninsko društvo zaslužna planinka, ki je
pred tridesetimi leti odkrila prav ta spo-
menik.

Vsem zvestim obiskovalcem dosedanjih
sedmih zaporednih zimskih pohodov na
Snežnik, 32 jih je bilo, so bile lani podel-
jene zlate značke. Prvo zlato značko pa
so organizatorji namenili družini Ciglar iz
Ljubljane, v spomin na Milana Ciglarja, ve-
likega ljubitelja slovenskega planinskega
sveta in še posebej Snežnika.

Letošnji že osmi zimski vzpon na Snežnik
bo v soboto in nedeljo 13. in 14. marca.
Priprave tečejo že dalj časa. Zasneženi
Snežnik in toplo zavetišče pod njegovim
temenom že nestrpnost čakata obiskovalce.
Med njimi je več kot tisoč kandidatov za
bronasto značko vzpona za opravljene tri
vzpone, dvesto za srebrno značko za pet
vzpnov in dobrih šestdeset tudi že za
zlato značko vzpona.

Pobudnik zimskih pohodov na Snežnik in
vodja organizacijskega odbora tov. Janko
Muha meni, da bo tudi letošnji zimski vzpon
za vsakogar gotovo resnično doživetje.
Snežnik ponuja v vsakem letnem času,
tudi njegovim pogostim obiskovalcem, ne-
šteto novih mikavnosti in presenečenj. Še

posebej, pravi Janko Muha, so na Snežnik vabljeni planinke, ki bi jim radi tudi sredi trde zime čestitali za njihov praznik in z drobnim darilcem nagradili njihov trud. Oba dneva vzpona bo v Zavetišču na Velikem Snežniku delovala spet snežniška pošta, najvišja zimska pošta v državi, s posebnim priložnostnim poštnim žigom.

Vojko Čeligoj

PLANINSKI PLES V TITOVEM VELENJU — PRIREDITEV, VREDNA POSNEMANJA

PD Velenje ume prisluhniti željam svojih članom, kar kaže opravljeno delo lani in kažejo programi za letos. Zdaj je že blizu 2000 članov, ki lahko sodelujejo, poleg individualno načrtovanih tur in izletov, še na organiziranih tradicionalnih kulturno zabavnih prireditvah: na izletu v neznanu, silvestrovanju, praznovanju 8. marca in na planinskem plesu. Planinski ples so letos organizirali že šestič po vrsti; tokrat je bil 16. 1. 1982 v restavraciji Nama. Obisk je bil rekorden. Zbralo se je 343 planincev in so vstopnice razprodali v nekaj dneh. Zdi se, da si ljudje želijo take vrste zabave in razvedrila.

Prostori so bili okrašeni v planinskem stilu že nekaj dni prej. Svoje je vzdušju prispevala glasba Šaleških fantov in dobro pripravljen zabavni program. Program s plesom je vodil Andi Šilc. Program in ples pa je v celoti organizirala izredno delovna propagandna komisija PD Velenje, ki jo vodi Stane Jamnikar.

Mnogi se med seboj tistega večera, ko so prihajali na ples, niso poznali, vendar je ta

družabna prireditev kmalu zravnala te medsebojne pregrade. Na tej prireditvi si bil deležen pozornosti že ob vhodu, ko so te pozdravile planinke in ti pripele simbol 6. planinskega plesa.

Ob prihodu v restavracijo, ob aperitivu, ob pogledu na domiselno dekoracijo, ki je vzbujala zanimanje za izlete v letu 1982, si nisi mogel kaj, da se ne bi nasmejal karikaturam tov. Zinke Tržan.

Namesto šopka je bil na mizi kos granita s številko mize, poslikan s planinskim cvetjem in označen z markacijo (ideja — Edi Hriberšek). Poskusil si lahko domač kruh, pečen v krušni peči pri Jakobovi mami v Kotah in pecivo, ki so ga pripravile prizadevne planinke, kot to storijo vsako leto. Prav vsi so bili zadovoljni tudi z obilno večerjo in ne nazadnje tudi s hitro in solidno postrežbo. Vse to je prispevalo k domačnosti. Člani fotosekcije so pridno fotografirali in fotografije so na voljo v planinski pisarni.

Nekako najbolj slovesen trenutek za udeležence je bil, ko je okoli polnoči zbor 343 planinskih prijateljev zapel pianinsko pesem, napisano prav za to priložnost.

Zadovoljstvo udeležencev, ki si ga občutil vsepovsod, in pohvale gostov, pomenijo priznanje in nagrado organizatorjem pa morda novo vzpodbudo, da nam bo na 7. planinskem plesu v Titovem Velenju naslednje leto še lepše.

Gotovo zaslužijo pohvalo in zahvalo tudi vsa podjetja, ki so kakorkoli pomagala, da je planinsko društvo v Titovem Velenju lahko organiziralo že tradicionalni ples.

Julijana Hočevar

Foto Roman Germadnik

PLANINSKI USPEHI V SAVINJSKEM MDO V LETU JUBILEJEV

PD od Logarske doline do Donačke gore, Rogle in Šmohorja, so lani zabeležila lepe delovne uspehe. Planinci so svoje delo obogatili z vključevanjem mlajšega rodu v svoje vrste, s šolanjem strokovnega kadra, z organizacijo izletov, pohodov z obujanjem tradicij NOB, z akcijami GS — VN, z akcijami SLO — DS in v orientaciji.

GRS iz Celja je praznovala 50-letnico svojega dela, PD Šentjur je praznovala 30-letnico, alpinisti so zabeležili vrsto vzponov v zahtevne stene doma in na tujem. V planinskih pionirskih šolah je sodelovalo več kot 900 učencev OŠ, v akciji ciciban-planinec je bilo udeleženi 400 cicibanov iz VVZ.

Organizirali so 66 pohodov z obujanjem tradicij NOB, 72 mladinskih pohodov, 138 pionirskih pohodov, 51 pohodov za cicibane, 106 članskih pohodov, 23 orientacij in 16 akcij »NNNP«.

Planinci so se lani zavzemali za dobro vzdrževanje planinskih domov, bivačkov planinskih poti in drugih objektov. Še posebej je potrebno omeniti nov planinski dom celjskih planincev v Logarski dolini. Obnovitvena dela na postojankah pa so opravljali polzelski planinci na Gori Oljki, otvoritev bo letos; solčavski planinci (s pomočjo gornje savinjskih planincev) so delali na Klemenči, so pa še društva, katerih člani opravijo od 200 do 600 prostovoljnih delovnih ur, kar bi zneslo skupaj za celotni MDO »Savinjske« približno 6000—7000 ur. Propagandno dopisništvo je bilo zelo aktivno. Veliko propagandnega gradiva so izdali v obliki prospektov, značk, nalepk, našitkov, plakatov, pa tudi oglasne deske so bile pomemben prostor za informacijo in radio.

V letu jubilejev je MDO podelil tudi 97 priznanj prizadevnim stalnim zaslužnim delavcem na področju planinstva. To je stalna naloga MDO PD, ker se lahko le tako oddolžimo ljudem, ki so vedno in ob vsakem času pripravljeni opraviti delo, ki je v prid naši socialistični skupnosti.

Prepričani smo, da je velik del TKS po občinah že dojel, da so PD tista, ki vestno in redno opravijo svoje programe, zato so tudi finančno bolj podprta kot v minulih letih.

Želja vseh planincev MDO PD »Savinjska« bo še naprej ta, da se v planinske vrste vključi čim več delovnih ljudi in mladih.

Predsednik MDO:
Adi Vidmajer

ŠALEŠKA POT

PD Velenje je 10. oktobra 1974 počastilo občinski praznik tako, da je odprlo Šaleško pot. To zato, da bi ljudje iz občine Velenje, še posebej mladina, bolje spo-

znali svojo domačijo, se tam razgibali in duhovno obogatili ter tako pаметno preživeli prosti čas. Šaleško pot, ki vključuje 21 kontrolnih točk in je speljana po obrobju občin Velenje, Žalec, Celje, Slovenj Gradec, Ravno na Koroškem in Mozirje, so pripravili Stane Jamnikar, Franc Ojsteršek, Andrej Kuzman s sodelavci. Danica Zevart je napisala vodnik, društvo je izdalo tudi dnevnik in značko. V sedmih letih so prodali okoli 5000 dnevnikov in vodnikov.

Po zbrani evidenci in korespondenci posredujemo nekaj podatkov, ki bi ulegli zanimati tudi planince zunaj občine.

Okoli 130 km dolgo Šaleško pot, ki poteka na nadmorski višini od 300 do 1100 m in je praktično prehodna vse leto, je doslej v celoti prehodilo 794 planincev, od tega po posameznih letih: 1974 — 7, 1975 — 142, 1976 — 138, 1977 — 107, 1978 — 103, 1979 — 90, 1980 — 141, 1981 — 66. Društvo je vzpodbujalo obisk z občasno propagando v tisku, prodajo literature, organizacijo izletov, trimskih pohodov, predavanj, silvestrovanj in pod. Skupinske izlete so organizirali tudi PD Ljubljana-matica, Zabukovica in Maribor-matica.

Dosedanji obiskovalci so bili pretežno iz Slovenije — skupaj 726. 50 jih je bilo iz Hrvaške, 10 iz Srbije, 2 iz BiH in 6 iz Avstrije (5 s Štajerske). Podatki po občinah oziroma mestih pa so naslednji: Velenje 441, Žalec 126 (aktivnost vodstva MDO), Ljubljana 57, Maribor 39, Zagreb 39, Celje 35, Ravne na Koroškem 14, Kranj 13, Beograd 10, Slovenj Gradec 9, Samobor 8, Mozirje 5, Graz 4, Dravograd 3, Kamnik 2, Ptuj 2, Domžale 2, Varaždin 2, Travnik 2, Litija 1, Novo mesto 1, Slovenska Bistrica 1, Grosuplje 1, Radovljica 1, Vrhnika 1, Murska Sobota 1, Ljutomer 1, Rijeka 1, Bruck/Mur 1, Hermagor/Šmohor 1. Pot je prvi prehodil Milan Pirc iz Velenja, iz drugih občin SRS Karl Rebernik (Slovenj Gradec), iz drugih republik Josip Korlaet (Zagreb), iz inozemstva Hans Satttek (Šmohor, Avstrija) — soavtor vodnika Karavanke.

Starostna in poklicna sestava popotnikov je bila naslednja: 14 predšolskih otrok (v spremstvu staršev), 279 učencev osnovnih šol (pretežno z mentoricami), 39 dijakov in študentov, 390 delavcev in uslužbencev, 19 gospodinj, 53 upokojenec. Večina udeležencev je pot prehodila v štirih ali petih etapah (v eni ali dveh sezonah), planinci iz bolj oddaljenih krajev pa pretežno celotno traso kar skupaj. Člani Atletskega kluba Vinko Čajič in Milan Balek sta postavila rekord — pot sta »pretekla« v dveh dneh (poskus v enem).

Večina udeležencev je predložila le dnevnike in vodnike, zaprosila za značke, vtise pa zadržala zase. Manjšina pa je sporočila tudi svoja opažanja, navedla pripombe na stanje oznak in pohvale domačijam (velja predvsem za kmetije Gonžar, Arnežnik, Pečolar, Punčuh, Vaga, Jakob). Dru-

štvo se jim za vse informacije zahvaljuje, saj je tako sprejelo sveže novice o poti, ki jih je posredovalo markacistom in kontrolnim točkam. Se posebej pa smo se v UO razveselili pisma Margaret Davis, doma iz Bostona v Veliki Britaniji (začasno v

Ljubljani), ki je od 27. do 31. 1. 1981, kljub ostri zimi, sama prehodila pot in v odlični slovenščini popisala svoje zanimive vtise o pokrajini in ljudeh.

Miroslav Žolnir

varstvo narave

POMISLEK CAS

V mesečnem biltenu Les Alpes — avgust 81 — (str. 168) najdemo zanimivo vprašanje, ki ga je zastavil M. Kaufmann o novem zavetišču na Almagelleralp: »Ali je zares potrebno pritegniti množico?«

Vse priznanje dejstvu, da naše koče in zavetišča »sodelujejo« v spoznavanju lepote Alp, vendar pa se moramo vprašati, ali je res potrebno urejati nova in nova zavetišča. Ali ne bi bilo ustreznejše mladim ohranjati smeri, ki zahtevajo izurjenost, da bi bili deležni tistega zadovoljstva, ki ga da človeku dolga in lepa tura, plezanje? »Naše Alpe smo osvojili z dolgimi pohodi v zahtevnih pogojih. Kaj ne bodo nekega lepega dne ostale mladini — da bi bili lahko enakovredni svojim predhodnikom — le še drage odprave v daljna gorstva,« zaključuje poročevalec Paul Blanc.

B. B.

ZLASTI POZIMI VEČ OBZIRNOSTI DO DIVJIH ŽIVALI

Ven v naravo, četudi razsajajo viharji ali sneži — po tem geslu se v sedanjih časih ravna vse več tistih, ki iščejo počitek v prosti naravi ne glede na letni čas. Toda zlasti v zimskih mesecih pomeni takšna zdrava odločitev ljudi nezanemarljivo ogrožanje življenjskega prostora številnih divjih živali in motenje njihovega biološkega ritma. Živali se prilagajajo zimskim razmeram tako, da se spravijo k zimskemu počitku ali pa vsaj znatno zmanjšajo porabo svojih energij. Med tem časom se živali tudi skromneje hranijo, omejujejo svojo dejavnost in živijo pravzaprav od lastnih telesnih zalog. Hkrati jim ponuja pusta zimska pokrajina tudi zelo malo možnosti za varno kritje. Tako se lahko živali v takih razmerah odzivajo le z begom, če jih zmotijo ali celo presenetijo pešci, smučarski tekači, turni smučarji ali tisti, ki se najraje »dričajo« po globokem celcu. Pri tem pa bi bilo dobro vedeti, da brezglavi beg v snegu zanesljivo pomeni za vsako žival najhujši napor in hkrati zahteva največ energije, četudi traja tak beg le kratek čas. Posebno samice, ki so v tem času

dodatno obremenjene z brejostjo, in mlada divjad, ki premore le malo rezerv, se znajdejo največkrat prav zaradi takih dodatnih naporov kaj kmalu na meji med življenjem in smrtjo. Prav zato bi bilo nujno potrebno, da bi z bolj poudarjenim načrtovanjem in usmerjevanjem smučarskega turizma, toda tudi z obzirnejšim obnašanjem vseh tistih, ki uživajo v zimski naravi, bolj upoštevali tudi divjad. (Po objavi v reviji »Divjad in okolje«.)

M. A.

GORE NAJ BODO ČLOVEŠTVU NA VOLJO NEIZUMETNIČNE

V Informacijah, glasilu Mednarodne komisije za reševanje v gorah (IKAR), beremo razmišljanje dr. Elmarja Jennyja, zdravnika avstrijske gorske reševalne službe o zdravstvenih vidikih preživljanja prostih dni v visokogorju ter posebej v teku na smučeh in turnem smuku.

Udeleževanje pozimi prinaša številne koristi in je take vrste, da zanj potrebujemo samo obleko in smuči, sicer pa nobene posebne opreme. Upoštevati pa moramo leta, zdravje udeležencev in nasvete zdravnika. Zimska dejavnost nam pomaga vzdrževati telesno kondicijo z rednim in zadostim pogostim treningom. Očitni so zlasti ugodni vplivi na krvni obtok in srce.

Ocena posameznih vrst dejavnosti vodi Jennyja do zaključka, da je najboljša turno smučanje, pač zavoljo istočasnih estetskih užitkov v lepota gorske narave pa tudi zato, ker v planincu drami voljo do zahajanja v gore pozimi, ga privaja na premišljeno tveganje in mu utrjuje samozavest.

Vemo, da moramo ob tej človekovi dejavnosti računati tudi na nevarnost, da bi gorsko naravo okrnili in vplivali na njeno usodo. Jenny sprašuje: »Ali je mogoče zagovarjati težnjo, da spremenimo alpski svet v eno samo, veliko smučišče? Ali ni bolj pametno, če gorski svet ohranimo nedotaknjen, tak, kakršen je?«

Kot zdravnik je za nedotaknjenost gora, tehnika naj se jim izogne. Takšne, kakršne so, so gore v pomoč zdravim, da si okrepe in ohranijo zdravje, okrevajočim pa pomagajo, da ozdravijo in čimprej spet začno normalno živeti.

Pavle Šegula

TRIGLAVSKI NARODNI PARK

Med številnimi zavarovanimi narodnimi območji imamo danes v Sloveniji en sam narodni park — Triglavski narodni park. Narodni park je lahko le večje, naravno zaokroženo območje, kjer najdemo še dovolj ohranjene narave in ki ga odlikujejo naravne znamenitosti izjemnega pomena za ves narod — od tod tudi ime. Kot nacionalna kulturna ustanova je narodni park ustanovljen z zakonom. Namenjen je najprej ohranitvi življenjskih združb in znamenitosti narave, nič manj pa tudi oddihu in uživanju proste narave in je torej odprt za javnost.

Triglavski narodni park, kakršnega imamo danes, je bil razglašen z zakonom, ki ga je sprejela republiška skupščina 27. maja 1981 (Uradni list SR Slovenije, št. 17/81). Sicer pa je mnogo starejši. Prvi predlog za ustanovitev parka je bil dan že leta 1908. Leta 1924 je bila za dobo 20 let zavarovana Dolina Triglavskih jezer. Trajno zavarovanje je bilo uzakonjeno leta 1961, takrat smo dobili zametek parka z današnjim imenom, čeprav njegove meje niso segale do samega Triglava.

Park zajema skoraj vse ožje območje jugoslovanskega dela Julijskih Alp. V njegovem geografskem središču kraljuje očiak Triglav. Od njega se na vse strani kot zvezda širijo globoko zarežane ali pa ledeniško razširjene doline, kjer imajo povirje naše velike reke. Zahodni in južni del pripada porečju Soče, ki daje svoje vode Jadranskemu morju. Preostali del se odmaka

v Črno morje: potoki, ki tečejo proti severu, dosežejo kmalu Savo Dolinko, na jugovzhodu pa ima svoje povirje drugi krak Save — Bohinjka. Parku pripadata tudi gozdnati planoti Pokljuka in Mežaklja.

Po cesti lahko vstopimo v park z bovške strani pri trdnjavi Kluže in v soški tesni pod zaselkom Kršovec, iz Tolmina pri Tolminskih koritih, v Bohinju pri vasi Polje, pri Srednji vasi in na Koprivniku, z blejske strani pod Zatrnikom, pri Krnici v dolini Radovne in pri Vintgarju, z zgornje Doline pa pri Mojstrani na cestah v Vrata in Krmo, pri Kranjski gori na cesti proti Vršču in v Planici. Skozi park držita dve pomembnejši cesti: Kranjska gora—Vršč—Bovec in Bovec—Predel (mejni prehod)—Rabelj. Od Kaninske skupine do Ponc nad Planico se park naslanja kar na državno mejo z Italijo.

Tako obsežno ozemlje, kot je Triglavski narodni park, ne more biti vse pod enako strogim varstvom. V parku ostajata še naprej kmetijska in gozdarska dejavnost, celo nekaj manjših naselij je znotraj njegovih meja. Omejitve veljajo za nove gradnje, večje industrijske in energetske objekte in za tiste dejavnosti, ki niso v skladu z varstvom narave. Gorski svet, kjer skoraj ni stalnih naselij, pripada osrednjemu območju s strožjim varstvom (na karti označeno navpično gosto črtkano). Nižje ležeči deli dolin, območja turističnih središč in gozdnate planote spadajo v robno območje parka, kjer je manj omejitev (na karti vodoravno redko črtkano). Strogo varstvo bo uveljavljeno le v naravnih rezervatih znotraj parka, ki bodo dolo-

Shema Triglavskega narodnega parka z osrednjim in robnim področjem, z glavnimi vrhovi in kraji

čeni kasneje zaradi popolnega varstva živalstva in rastlinstva.

Kakšne posledice ima razglasitev narodnega parka za obiskovalce Julijskih Alp, ki jih je vsako leto več? Za tiste, ki poznajo in upoštevajo pravila obnašanja v naravi in ki vedo, da ima v narodnem parku prednost narava, ni nič novega. To pomeni, da ne bomo odmetavali odpadkov, povzročali hrupa, trgali rastlin in plašili živali. Vozila bomo puščali in ogenj kurili le tam, kjer so za to urejeni kraji, ne bomo silili z avtom na zaprte gozdne ceste in vznemirjali živali. Prizadevali si bomo, da narodni park ostane in postane to, kar si želimo.

Nekaj podatkov o Triglavskem narodnem parku

Leži v treh občinah: Jesenice, Radovljica in Tolmin. Površina znaša nad 800 km², to je 4% celotnega ozemlja Slovenije. Je največji narodni park v Jugoslaviji. Najvišja točka parka je obanem najvišja gora Jugoslavije — Triglav (2863 m), najnižja točka pa leži ob sotočju Tolminke in Zadlaščice v Tolminskih koritih (ok. 200 m). To je obanem tudi najjužnejša točka parka. Najsevernejša je pri izlivu Martuljškega potoka v Savo Dolinko, najbolj vzhodna je pri slapu Šum v Vintgarju, najbolj zahodno ležeča pa je vrh Lopa (2406 m) v Kaninski skupini na državni meji.

Največja reka znotraj parka je Soča, sledijo ji Radovna, Koritnica, Savica, Tolminka in druge. V parku je največje slovensko stalno jezero, Bohinjsko jezero in tri skupine ledeniških jezer: Triglavska, Krnska in Kriška jezera. V parku je več stalnih in mnogo občasnih slapov, najvišja med njimi sta Savica (51 m) in Peričnik (52 m). Slikoviti naravni pojavi so korita v porečju Soče (pod vasjo Soča, pri Kršovcu, pri Klužah na Koritnici in ob sotočju Tolminke in Zadlaščice), na Radovni pa je znani Vintgar. Od naravnih znamenitosti so dostopni in urejeni za obisk: v Trenti izvir Soče, korita Mlinarice in alpski botanični vrt »Juliana«, dalje Tolminska korita, Martuljkova slapova, slap Peričnik, slap Savica in Vintgar.

V narodnem parku je mnogo kulturnih spomenikov in zgodovinskih krajev: trdnjavi na Predelu in v Klužah, sledovi prve svetovne vojne (utrdbe in okopi soške fronte, vojaška pokopališča) v dolini Soče in na Krnu, Ruska kapelica na Vrščici in vojaška cerkev na Javorci, cerkvi sv. Janeza in sv. Duha v Bohinju, spomeniki osvobodilnega boja in odpora na Pokljuki, v Radovni in Vratih. Planinski dom na Kredarici in Aljažev stolp na Triglavu sta spomenika boja za slovenske gore. Vasi Bavštica, Studor in Stara Fužina so znane po ljudski arhitekturi. V Trenti na Logu je Trentarski muzej domačih značilnosti in krajevine zgodovine.

Stane Peterlin

IZ INVENTARJA SLOVENSKE NARAVNE DEDIŠČINE — SIVNICA

Med naravno dediščino uvrščamo tudi ledeniške balvane. To so večje skale, ki so nekoč padle na ledenik in se z njim vred pomikale. Ledeni pokrov se je polagoma tanjšal, dokler ni povsem izginil in skale odložil spet na tla. No, in že je tu odgovor na pogosta vprašanja, od kod veliki skalni bloki sredi dolin ali celo na ravninah.

V naših alpskih dolinah je veliko balvanov, zanimivih posledic ledeniškega delovanja. Naj naštejemo le nekaj najbolj znanih, ki jih najdemo ob planinskih poteh: Žagana peč v Kamniški Bistrici, Debeli kamen nad Kotom, »mali Triglav« v Vratih in Bundrov kamen v Stari Fužini.

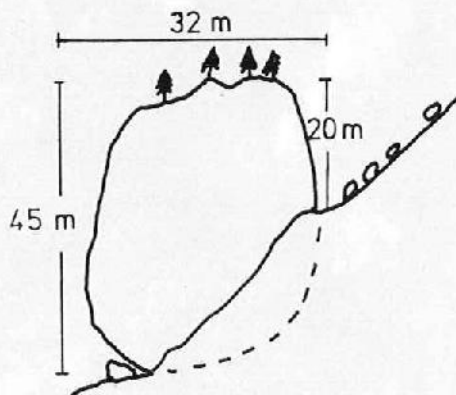
V zgornjem delu Kamniške Bistrice je skupina delavcev Zavoda SRS za varstvo naravne in kulturne dediščine evidentirala kar 14 večjih balvanov, med njimi tudi največjega doslej znanega — Sivnico.

Sivnica je prislonska ob zahodno vzhodje Brane v bližini Lepega kamna, ki je prav tako eden večjih balvanov, saj je na njem celo lovska kočja. Zaradi svoje velikosti (45 m visoka zahodna stena) Sivnica sploh ne daje vtisa, da bi bila balvan, šele podrobnejši pogled na lego skladov, podnožje skale in morensko gradivo v okolici nas prepriča, da je skalno gmoto prinesel lahko le ledenik.

Ocenjena teža balvana je nad 60 000 ton, kar je za skoraj štirinajst Žaganih pečil prav nasprotujoče pa je dejstvo, da je Sivnica, kljub svoji izjemni velikosti, neopazna. Gozd jo zakriva očem planincev, ki so namenjeni v Konec, nanjo se odpre pogled šele s pobočja pod Čmaževko ali s poti na Kokrsko sedlo.

Do balvana lahko pridemo po lažjem brezpotju z markirane poti pri odcepu kolovoza za Lepi kamen. Na vrh je moč priti po nenadeleni stezi s sedla na vzhodni strani, medtem ko čez prepadno in deloma previsno zahodno steno drži nekaj šolskih alpinističnih smeri.

Peter Skoberne

SIVNICA Z JUGA

Sivnica z zahodne strani

Foto P. Skoberne

Na fotografiji je prikazana zahodna stran Sivnice, ki je pokrita s gozdom. V ozadju se vidi svetla, skalnata površina, ki se dviga nad gozdom. Gozd je sestavljen iz visokih, temnih dreves, ki tvorijo goste krošnje.

Gozdna površina je precej velika in se razprostira po hribu. V spodnjem delu fotografije se lahko opazi nekoliko svetlejša, morda travnata ali manj goščena območja. Celotna slika daje vtis velike, neoporečnega naravnega prostora.

Sivnica z zahodne strani

Foto P. Skoberne

1. PRIMORSKA ALPINISTIČNA ODPRAVA V ANDE

Po prijavi KOTG PZS povzemamo naslednje:

Prva primorska alpinistična odprava v Ande je odšla na pot 2. januarja in sicer iz Zagreba do Mendoze. Cilj te odprave je Aconcagua, člani pa so: dr. Jože Andlovic (AO Nova Gorica), zdravnik, Peter Podgornik, Tamara Likar, Pavel Podgornik, Milan Črnlogar (AO Idrija), Vlado Gantar, Slavko Svetičič, Igor Škamperle (AO Postojna), Bogdan Biščak, Ivan Rejc (AO Tolmin) in Zarko Trušnovc. Po programu so med 5. in 9. januarjem šli na pot do J stene (Plaza Francia), za aklimatizacijo so predvideli sedem do deset dni z vzponi na bližnje vrhove, v J steni pa bodo poskušali preplezati novo smer, vrnili pa bi se 1. 2. do Zagreba, kamor bi prispeli 5. 2. (Z odpravo so šli tudi planinci Danijel Felc, Mirosław Škapin, Marjan Olevnik, Borut Slapnik in Janez Aljančič.)

TANJUG O NORMANU CROUCHERJU

Tanjug je lani 2. avgusta poslal vsem zainteresiranim iz New Delhija teleks o goriški poti 40-letnega Normana Croucherja. V družbi s šestimi britanskimi alpinisti se je namenil na Nun (7137 m) v skupini Nun-Kun (Kašmirska Himalaja). Toda na višini okoli 6600 metrov je moral obrniti. Poslabšanje vremena je namreč zahtevalo, da odprava opravi vzpon v najkrajšem času, Norman pa tovarišev ni hotel ovirati.

Čeprav v svojih načrtih Norman ni povsem uspel, je verjetno dosegel »rekordno višino« za invalida brez nog.

In še anekdota ob tem dogodku. Ko so se britanski alpinisti vrnili v bazni tabor, so bili neprijetno presenečeni — ostali so brez hrane in pijače. Sprva so menili, da jim je čokolado in druge priboljške pospravil kak sladokusec iz rodu medvedov, toda — izginile so tudi steklenice s pristnim škotskim viskijem; z njim so si želeli ob povratku nazdraviti. Šele pozneje so ugotovili, da je vse skupaj pospravila odprava, ki se je povzpela na Kun (7077 m), ko je bila prepričana, da so naleteli na opuščen tabor. Pa ni bilo zamere, le proslavo so morali pripraviti — pozneje.

OSVOJENI VRHOVI

Alpinistična federacija ZSSR, ki sodi z več kot 300 000 člani med največje planinske organizacije, nima svojega glasila. Zato članstvo še s toliko večjo nestrpnostjo pričakuje vsakoletni zbornik z naslovom »Premagani vrhovi«. Novi zvezek obsega raz-

meroma dolgo razdobje od 1975 do 1978. Bogato gradivo je kot vedno urejeno zelo pregledno in sicer po temah, kot so »Znanost in plezalstvo«, »Odprave in vzponi«, »Izkušnje in praksa«. Številni bistveni podatki so uvrščeni v kroniko. Zbornik ureja vse od njegove ustanovitve v letu 1948 eden najuglednejših sovjetskih strokovnjakov za gorstva Pavel S. Rotolajev.

Jozef Nyka, prevod M. A.

LEDNO PLEZALSTVO V SOVJETSKI ZVEZI

Tekmovalno plezanje — z gledalci, štoparicami in sodniki — so si izmislili in nato razvili v Sovjetski zvezi. Po vsej državi redno organizirajo plezalske nastope in tekmovalna, vse to pa je omogočilo nagel napredek v skalnem plezanju. Ta razvoj je bilo čutiti celo v visokih gorstvih, na primer na Pamiru. Gotovo ni naključje, če so za načrtovano sovjetsko odpravo na Mount Everest izbrali izrazito skalnato smer. Vendar pa so tudi sovjetski strokovnjaki morali ugotoviti, da sta bili pri tem zanemarjeni ali odrinjeni plezalski tehniki v ledu in snegu. Tako je sovjetska alpinistična federacija prav pred kratkim odločila, da je treba plezalska tekmovalna razširiti na poledenela in zasnežena pobočja. Izumitelj tekmovalnega plezanja Ivana Antonoviča, ki je po poklicu slikar in grafik, so celo pooblastili, naj pripravi pravila za tekmovalno plezanje na poledenelih in zasneženih strminah. Za letošnje so že tudi razpisali hkratno tekmovalno v skalnem in lednem plezanju za nagrado alpinistične federacije. Tekmovalno bo na področju osrednjega Kavkaza.

M. A.

NESREČA ŠVICARSKE ODPRAVE

AFP je 30. oktobra 1981 poročal, da je vodji švicarske odprave Josephu Faucherju na področju Pengbocha med vzponom v skalah spodrsnilo in je padel 30 metrov globoko v potok; žal je bil padec smrteln. Odprava je imela v načrtu vzpon na Lotse Šar (8398 m), pri čemer sta se prav tako smrtno ponesrečila dva člana odprave. Toliko AFP. Kot pa je razbrati iz revije »Die Alpen«, je bil naveden kot cilj te odprave še neosvojeni osrednji vrh Lotseja. Ta je, kot so pokazala dosedanja poizvedovanja, zelo težko dostopen in po vsej verjetnosti tudi tehnično izredno zahteven.

M. A.

MEDNARODNO SREČANJE ALPINISTOV V ČILU

Čilska Andinistična Federacija bo letos od 15. do 18. novembra organizirala svoje prvo mednarodno srečanje alpinistov v Centralnih Čilskih Andih.

Cilj je prijateljsko srečanje planincev v Andih, ko naj bi ti plezali v svetlo štiri-, pet- in šesttisočakov, kjer so na voljo kopne in ledne smeri pa prvenstveni vzponi. Srečanje bo seveda omogočilo tudi menjavo mnenj in izkušenj.

Pavle Šegula

SEDEM ALPINISTOV NA NANDA DEVI

Lanskega novembra se je po 99. dneh vrnila domov češkoslovaška odprava iz Ostrave (TJ Vitkovice), ki je uspešno opravila prvenstveni vzpon na Nanda Devi, najvišjo goro indijske Himalaje. Ta vrh je imel od leta 1936 sem vsega sedem obiskov, ostravski plezalci pa so se povzpeli s severa. Vredno je omeniti tudi to, da se jih je povzpelo kar sedem, ob prvem poskusu pet, ob drugem pa, čez dva dni, še dva. Vzpon po SZ steni (absolutna višina stene 3000 m, težavnost V.—VI. stopnja) je trajal tri dni in ga lahko primerjamo z najbolj zahtevnimi smermi na himalajske osemtisočake. Deset članov te dvanajst-članske odprave je po vrnitvi sprejelo posebna odlikovanja za vrhunski športni dosežek v letu 1981. Nekaj od teh uspešnih ostravskih plezalcev se bo zelo verjetno udeležilo tudi češkoslovaške odprave na himalajski vrh Lotse Šar leta 1983; računajo z vzponom po JV steni.

F. B. (Praha)

PLEZARIJA PO ZALEDENELIH SLAPOVIH

Slapovi niso zgolj lepi fotografski motivi, lahko so tudi cilj športne ali točneje plezalske dejavnosti — seveda le pozimi, ko padajoča voda zmrzne v leden steber ali ščit. Gre v tem primeru za novo športno zvrst ali le logičen nadaljnji razvoj plezalskega? Zgodovinsko gledano imata tudi ta zimski šport svoje korenine v podvigih drznih pastirjev in tihotapcev, ko so le-ti pri premagovanju poledenelih strmin uporabljali današnjim derezam podobne pripomočke, ki so jih iz železa izdelovali vaški kovači.

Plezalstvo nasploh je doživelo v zadnjem času zelo veliko razvejanost, vendar o tem zdaj ne bi razpravljali. Dejstvo pa je, da se je plezanje kot samo sebi namen dodobra ločilo od nekdanjega gornišstva, pri katerem je bilo le sredstvo za doseg zastavljenega cilja. Zato danes gore s svojimi vrhovi niso več nujno kraj dogajanja, kadar govorimo o plezalstvu. Do podobne

razmejitve je prišlo tudi v klasični zvrsti gornišstva — pri plezanju v ledu. Nenadoma so namreč odkrili, da tudi plezanje v ledu lahko pomeni čisto veselje in ne le napor in nadlogo. Predvsem pa je bil v igri vzvišeni občutek popolnega obvladovanja telesa tudi v najbolj izpostavljeni in človeku sovražni strmini. Gre torej za veselje, ki se sprošča v čim hujših strminah, pogoj zanj pa je trdnost ledu. Ledno plezalstvo se je potemtakem rodilo v tistem trenutku, ko za napredovanje v poledeneli strmini niso več zadoščale zgolj dereze, marveč so že bile potrebne posebej izoblikovane kovinske naprave tudi za roke.

Ta preobrat pa je pomenil hkrati tudi veliko oviro, kajti vse dotlej je veljalo za neprimerno, če je plezalec v ledu uporabljal svoji roki (razen za ohranjanje ravnotežja) za vzpon, predvsem še za dvigovanje telesa. To oviro so premagali najprej na Škotskem, nekoliko pozneje pa tudi v ZDA. Pri tem so ugotovili, da premagovanje poledenelih strmin, katerih naklon presega 70°, ni več možno z običajno ledno tehniko. Pojavila so se ledna kladiva in posebni vijaki. Tako je nastala nova tehnika, prav ta pa je bila tudi ključ za uspešno obvladovanje skoraj navpičnih poledenelih slapov. Kdor bi iz tega sklepal, da se je ideja plezanja po zaledenelih slapovih razširila v alpskem prostoru predvsem po zaslugi angleško govorečih plezalcev, je v zmoti. Tako sta Erich Vanis ali Reinhold Messner dosegla takšne uspehe v ledu, kar sta neštetokrat dokazala v poledenelih alpskih stenah in v Himalaji, ker sta pred tem pogosto trenirala tudi na zaledenelih slapovih. Ker pa je bil njun namen zgolj v obvladovanju klasičnih strmin, jima ni bilo treba razvijati nove tehnike. Uspešna sta bila, ker sta že znano izpopolnila.

V alpski deželi, kot je to Avstrija, ki omogoča najrazličnejše zimsko-športne dejavnosti, je bilo še vse do nedavnega le malo možnosti, da bi se uveljavila tudi takšna skrajnostna zvrst plezalstva. Pri tem pa je prav v Avstriji skoraj neverjetno število takih možnosti.

Četudi se je plezanje po zaledenelih slapovih na celini pojavilo domala hkrati s športnim plezalstvom, imata obe dejavnosti skupno le spoznanje, da omogočata uspeh samo dosleden kondicijski trening in izpopolnjevanje v tehniki. Če sta misel in stvarnost padca pri športnem plezalstvu vseskozi razumljiva, temu gotovo ni tako na zaledenelih slapovih, kjer so padci večinoma smrtni ali imajo za posledico najhujše poškodbe. Priprave, ki so na voljo za plezanje v ledu, namreč nikakor ne zagotavljajo takšne varnosti, kot je to primer v skali. Razen tega so zaledeneli slapovi dinamični in včasih zelo labilne tvorbe, torej jih nikakor ni mogoče primerjati s skoraj nespremenljivimi plezalskimi smermi.

Nadaljnja prвина, zaradi katere je plezanje zaledenelih slapov tako vabljivo, je dejstvo, da se znajdemo na docela novem področju. Kajti vsako leto se nam kažejo slapovi v drugačnih pogojih, torej se ni mogoče nikoli ponavljati. Po vsem tem ugotavljamo: plezarija po zaledenelih slapovih ni zunaj alpinističnega dogajanja, vendar je več kot očitno, da se je treba podvigor v tej smeri lotevati postopoma in skrajno previdno. Preden se lahko preizkusimo na prvem zaledenel slapu, potrebujemo veliko izkušenj, ki zadevajo debelino ledu, njegovo kakovost in upoštevanje možnosti plazov, seveda pa tudi izpopolnjene kondicijske sposobnosti in do skrajnosti dognano ledno tehniko. Gornji sestavek je napisal dr. Erich Lackner, objavljen pa je bil v lanskim zadnji številki Obvestil, ki so glasilo avstrijskega alpskega združenja.

M. A.

KAJ SODI V POROČILO O OPRAVLJENI TURI?

Pod gornjim naslovom je objavilo glasilo švicarskega alpskega kluba »Die Alpen« v svoji lanskim decembrski številki naslednji zanimivi sestavek, ki ga je napisal André Roch iz Ženeve.

M. A.

Dandanašnji je postala vsesplošna in gotovo tudi simpatična navada, da se zlasti planinci ogovarjamo z imenom. Vendar pa sodim, da je ravnanje plezalca, ki obravnava določeno turo ali poročila o poteku odprave, egoistično, če navaja svoje tovariše ali spremljevalce zgolj z imeni. Pričakovati bi namreč smeli, da bi vsaj enkrat zapisal tudi priimek moža, ki je bil z njim v skupni navezi. Američani navajajo v novejšem času imena in priimke vseh udeležencev ob koncu takšnih poročil. Gotovo bi bilo prav, če bi natančneje opisovali tudi zemljepisni položaj vrha ali področja, kjer je potekal vzpon. Zanimanje in užitek, ko spremljamo ta in ta vzpon kot bralci, bi bila veliko večja, če bi zvedeli, na katerem kraju se je vse skupaj dogajalo. Sloviti »Alpine Journal« v Londonu pogosto objavlja v ta namen zemljevide ali celo podrobne skice področij, v katerih je delovala posamezna odprava. Prav tako se mi zdi pomembno, če bi bolj pazili na to, da bi posameznih plezalnih smeri ne označevali zgolj z imeni njihovih prvih pristopnikov. Kajti pogosto so prav takšni plezalci opravili več prvenstvenih smeri. Zaradi vsega tega bi pač smeli pričakovati, da bi bilo mogoče v poročilih opisane plezalne smeri tudi krajevno natančneje določiti.

razgled po svetu

ODMEV NA NOVICO V PV 1/82

V prvi številki Planinskega vestnika novega letnika sem zasledil novico o ekvadorskih kočah. Članek je povzet po vzhodnonemškem glasilu »Der Tourist«, št. 9/10, 1981. Žal se s podatki in navajanjem v članku ne morem strinjati, ker sem vse koč, ki jih članek omenja, obiskal konec 1980. leta in le niso tako porazne, kot so opisane.

Podgan, ki jih članek opisuje, nismo videli v nobeni koči, le v neoskrbovani koči pod Illinizzo so bile verjetno miši (le kje jih v naših kočah ni?), vsaj po nočnem škreb-lanju sodeč. Tudi okolica koč ni tako porazna, saj oskrbniki na grobo počistijo okolico. Koče so gotovo vključili v organizirano popotništvo, vendar so koč odprtega tipa in vas povsod prijazno sprejmejo. Sicer pa se z organiziranim popotništvom ukvarjamo tudi v naših gorah, mar ne?

Pa še nekaj informacij o kočah. Koče so zgradile posamezne andinistične sekcije iz Quita in Riobambe s pomočjo ministrstva za turizem (DITURIS).

Dve koči sta na SZ in Z pobočjih Chimboraza in sicer koč »Fabian Zurita«

(4930 m), ki je neoskrbovana, in koč »Edvard Whymper« (5000 m). Prva je bila zgrajena že leta 1964 in jo obiskovalci uporabljajo za lažjo pot čez »Murallas Rojas«. Drugo koč so odprli 10. junija 1980 in je v dolini Carrel, odkoder so se prvi pristopniki Whymper in oba Carrela povzpeli leta 1880. Po dobri cesti se planinci lahko pripeljejo do višine 4800 metrov. Vzpon po originalni smeri je nekoliko težji in nevarnejši zaradi serakov, obe smeri pa se združita na vrhu Veintimilla (6270 m), do glavnega vrha je potem še uro hoda po skoraj ravnem terenu. Koča ima plinski štedilnik in najnujnejši pribor, pa tudi prostorno jedilnico, spalnico s pogradi in sanitarijami.

Cotopaxi (5897 m) je najbolj obiskana ekvadorska gora, saj leži takorekoč na pragu Quita. Po cesti se pripeljejo do višine 4500 m in ob nedeljah je koč P. Josef Ribas (4800 m) polna domačinov, ki si privoščijo izlet do snežne meje. Koča je prostorna, saj v njej lahko prenoči tudi 50 andinistov, zgrajena je bila leta 1971, povečana pa 1977. Tudi ta planinska postojanka ima stalnega čuvaja.

Koča pod Illinizo Sur (4760 m) je pravzaprav le večji bivač, ki jo je zavoljo rumene barve videti že od daleč. Stavba je betonska in skromno urejena, vendar je še vedno boljše kot koča kot nositi šotor visoko v hrib. Koča je izhodišče za ture na južno in severno Illinizo. Južna Illiniza je okovana v debelo plast snega in ledu. Severna leži le dva kilometra oddaljena in je 150 metrov nižja, je pa popolnoma gola in razbita.

Cayambe (5840 m) je manj obiskana gora. Z novo cesto in kočo (4660 m) na ledeniku Hermoso bo obisk precej večji, koča se imenuje po treh andinistih, ki jih je plaz odnesel na gori 1974. leta, potem ko so se že vračali z vrha.

In še cene prenočevanje? V koči Whymper 70 sucrov, na Cotopaxiju 40 sucrov (1 sucro = 1 din, stanje konec 1980).

Podatke o gradnji koč sem dobil v reviji Montana št. 12, ki ga izdaja Klub andinistov »Colegio San Gabriel«.

Janez Pretnar

DOBRODOŠLO NADOMESTILO — SMUŠKI POHODI

Smuški tek je doživel v zadnjih nekaj letih skoraj tako velik razmah kot turno smučanje. Pri tem se je izoblikovala posebna zvrst smuškega teka na dolge proge, imenovati bi jo bilo mogoče: smuški pohodi. Seveda gre za pohode čez drn in strn, se pravi čez polja, travnike in skozi gozdove, vsekakor pa zunaj urejenih tekaških prog. Za takšen namen je najbolje izbirati področja, ki jih v nobenem primeru ne ogrožajo snežni plazovi, oprema pa mora biti kar najbolj ustrezna in lahka. Tako je mogoče v enem dnevu prepotovati na smučeh razmeroma velike razdalje in se telesno docela sprostiti, saj nam ponujajo zasneženi gozdovi, planine in planote čudovito doživljanje v zimski naravi. Smuški pohodi tako postajajo dobrodošlo nadomestilo za turno smuko zlasti tedaj, če se v gorah pojavlja nevarnost snežnih plazov ali če nam vreme med zimskimi počitnicami ni najbolj naklonjeno.

M. A.

TUDI DRUGOD OBNAVLJAJO PLANINSKE KOČE

12. septembra lani so člani odseka Choussy slavili otvoritev povečane kočice Traucit. Bilo je lepo vreme in slavlja se je udeležilo veliko domačinov — članov odseka in gostov, ki jih je pozdravil predsednik Marcel Busset. Zbrali so se na obširni terasi. Oskrbnik Noel Melly se je s svojo družino veselo vrtel v obnovljeni povečani kuhinji ter se trudil, da bi kar najbolje sprejel množico gostov, ki so do kočice potrebovali kar 4 ure in pol hoda.

Prvo zavetišče je bilo na tem mestu zgrajeno leta 1929, najprej za 12, pozneje za 28 oseb, leta 1938 je lahko sprejelo že 55 oseb. Prvič so ga povečali leta 1968 in je v koči lahko prenočilo 80 ljudi. Tokratno povečanje pa velja za 120 ležišč.

Koči so dodali prizidek, kar pa ni ogrozilo zunanjega videza. Tako so povečali kuhinjo, dobili dve sobi za oskrbnika, 40 dodatnih ležišč in prav toliko sedežev v jedilnici. Tudi na sanitarije niso pozabili in jih uredili s pomočjo rezervoarja na strehi. Ta sistem sicer še ne daje idealne rešitve, ker je oskrba z vodo še vedno premajhna. Pri naštevanju številke je arhitekt Pierre Thomsen razložil, da so prekoračili proračun za 100 tisoč frankov, ker so se odločili za prenovo in povečanje kuhinje šele med predelavo; stroški transporta so se povečali bolj, kot so načrtovali, pa še kočo so povečali za 9 dodatnih, nenačrtovanih ležišč.

Po prireditvi je pristal v bližini helikopter družbe Air Zermatt (ki je skupaj z armado omogočal transport med delom) in odpeljal pa so posedli za mize v jedilnici, kjer so jih postregli z odličnim kislim zemljem, obloženim s toplim domačim vzdušjem, ki je značilno za večere, ki jih skupaj preživijo prijatelji v planinskih kočah.

B. B.

ŽIČNICA NA ELBRUS

Podjetje »Sojuzliftmontaž« iz Volgograda je začelo graditi tretji del žičnice na Elbrus, ki naj bi omogočila smuko na južnem pobočju vzhodnega vrha. Dva odseka te žičnice, in sicer od travnika Asan (2000 m) čez vrh Starij Krugozor in do postaje Mir (3460 m) že obratujeta. Tretji del bo speljan čez ledenik Gara Bašy vse do višine 4200 metrov. Seveda pri gradnji računajo z velikimi terenskimi in vremenskimi težavami. Isto gradbeno podjetje naj bi zgradilo novo žičnico tudi na področju Čegeta.

Josef Nyka, prevod M. A.

IZ KIRGIŠKIH GORA

Na približno 90 % ozemlja Kirgizije se razprostirajo razmeroma visoke in mogočne gorske verige. Velika področja so prekrita z ledeniki in večnim snegom. Zaradi takšnih razmer kirgiški znanstveniki že deset let raziskujejo svoja gorstva, in sicer v okviru inštituta za hidrometeorologijo in varstvo okolja. Z akcijo pod geslom »Spoznati — obvarovati« imajo v načrtu izdelavo podrobnega zemljevida vseh tistih področij, ki jih ogrožajo večji ali manjši snežni plazovi. V minulem poletju so končali terenska prečenja, odprava pa je ve-

Ijala Čan Tengri in Pobedi. Posebej so raziskovali tudi področja zemeljskih plazov, kar bodo prav tako upoštevali pri izdelavi zemljevida.

Josef Nyka, prevod M. A.

ŽRTVE PLAZOV V HIMALAJI

O žrtvah plazov med člani odprav v Himalajo smo že poročali po berchtesgadenskem zasedanju IKAR. Kaže, da je to vprašanje postalo zanimivo za različne raziskovalce. Posebno prizadeven je bil David M. McClung, ki je rezultate svojih prizadevanj strnil v članku »Avalanche Fatalities in Himalayan Mountaineering« (AAJ 1981). Plazovi v gorah Himalaje so različno veliki, ni malo takih, katerih razsežnosti opazovalca osupnejo. Zaradi velike višine teh gora prevali plazovina praviloma veliko višinsko razliko in spotoma pobere s pobočij gore velikanske količine snega in ledu. Moč plazov je neredko čutili daleč po dolini, kar celo ogroža odpravarje v njihovih taborih, ki jih pogosto ni mogoče postaviti na povsem varnem kraju.

K izdatni bori žrtv prispeva svoj delež veliko število članov odprav, šerp in nosačev. Za nameček se ti v času odprav tudi po več mesecev zadržujejo in gibljejo tam, kjer ogrožajo plazovi. Seveda trpe zaradi plazov tudi domači prebivalci in naselja, vendar študija teh primerov ne zajema.

Največ je bilo žrtv na odpravah v najvišje vrhove sveta. Tako je bilo na Mount Everestu 34, na K2 2, na Kangčendzongi 5, na Makaluju 1, na Daulagiriju 1 in Man-sluju po 17, na Čo Oju 4, na Nanga Parbatu 20 in na Anapurni 12 mrtvih. Lhot-seja ni v seznamu, čeprav vemo, kako je s plazovi v njegovi južni steni.

Skupaj je bilo v petintridesetih nesrečah kar 112 mrtvih.

Če svoje opazovanje razširimo na 25 najvišjih vrhov — od Nanda Devi do Mount Everesta — se število nesreč poveča na 40, mrtvih pa je bilo 120.

Kolikor so znani podatki za vrhove, ki so nižji od Nanda Devi, ugotavlja pisec študije 31 nesreč z 78 mrtvimi. Skupno je bilo nesreč 71, mrtvih pa 198. Tako do sezone 1979, kolikor zaradi pomanjkljive dokumentacije kaka nesreča ni znana.

Raziskava kaže, da se število nesreč spreminja tudi z izborom gorstva. Vzhodna Himalaja na območju Nepala in Sikima je terjala kar 66 odstotkov vseh žrtv ali 130 po številu. Pakistanski Karakorum ima na vesti 48 mrtvih, osrednja Himalaja (Indija) pa 18. Presenetljivo malo žrtv je terjala Hindukuš.

Iz podatkov se močno odražajo padavine. Monsun najhitroje in najmočneje vpliva v vzhodnih predelih, količine snežnih padavin upadajo od vzhoda proti zahodu.

Karakorum ima razmeroma manj snežnih padavin, monsuna tam skoraj ni več.

Za člane odprav in trekingov bo zanimiv podatek o vrsti nesreče.

Prodori serakov in ledni plazovi so pobili 25 žrtv, neustrezna izbira prostora za tabor je kriva 86 smrti, sami so sprožili plaz med hojo ali plezanjem — 54 žrtv. Triintrideset ljudi je preminilo v plaz v neugotovljenih okoliščinah. Iz podatkov sledi, da je nesreča najbolj neprizanesljiva v taborih, o čemer pišejo tudi udeleženci naših odprav, ki so pogosto za las ušli nesreči.

Avtor raziskave se je malce pomudil tudi pri žrtvah plazov. Ugotavljal je, odkod so preminuli in dognal, da je 81 mrtvih iz vrst domačinov — šerp in nosačev. To je kar 41% vseh žrtv, kar priča, da so domači ljudje najbolj ogroženi. Sledi Japonska z 31 mrtvimi, Anglija s 17 mrtvimi, Nemčija s 14 žrtvami, 10 pa je Američanov. Kar 21 nesreč je doletelo odprave, ki so jih vodili Japonci in 13 nesreč gre na kožo angleškim odpravam. Skupaj je to 48% vseh nesreč!

Pavle Šegula

IZ LETNEGA POROČILA REŠEVALCEV SOS PARSENNDIENST

Poklicni reševalci postaje SOS Parsenndienst, ki ima svoje poveljstvo na Weissfluhjochu nad Davosom v Švici, so v svoje letno poročilo za sezono 80/81 napisali marsikaj zanimivega.

Varnost smučišč so zagotavljali z namenim proženjem snežnih plazov. V ta namen so na snežninah nastavili 600 eksplozivnih nabojev in s tem sprožili 153 plazov. Z bazuko so s 159 strelj ostrelili 43 plazov, z minometom 81 mm in 120 mm pa so poslali v snežne strmine skupno 50 min ter sprožili 1 plaz.

Poročevalec opisuje zanimiv primer, ki obstreljevanje z bazuko ni dalo uspeha na vzhodnih pobočjih Weissfluh, potem pa so v dvomih iz kabine žičnice na vrvi spustili eksplozivni naboj in poskrbeli, da je ta eksplodiral nad površino. Bili so uspešni; namerno sprožen plaz pa je tako vznemiril snežno odejo na bližnjih vesinah, da se je sprožilo še četvero velikih plazov, potem pa je lahko stekel promet na vlečnici in smučarski progi, ki so bile poprej zaprte.

Zanimiv je pregled o nesrečah. V sezoni 80/81 so zabeležili prevoz 6 798 719 oseb ter 321 transportov ponesrečencev. Primerjava s sezono 73/74 kaže, da se je število posegov zmanjšalo za 307. Sploh je z izjemo prejšnje sezone opaziti precej manj posegov — in nesreč.

Kot zanimivost, ki je hkrati pohvala vestnemu in prizadevnemu delu varnostnikov SOS

Parsenndienst, pa naj omenimo še tole prigodo:

Neki mladinec si je med spustom poškodoval uho, ki mu ga je vodja njegove skupine začasno zavaroval z obvezo ter mu pomagal do zdravnika. Ta je ugotovil, da manjka gornja tretjina uhlja, ko bi mu jo lahko prišli, če bi mu jo uspelo najti. Hitro ukrepanje dveh varnostnikov je bilo uspešno. Našla sta okrvavljeni sneg in del uhlja. Operacija je uspela, izkazalo se je, da je prizadevnost uspešna tudi ob še tako pičlih možnostih, če je le dovolj vztrajnosti.

Pavle Šegula

NOVA RAZVRSTITEV KOČ PRI PLANINSKIH ZVEZAH AVSTRIJE IN NEMČIJE

Na glavnem zboru v I. 1981 sta se PZ Avstrije in Nemčije soglasno dogovorili o novi razvrstitvi planinskih koč. Le-te bodo v bodoče razvrščene v tri kategorije.

I. kategorija: planinska koča, katere osnovni namen je zatočišče za alpiniste in planince. Njena oprema je preprosta, ponudba prehrane enostavna; je izhodiščna točka za važno plezalsko področje. Za dostop je praviloma potrebno najmanj uro hoje, le izjemoma je dostopna z mehansko pomočjo. Lahko je oskrbovana ali ne, lahko rabi kot blivak.

II. kategorija: koča z izhodiščno funkcijo v množično obiskovanem področju, ki je zaradi boljše opremljenosti in ponudbe hrane primerna predvsem za večdnevno zimovanje ali letovanje, za smučanje in družinski dopust. Do nje je moč priti z mehansko pomočjo in je praviloma oskrbovana vse leto.

III. kategorija: mehansko dosegljiva planinska koča, ki je pretežno cilj enodnevnih izletov in premore le malo prenočišč. Usluge so podobne običajni gostinski ponudbi.

Razdelitev koč je bila nujna, ker se je sčasoma funkcija koč zelo spremenila. Marsikatera prej samotna planinska postojanka leži sedaj ob cesti v množično obiskovanem izletniškem področju. Vsak poskus, da bi koča poslovala kot nekoč, povzroča le jezo pri oskrbniku in obiskovalcih.

Alpinisti bodo svoje pravice lahko uveljavili v postojankah I. kategorije. Teh je za zdaj še vedno 184 od skupno 233 koč Nemške planinske zveze. Vsekakor bodo morale koče same dokazati, v katero kategorijo sodijo. Po dokončni razvrstitvi bodo označene z enotnimi tablam.

Najvažnejše pravice članov v kočah I. kategorije:

1. *pravica do prenočišča:* člani imajo prednost pred nečlani; načelno lahko dobijo prenočišče takoj ali po vrstnem redu vpisa

v knjigo. Starejši člani imajo prednost pred mlajšimi.

Nečlani lahko dobijo prenočišče šele po neki določeni uri, ki jo določi planinsko društvo, vendar ne pred 19. uro (poleti 20. uro) in vsakokrat samo za eno noč. Po tej uri sledi razdelitev prenočišč po vrstnem redu vpisa v knjigo.

2. *rezervacija prenočišča* lahko sprejme oskrbnik samo za člane in njihove spremljevalce za največ polovico postelj in ležišč.

Rezervacij za nečlane načelno ne sprejemajo, prav tako ne za skupine in tečaje, ki jih ne organizira PZ ali njena planinska društva, niti ne za podobne zaključene skupine, pa čeprav so v celoti ali delno sestavljene iz članov. Takim družbam koča tudi ne sme rabiti za shajališče. Časovno omejene izjeme lahko dovoli upravni odbor le v posebnih primerih po nalogu planinskega društva, ki kočo oskrbuje.

3. *hrano, pijačo in vodo za čaj* lahko dobijo samo člani in njihovi spremljevalci. Voda in vrečke s čajem so za tiste, ki zgodaj vstajajo, pripravljene v ogrevani posodi. Vsekakor pa lahko vsak obiskovalec poje svojo lastno zalogo hrane razen alkoholnih pijač. Če je v koči samopostrežba, je na razpolago samo članom.

4. *mir v koči:* od 22. do 6. ure mora v koči vladati popoln mir.

5. *kajenje:* je dovoljeno samo v za to določenih prostorih. To velja v glavnem tudi za koče v II. in III. kategoriji.

V kočah II. kategorije veljajo naslednja članska pravila:

1. *pravica do prenočišča:* člani imajo prednost pred nečlani. Rezervacije prenočišč sprejemajo tudi za nečlane, največ tri mesece pred prihodom in največ za 30 % razpoložljivih postelj in ležišč. Pri istočasni prijavi rezervacije imajo prednost člani. Za nečlane veljajo enaka pravila kot v kočah I. kategorije.

Sprejemajo tudi organizirane potovalne skupine in tečaje, če imajo pismeno soglasje planinskega društva.

2. *oskrba:* glede hrane, pijače in vode za čaj velja isto kot v kočah I. kategorije.

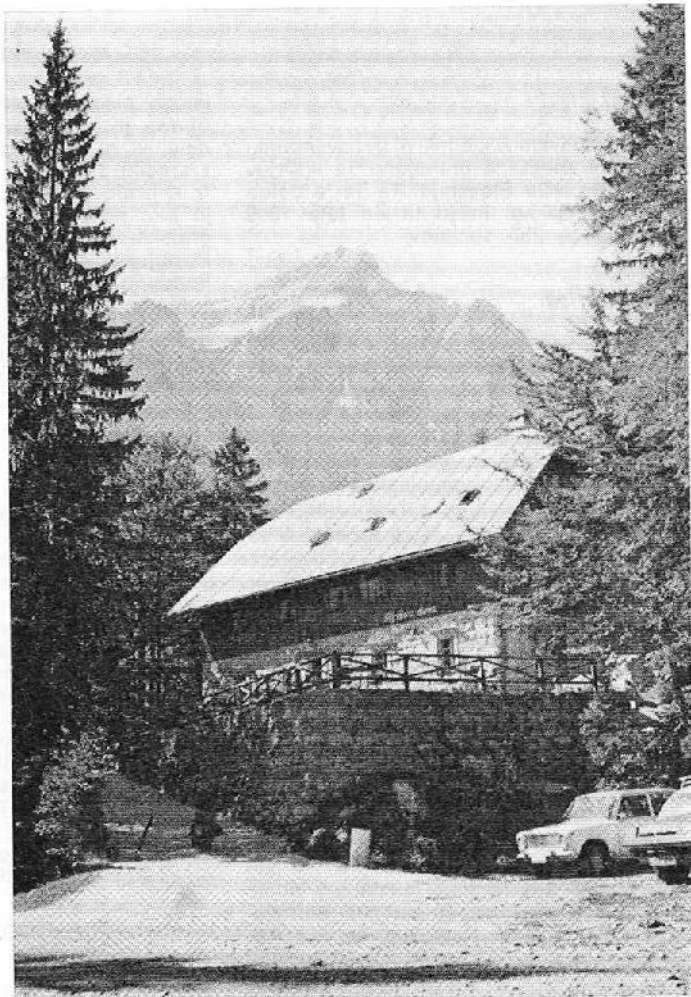
Članom je dovoljeno použiti s seboj prineseno hrano razen alkoholnih pijač.

3. *mir v koči:* najkasneje od 23. pa do 6. ure mora vladati v koči popoln mir.

Prednost pri prenočišču ali rezervaciji imajo člani tudi v kočah III. kategorije. Pravica do nižje pristojbine za prenočišče velja v vseh kočah v vseh kategorijah.

To so najvažnejše pravice članov po novi kategorizaciji planinskih koč. Sestavek smo povzeli po članku v 6. št. glasila DAV, ki ga je napisal dr. Richard Gebhardt.

M. Cedilnik

ALJAŽEV DOM V VRATIH

Aljažev dom v Vratih (1015 m) je bil zgrajen leta 1910. Obnovili pa so ga leta 1978, oskrbuje pa ga PD Dovje-Mojstrana in sicer od maja 1950. leta naprej (prej PD Ljubljana-matica pred vojno pa osrednji odbor SPD).

Jakob Aljaž, organizator in graditelj vseh planinskih postojank v Vratih, je 1896. leta postavil prvo leseno kočo, ki so jo planinci imenovali Aljaževa koča. Potem je leta 1904 zgradil prvi Aljažev dom na planoti pred sedanjim domom, tega je marca 1909 porušil plaz z Dolkove špice. Aljaž je takoj organiziral gradnjo novega doma na sedanjem varnejšem mestu. Naslednje leto (1910) so novi dom odprli.

Po letu 1950 je društvo dokupilo Šlajmerjevo kočo in zgradilo pomožno stavbo (gospodarsko poslopje) za dodatne pomožne prostore, shrambe in skupna ležišča.

Ob adaptaciji v letih 1976—1978 Aljažev dom ni bistveno menjal zunanje podobe. Spremenili so le notranjost in dogradili kletni prizidek.

Aljažev dom, izhodiščna točka za vzpon na Triglav, za plezalne vzpone v triglavski severni steni in za vzpone iz Vrat na Škrlatico, Stenar, Križke pode, Luknjo — Trento itd.

V domu je 27 turističnih postelj v sobah, poleg tega pa še 153 ležišč v skupnih spalnicah.

Dom je odprt le v sezoni od 25. aprila do 30. oktobra. Za alpiniste je urejena zimska soba.

Informacije daje PD Dovje-Mojstrana, Savska c. 1 v Mojstrani, tel. 89 045.

SIGNALI 81/21

Prinašajo novico o podelitvi transverzalnih in častnih značk za prehojeno Tz kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Ta Tz je dolga približno 1000 km in jo je od leta 1969 prehodilo že 237 občanov.

NOVICE 81/20

Vsebinsko bogata decembrska številka ni šla mimo planinskih tem. V njej namreč najdemo besedni in slikovni reportažni zapis: Zakaj hodim po transverzali kurirjev in vezistov NOV; Obeležja za kurirske postaje na Gorenjskem pa tudi fotografski kotiček ne gre mimo »planinskega poudarka«. Prikaže namreč troje fotografij delavca Ivana Debevca, ko je prvo fotografiral na izletu na Sodražico, drugo na izletu s planinci PD PTT Ljubljana na Lubnik, tretjo pa prav tako na izletu s planinci na Kuclju.

OBISK PARTIZANSKE BOLNIŠNICE NA BOHORJU

Lani, konec decembra, je 26 planincev iz Zagreba obiskalo partizansko bolnišnico pri planinskem domu pod Bohorjem. Iz Zagreba so se do Brestanice pripeljali z vlakom, do lovske kočice nad vasjo Dovško jih je prepeljal avtobus, naprej so šli pa peš. Sprejel jih je topel planinski dom. Po ogledu bolnišnice so se čez Petrovo skalo vrnili v dom. Naslednji dan je del udeležencev odšel na Javornik in odtod na Lisco, preostala skupina pa se je po obisku Javornika spet vrnila v planinski dom. Zagrebški planinci tudi tokrat hvalijo gostoljubnost oskrbnikov, red in čistočo na železniški postaji.

Po poročilu J. Sakomana
iz Zagreba

NAŠE JAME, 22/1980,

izdaja in zalaga Jamarska zveza Slovenije, Ljubljana, 1991

Pričujoči zvezek objavlja gradivo s simpozija o znanstvenem in turističnem pomenu Postojnske jame; priredila ga je Postojnska jama ob svoji 160-letnici. Zbrana so pričevanja in mnenja znanih evropskih speleologov in znanstvenikov, ki so razložili vlogo Postojnske jame pri razvoju speleologije — krasoslovja — tudi svetu.

Za nas je v gradivu pomembnih precej prispevkov. Omeniti kaže sestavek, ki povzema pričevanja zgodnjih angleških obiskovalcev jame, turistov iz angloško govorečih dežel, ki so jama obiskovali že v začetku minulega stoletja. Izpod peresa

istega pisca, zgodovinarja, speleologa T. Shawa je tudi prispevek o neobjavljenem delu, ki govori o obiskih jame prav tako v sredini prejšnjega stoletja.

Iz knjižnice Instituta za raziskovanje krasa je bilo povzetih 78 del, predvsem monografskih ali enciklopedičnih, ki govorijo o Postojnski jami.

Podobno povzema S. Božičević podatke in omembe Postojnske jame v hrvaški literaturi. Vse to in tudi drugi prispevki bo dobrodošlo pri izdelavi slovenske bibliografije o krasu, ki jo danes že potrebujemo.

D. Novak

IZLET NA BOČ

V soboto, 5. 12. 1981 ob 6.30, smo se zbrali na avtobusni postaji in se odpeljali v Poljčane. Iz Poljčan pa smo na Boč odšli peš. Kmalu smo prišli v gozd. Ko smo hodili po gozdu, smo večkrat počivali. Videli smo krmilnico za srne. Čez nekaj časa smo prišli na veliko jaso, polno snega. Tam je tudi kočica. Popili smo vroč čaj, se naigrali, nato pa smo obiskali grob padlih partizanov; prižgali smo svečko ter se odpravili na stolp. Gazili smo po snegu. Na vrhu nas je tovarišica fotografirala. Ogledali smo si okolico stolpa. Na stolpu je pihal mrzel veter tako, da smo se kmalu vrnili h koči. Tisti, ki smo bili mokri, smo se sušili, drugi pa so se igrali, kako se puli zob, pa slepe miši. Kmalu smo veseli in srečni odšli domov.

Klavdija Tajnikar,
OŠ Edvarda Kardelja
Slov. Konjice

PLANINSKE TEME NA RADIU V JANUARJU

(Namesto dosedanjih Odmevov z gora)

Januarja so planinci na II. programu ljubljanskega radia lahko poslušali Novoletno srečanje s petimi planinci (Banovec — Čop — Dobnik — Jordan — Vogelink) — 1. 1., planinci v grafikonih (J. Senegačnik) — 8. 1., Koledar planinskih prireditev — eden najpomembnejših planinskih dokumentov (J. Dobnik) — 15. 1., Plazovi so tudi pri nas nevarni (A. Brvar) — 22. 1.

»ODMEVOV« NI VEČ...

II. radijski program je popoldanski del povsem spremenil, saj v njem ne najdemo več takimenovanih stalnih oddaj, med katere so spadali tudi »Odmevi z gora«. Namesto teh stalnih programskih časov pa so radijski delavci, ki kreirajo ta na novo zastavljeni servisni program, odprli možnosti vključevati tudi planinske teme v (načeloma) celotni tako imenovani »živi«

pas med 13.00 in 17.00 uro. Poslušalec torej lahko spremlja ta program zdaj nevezano na čas, se pravi tudi planinske teme naj bi bile zdaj razporejene nevezano na čas, kar pomeni, da bi jih vključevali v to »programsko dogajanje« po trenutnih potrebah. No, ker so poslušalci vendarle vezani na določene informacije, posebej v našem primeru, ko gre za včasih tudi zahtevne planinske ture, je za zdaj dorejeno, da bodo planinske teme na sporedu vsak petek okoli 14.00 ure, če bi pa tematiko razširili na tako imenovano »temo dneva«, bi pa bil čas za to odmerjen ob 16.00. Tako so poslušalcem programski delavci sporočili v prvi ponovoloteni oddaji o planinski temi dne 8. januarja. Prvi odmevi so sicer malce neugodni, ko gre za to, da čas ob 14.00 ni za planinsko publiko in za planinske potrebe najbolj primeren. Upajmo, da bodo to bojazen izkušnje potrdile in bodo programski delavci našli — morda že do »visoke planinske sezone« letos — ustrežnejši čas. Naj dodamo, da so Odmevi z gora zaključili zadnjo oddajo lani 24. decembra s številko 850 in da je prav ta oddaja zbrala kar dosti zvestih poslušalcev, ki se bodo zdaj morali na ta novi koncept ljubljanskega II. programa navaditi.

INFORMATOR PZJ, 2/81

Zadnja številka Informatorja, ki ga izdaja Planinska zveza Jugoslavije, je po vsebini bogata, saj se z njo zaključuje tudi delo v letu 1981. Priobčena so kratka poročila komisij, vseh je enajst, potem krajše poročila o seminarju za usposabljanje Inštruktorjev za zaščito narave, gorsko stražo in za delo s planinskim podmladkom. Komisija za odprave poročila o odpravi »Lhotse 81, južna stena«. Sledi informacija o priznanju Fizikalne zveze Jugoslavije PZJ. Zanimivo je tudi poročilo o Šoli za gorske vodnike v Nepal in pa o zasedanju UIAA v Luganu, ki ga je sestavila komisija za mednarodne zveze. V nadaljevanju je povzetek zasedanja predsedništva PSJ lani in pa članek o planinskem pomladku in srečanju planinske mladine Jugoslavije. Zvezno orientacijsko tekmovanje, Planinski maraton in Titov vrh 81 — poročila o treh pomembnejših akcijah lani. Tudi lani so se srečali predstavniki planinskih organizacij balkanskih držav, tokrat je bilo to srečanje v Grčiji. In še trije zaključni članki: Zasedanje predsedništva PZJ v Kamniški Bistrici (30. in 31. 10. 1981), Slovesno zasedanje ob izročitvi plakete PZJ članom odprave »Lhotse 81« in pa člani PD »Svato-vac-Lukavac« so obiskali hišo cvetja. Bogata dejavnost jugoslovanskih planincev — bogata vsebina Informatorja PZJ. Škoda le, da poprej ne gre še skozi lektorjeve oziroma korektorjeve roke (TITIV VEH 81 — prav: TITOV VRH 81).

M. K.

TELESNA KULTURA

(Revija za teoretična in praktična vprašanja telesne kul., vzgoje, športa in rekreacije — XXIX — 4/81)

V prilogi Teorija in raziskovalna dejavnost (4/81) najdemo izčrpen sestavek Silva Kristana Delež osnovne in srednje šole pri usmerjanju učencev v planinstvo. Vsebinsko te raziskave je v različnih sestavkih istega avtorja objavljala tudi Planinski vestnik (glej PV 81/80, 235, 278, 333).

RODNA GRUDA 2/82

»Rodno grudo« vedno zanimajo tudi novice iz domačega planinskega sveta. Tokrat lahko na strani 15, v rubriki Po Sloveniji, preberemo novico iz Mojstrane, ko si planinci že dolgo časa trudijo, da bi uredili tako imenovano »triglavsko zbirko«. Doslej so zbrali že okoli 500 dokumentov, fotografij, opreme in drugih za to zbirko dragocenih predmetov. Že takoj na 17. strani pa je zanimiv zapis o znani Igli v Zg. savinjski dolini. Med planinske zapise lahko štejemo tudi zgodbo Srečanje s skalnimi gorami (D. J. Gašper — 1957, Quebec, Kanada).

MDO SAVINJSKA

Koledar za marec predvideva za društva, ki se združujejo v skupnem MDO »Savinjska« naslednje prireditve in akcije: 13. bi se udeležili zimskega vzpona na Snežnik, 20. marca bodo z drugimi planinci iz Slovenije na Poreznu; med 3. in 10. marcem pa so planinci iz Preboda slavili svojo 10-letnico. Za april pa sta po tem koledarju izbrani še dve akciji: 3. 4. bo tretji planinski pohod na Dobrovlje, organizira PD Polzela; 24. aprila pa bo planinski smuk z Raduhe v organizaciji MDO in PD iz Zreče.

OBISK NA PZS, 13. 1. 1982

Delavce na PZS je obiskal Gustl Teropšič, nekdanji predsednik Slovenskega planinskega društva Triglav v Švici. Kot soustanovitelj tega zdaj že skoraj enajst let »starega« in še vedno zelo delovnega društva, deluje v tem okviru kot pobudnik planinskih akcij. Za letos načrtujejo pet obiskov — tur v švicarske gore in en dvodnevni izlet po Dolenjski, ko bodo obiskali med drugim tudi Gorjance. To znano društvo — zdaj ga vodi Metod Fikfak z odborom — šteje trenutno čez 200 članov, Slovencev, ki začasno delajo v tej evropski državi.

Koča na Loki pod Raduho — 1580 m

Foto P. Jež

SAVINJSKE NOVICE, UTRIP IN SAVINJSKI OBČAN

Pregled glasil, ki jih izdajajo posamezne OK SZDL, prav tako kaže, da ni številke, v kateri ne bi bilo prispevkov o planinstvu. V zadnji številki »Savinjskih novic« (Mozirje) najdemo sestavka »Srečanje mladih planincev na Menini« in »Novo obeležje NOB«. Planinci smo veseli tega, saj nam pove, da je naše delo rodilo sadove. Pred nekaj leti so bili planinci tisti, ki so začeli organizirati pohode na mesto, kjer je stala Bolnišnica Celje. Ob podpori borcev so bili ti pohodi vedno bolj množični in ob letošnjem pohodu v maju bo skromno ploščo zamenjalo sodobno obeležje. Sestavek opisuje prostovoljno delo nekdanjega osebja in pacientov te bolnišnice. Tudi v glasilu Utrip OK SZDL Šentjur pri Celju najdemo sestavke o planinstvu. Zadnja številka na primer objavlja sestavek »30 let PD Šentjur«.

Glasil »Savinjski občan« OK SZDL Žalec pa objavlja prispevek o propadanju stoletnega parka Novo Celje.

KOČA NA LOKI POD RADUHO (1580 m)

Koča na Loki pod Raduho je leta 1976 pogorela, obnovili in odprli pa so jo na Dan planincev leta 1978. PD Luče ob Savinji jo oskrbuje od leta 1953, poprej je bila last gozdarjev in lovcev, več let tudi PD Celje, ki jo je odstopilo PD Luče.

Kočo so Lučani zgradili v dveh kratkih sezonah. Pri gradnji so delali požrtvovalni planinci, sodelovale pa so tudi družbenopolitične organizacije in organizacije združenega dela.

Najvažnejša izhodišča: po Slovenski in Jugoslovanski Tz na vrh Raduhe; na kočo na Grohatu in naprej po Tz na Robanov kot in Korošico; čez Belo peč na Smrekovec ali Črno na Koroškem; z avtom po gozdni cesti v Luče ali Ljubno.

Koča ima 6 sob s 50 posteljami in lepo urejeno skupno ležišče s 40 ležišči, gostinski prostor pa ima 100 sedežev.

Koča je stalno odprta od 1. 6. do 30. 9. in za Dan republike 29. nov., Novo leto, Prvi maj in za skupinske rezervacije.

Podatki so na voljo pri društvenem gospodarju Petru Ježu, Podveža 3, Luče, telefon 063 844 013, in pri tajniku Leopoldu Supinu, Luče 87, telefon 063 844 054.

SIGNALI 20/81

Varstvo narave — priložnostni znamki Skupnosti JPPT (8 in 13 din) v okviru mednarodne akcije UNESCO za varstvo naravnih in graditeljskih vrednot. Prva znamka ima vtisnjen motiv Rugovske soteske (Prokletije), druga pa predstavlja skupino gora prav tako s Prokletija.

ŠKRAT NA DELU

Zagodel nam jo je spet v prejšnji, drugi letošnji številki našega glasila. V priimku Rajar je drugi »a« zamenjal z »e«. (PV 2/82 — avtor naslovnice, avtor sestavka »Perujska doživetja«).

KRIČAČ 1/82

Glasilo delavcev RTV Ljubljana, Koper-Capodistria, Maribor tudi v letošnji prvi številki ne gre mimo planinske vsebine, ko v obširnem poročilu Radio kluba Kričič, najdemo podatke o delu njihovih članov v planinskih vrstah. »Vključili smo se v dve himalajski odpravi«, pišejo, »JAHO 79 in LHOTSE 81. O prvi odpravi je celo napisano literarno delo YU3DRL-9N1YU Mount Everest-Sagarmatha Marjana Krišljaja, druga pa je prav tako v radiomaterskem pogledu doživela precejšnjo odmevnost v sredstvih javnega obveščanja (v programih RTV in dnevnem časopisu).«

ZAPISNIK 15. REDNE SKUPŠČINE PZS

V posebnem ovitku je PZS izdala popoln zapisnik zadnje skupščine. V tem gradivu društva in posamezni planinski delavci lahko najdejo vse, kar so ob tej priložnosti povedali delegati in o gradivu tudi sklepal. Zapisnik so prejela vsa PD, MDO in »vsi drugi prejemniki Obvestil«.

NOVICE, XVI — 3—4/81

JZS (Jamarska zveza Slovenije) izdaja štirikrat na leto Novice, z uredniškim odborom — dr. Boris Sket, mgr. Dušan Novak in Franci Malečkar. Tudi tokrat je vsebina zelo pisana. Med drugim najdemo tudi poskusno lestvico za ocenjevanje natančnosti jamskih načrtov, o tehniki Yusar, seznam včlanjenih jamarskih društev in jamarskih klubov; poleg tega pa še zapisi s sej IO JZS, o 8. mednarodnem speleološkem kongresu v Bowling Greenu v ZDA, itd. V uvodniku, ki ga je za to številko prispeval predsednik JZS Davor Preisinger pa lahko preberemo tudi tole:

»Prizadevanja, da JZS ne bi bila nekakšen nebodigasitreb, temveč koristen povezovalni organ med jamarskimi društvi v republiki, počasi dozorevajo.« Zdaj pripravljajo knjigo Jamarstvo, denar zanjo pa je obljubila ZTKO Slovenije. Zdaj teko tudi posvetovanja o problematiki društev, da bi

tako zbrali vse potrebne informacije s tega področja in začeli probleme postopno reševati.

OBVESTILA PZS VIII — 2/82

Z datumom 1. 2. 1982 je izšla II. številka Obvestil PZS z bogato aktualno vsebino: poleg zapisnika GO PZS (1. seja) in informacije o sejah IO PZS še natančen seznam komisij IO PZS, dopolnitev pravilnika o akciji »Pionir-planinec«, informacijo o 9. seji Skupščine ZTKO Slovenije, razpis za akcijo »Mladina in gore«, regresiranje potovanj za mladino, poročilo o planinskih šolah '81. Posebej opozarjamo na dopolnitev koledarja PZS za leto in pa na sestavek (ki je sicer še delovni osnutek). Razmišljanja o bodoči organiziranosti in vsebini dela izvajalcev TK programa.

INFORMATOR 5/81

Izdaja ga že peto leto PD Viharnik. V tej dec. številki pa najdemo med drugim tudi — poleg urednikovega uvodnika, v katerem kramlja o prehojeni poti in o nekaterih osnovnih izhodiščih za delo v letošnjem letu — tudi na kratko o dejavnosti PZS, o gradnji »Kredarice«, o delu 5. plana MDO ljubljanskega območja, nekaj podatkov iz kronike društvenih izletov in — Kako je Angelca iz avtobusa gobe nabirala in kako smo osvojili Košuto. Informator ureja Miha Lesar.

ISTRSKE GORE SO PRIVLAČNE

Istrsko planinsko pot, Labinska republika (Od Slavnika do Učke — odprta 1. 1976), je do konca lanskega leta prehodilo 860 planincev iz vse Jugoslavije. Največ planincev je bilo iz vrst PD Železničar iz Zagreba. S 1001 planincem nameravajo (v letošnjem letu) izdati novo serijo značk in izpopolnjen dnevnik. Informacije o tem (imajo tudi vodič po tej poti) daje Komisija za IPP pri PD Železničar, Zagreb, Trnajska 5 B.

J. Sakoman

IZ PLANINSKE LITERATURE

Dr. František Benhart iz Prahe je obširnejšo oceno Prijateljev pod macesni (M. Kmecl) — krajša je izšla tudi v 2. št. Sodobnosti '81, objavil v češki dvomeščni literarni reviji Světová literatura, 1981, št. 4.

Prof. Pavel Kunaver, zvest Snežnikov obiskovalec in osebni prijatelj domačina-planinca jamarja in znane fotoamaterja Bogumila Brinška, je najstarejši doslej znani »zmagovalec Snežnika«. Na Snežnik se je povzpел pred patimi leti.

SNEŽNIŠKI REKORDERJI

Od Planinskega doma na Sviščakih do vrha Velikega Snežnika gotovo ni več kot dobri dve uri prijetne, zmerne hoje. Če pa vas jekleni konjiček približa Snežniku še za dobre tri kilometre, pa je hoje seveda še manj. Vzpon, ki večini planincev pomeni nenaporen sprehod v naravo, pa seveda z leti lahko predstavlja starejšemu obiskovalcu gora pravcato planinsko dejanje.

Vpisna knjiga v Zavetišču na Snežniku se vsako leto bolj polni. Med številnimi obiskovalci Snežnika so vsekakor deležni posebne pozornosti tisti, ki se niso ustrašili niti svojih let niti ne napora in so se povzpeli na Snežnikovo teme.

Vojko Čeligoj

Med obiskovalkami Snežnika pa ta svojstven rekord nosi Marija Bernikova, po domače Bernikova mama iz Žleba pri Medvodah. Snežnik je obiskala lani poleti s člani društva upokojencev iz Medvod, skupaj s svojo upokojeno hčerko in zetom. Kljub 82 letom je prišla na vrh »prav z lahkoto«, kot pravi sama. Občudovanja vredna dejanja, mar ne? (Na sliki je 3 z desne.)

Foto S. Gašperšič

PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE: 61000 LJUBLJANA, DVOŘAKOVA 9

Vam nudi

<i>Zemljevide:</i>	1. Julijske Alpe — Bohinj 1 : 20 000 (1981)	100,00
	2. Julijske Alpe — Triglav 1 : 20 000 (1981)	100,00
	3. Julijske Alpe — vzhodni del 1 : 50 000 (1981)	100,00
	4. Julijske Alpe — zahodni del 1 : 50 000 (1980)	100,00
	5. Karavanke 1 : 50 000 (1980)	120,00
	6. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000 (1979)	60,00
	7. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000 (stari)	7,00
	8. Polhograjsko hribovje 1 : 50 000 (1977)	60,00
	9. Pohorje — vzhodni del 1 : 50 000 (1975)	18,00
	10. Kozjak 1 : 50 000 (1976)	25,00
	11. Panoramska karta Gorenjske	10,00
	12. Škofjeloško hribovje 1 : 40 000 (1981)	100,00
	13. Kamniške in Savinjske Alpe 1 : 50 000, v razširjenem obsegu	v tisku

<i>Planinske vodnike:</i>	1. Julijske Alpe (1978)	100,00
	2. Karavanke, 2. popravljena izdaja (1975)	100,00
	3. Vodnik po Zasavskem hribovju (1978)	120,00
	4. Po gurah severovzhodne Slovenije (1980)	240,00
	5. Blegoš (1980)	70,00
	6. Lubnik (1977)	70,00
	7. Ratitovec (1978)	70,00
	8. Šmarna gora, vodnik (1981)	50,00
	9. Bil sem na Triglavu (1973)	12,00
	10. Durmitor (1979)	100,00
	11. Biokovo (1978)	15,00
	12. Planine Hrvatske	350,00
	13. Kamniške in Savinjske Alpe, 3. popravljena izd.	v tisku

<i>Vodnike in dnevnik po veznih poteh:</i>	1. Slovenska planinska pot (1979)	130,00
	Dnevnik	60,00
	2. Od Drave do Jadrana — E 6 YU (1977)	70,00
	3. Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije (1980)	150,00
	Dnevnik	25,00
	4. Notranjska planinska pot (1977)	25,00
	5. Loška planinska pot (1973)	30,00
	6. Ljubljanska mladinska pot (1975)	20,00
	7. Gorenjska partizanska pot	30,00
	8. Bohinjska planinska pot (1978)	40,00
	9. Jezerska planinska pot (1980)	50,00
	10. Vodnik po poti NOB — Domžale (1980)	50,00
	11. Vodnik po Badjurovi krožni poti (1974)	20,00
	Dnevnik	20,00
	12. Šaleška planinska pot (1974)	40,00
	Dnevnik	10,00
	13. Savinjska planinska pot (1980) — dnevnik	20,00
	14. Bratska planinska pot Ljubljana—Zagreb (1980)	60,00
	15. Trdinova pot (1975)	70,00
	Dnevnik	30,00
	16. Pot prijateljstva (1980), trijezičen	100,00
	17. Planine Jugoslavije (1977)	40,00
	18. Transverzala PDŽ Jugoslavije (1980)	70,00
	19. Transverzalni vodič po planinama Bosne i Hercegovine (1975)	36,00
	20. Kroz Samoborsko gorje	40,00
	21. Kranjski vrhovi	50,00
	22. Dnevnik Snežnik-Snježnik	50,00
	23. Dnevnik Koroške ml. poti	50,00
	24. Idrijsko-cerkljanska planinska pot	50,00
	25. Planinarski put po Ravnoj gori — Z. Smerke	150,00

<i>Alpinistične ter druge vodnike:</i>	1. Bohinjske stene — plezalni vodnik	40,00
	2. Alp. odprava Obč. Domžale	60,00
	3. Ravenska Koča (1977)	125,00
	4. Paklenica (1979)	60,00
	5. Stijene Hrvatske (1975)	120,00
	6. Stijene Jugoslavije I (1977)	120,00
	7. Stijene Jugoslavije II (1979)	225,00
	8. Klek stijene penjači (1980)	100,00
	9. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1978) — trijezičen	90,00
	10. Planinarstvo i alpinizam — Z. Smerke	150,00

<i>Vodnike v tujih jezikih:</i>	1. Die Slowenische Berg — Transverzale, 2. popravljena izdaja (1979)	70,00
	2. Triglav — ein kurzer Führer (1980)	120,00
	3. How To Climb Triglav (1979)	70,00
	4. Triglav v angleščini (1975)	5,00
	5. Triglav v italijanščini (1975)	5,00
	6. Priloga za vodnik po E 6 YU v nemščini	30,00

	7. Ravenska Kočna — Kletterführer (1978)	190,00
	8. Escursioni nelle Alpi Giulie Orientali (1973)	105,00
	9. Turnosmučarski vodnik treh dežel (1973), slovensko-nemško-italijanski	90,00
Vzgojno literatura:	1. Alpinistična šola I (1979)	47,00
	2. Planinska šola (1980)	60,00
	3. Igre — taborniški priročnik	80,00
	4. Pravilnik o planinskem vodniku (1980)	25,00
	5. Oris zgodovine planinstva (1978)	35,00
	6. Jakob Aljaž (1980)	50,00
	7. Dr. Henrik Tuma (1976)	25,00
	8. Pesmi z gora (1980)	20,00
	9. Nevarnosti v gorah (1978)	60,00
	10. Pozor plaz	30,00
	11. Prehrana v gorah (1978)	40,00
	12. Vremenoslovje za planince (1978)	30,00
	13. Dnevnik ciciban-planinec	14,00
	14. Dnevnik pionir-planinec	24,00
	15. Alpska flora (1980)	460,00
	16. Planinski dnevnik (s častnim kodeksom)	v tisku
	— Hoja in plezanje	v tisku
	— Narava v gorskem svetu	v tisku
In druge edicije:	1. Triglav, gora in simbol (1979)	395,00
	2. Kangbačen (1976)	228,00
	3. Himalaja, rad te imam (1976)	445,00
	4. Everest (1979) R. Messner	450,00
	5. Plakat »Makalu«	10,00
	6. Plakat »Triglav«	12,00
	7. Grafika »Everest 79«	15,00
	8. Razgled s Triglava (1978)	40,00
	9. Razglednice s Triglava (1978)	20,00
	10. Everest (Tone Škarja)	800,00
	11. Življenje v naravi (1981)	800,00
	12. Trije Tominški planinci	100,00
	13. Štirje srčni možje	78,00
	14. Triglavski prijatelji	40,00
Znake, naštite:	1. Planinska zveza Slovenije, našitek	18,00
	2. Planinska zveza Slovenije, samolepilni	5,00
	3. 200 let Triglava, samolepilni	6,00
	4. Gorska straža, GS, našitek	15,00
	5. Pionir-planinec, našitek	7,00
	6. Everest 79, samolepilni	10,00
	7. »stopalo«, našitek za očeje	5,00
Značke:	1. Triglav, ena iz serije treh	30,00
	2. Dan planincev 1975	15,00
	3. Ermanovec, ena iz serije treh	25,00
	4. Planinska zveza Slovenije	15,00
	5. Planinska zveza Jugoslavije	15,00
	6. Slovensko planinsko društvo Gorica	20,00
	7. Everest 79	60,00
	8. Everest 79, ena iz serije treh	20,00
	9. Ekvador 80, ena iz serije treh	15,00
	10. Pot prijateljstva Ljubljana—Zagreb	20,00
	11. XI planinski tabor MDO Ljubljana 1981	20,00
	12. Gorska straža (za člane GS)	25,00
	13. Blagajana	20,00
	14. Fotoklub PZS	20,00
	15. LHOTSE	20,00
	16. Obesek za ključje Lhotse	50,00
ter drugo blago:	1. Zastava Planinske zveze Slovenije — velika	950,00
	2. Zastava Planinske zveze Slovenije — srednja	650,00
	3. Zastavica Planinske zveze Slovenije — male	70,00
	4. Vpisna knjiga za planinske postojanke	v tisku
	5. Članske izkaznice	15,00
	6. Izkaznice GS	15,00
	7. Članska kartoteka	2,00
	8. Obrazec »Priznanje«	50,00
	9. Obrazec »Cenik za planinske postojanke«	25,00
	10. Obvezna navodila za planinske postojanke	5,00
	11. Blok »Nakaznice za prenočišče«	40,00

Rabat ob nakupu najmanj petih izvodov ene edicije, oziroma dvajsetih kosov značk je 15 %. Naročila sprejemamo tudi pisno (z naročilnico) ali po telefonu (061) 312 553 in pošljemo po povzetju.

Vse navedeno lahko kupite ob ponedeljkih med 14. in 18. uro, ob torkih, sredah, četrkih in petkih pa med 8. in 12. uro.